

JAARGANG XII.

N^o. 2.

DRIEMAANDELIJKSCH
BERICHT

BETREFFENDE DE
ZUIDERZEEWERKEN.

APRIL 1931.

UITGEGEVEN DOOR HET MINISTERIE VAN WATERSTAAT.
VERKRIJGBAAR BIJ DE FIRMA GEBR. VAN CLEEF TE 'S-GRAVENHAGE.

PRIJS f 0.35.

DRIEMAANDELIJKSCHE MEDEDEELINGEN BETREFFENDE DE WERKZAAMHEDEN VOOR DE AFSLUITING EN DROOGMAKING VAN DE ZUIDERZEE.

A. Mededeelingen betreffende den dienst der Zuiderzeewerken.

PERSONEEL.

Benoemd werden :

a. tot opzichter 1ste klasse :

met ingang van 16 Maart 1931, de opzichters 2de klasse J. KOST en B. WEIS, beiden te 's Gravenhage, en de buitengewoon opzichters W. BRAAKSMA, te De Haukes, en A. JAGER, te Medemblik;

b. tot opzichter 2de klasse :

met ingang van 16 Maart de buitengewoon opzichters J. BOBELDIJK, te Medemblik, J. BRANDS, te Kolhorn, A. M. BROUWER, te De Haukes, E. CLASON, te Harlingen, G. A. DE REGT, te Medemblik, en J. VAN DER VEEN, te Texel;

c. tot buitengewoon opzichter :

met ingang van 1 Februari 1931, A. G. BLEUMINK, C. J. BLOYS VAN TRESLONG en A. VERSCHURE, allen te Kornwerderzand;

d. tot kantonier bij de zee- en havenwerken :

met ingang van 1 April 1931, J. POST, te Van Ewijkssluis, vóór dien datum tijdelijk als zoodanig werkzaam;

e. tot tijdelijk sluisknecht b. d. schutsluis te Den Oever :

met ingang van 1 Maart 1931, A. LENS, te Medemblik.

Gedetacheerd en belast met de functie van sluismeester b. d. schutsluis te Den Oever werd, met ingang van 1 Maart 1931, de sluisknecht-electricien bij het Maas—Waalkanaal F. J. OOSTDIJK, te Hees (gemeente Nijmegen).

Voorts werden tijdelijk te werk gesteld:

I. bij de schutsluizen te *Medemblik*:

als sluiswachter, met ingang van 9 Maart 1931, H. VAN SCHIE, te Bunschoten;

als sluisknecht, met ingang van 16 Maart 1931, R. DE VRIES, te Medemblik, en J. WOUDA, te Wieringen;

II. bij de schutsluis te *De Haukes*:

als sluiswachter, met ingang van 16 Maart 1931, J. BOOD, te Wieringen;

als sluisknecht, met ingang van 16 Maart 1931, C. PEEREBOOM, te Marken.

Eervol ontslag werd verleend:

a. met ingang van 1 Januari 1931 (op verzoek) aan den tijdelijk landbouwkundig ambtenaar CHR. L. VAN STEEN, te Schagen;

b. met ingang van 1 April 1931 (op verzoek) aan den buitengewoon opzichter M. LAMMINGA, te Harlingen.

De met den civiel-ingenieur ir. A. W. DE BROEKERT, te 's Gravenhage, gesloten arbeidsovereenkomst werd, op diens verzoek, op 9 Maart 1931 beëindigd.

PEILINGEN, STROOMMETINGEN EN PEILSCHAAL- WAARNEMINGEN.

Peilingen in zee werden in het afgelopen kwartaal niet verricht.

De stroommetingen zijn half Maart, met het langer worden van de dagen, weer hervat. Uitgevoerd werd een volledige serie metingen in de nog open liggende deelen van den afsluitdijk (sluitgaten).

GRONDBORINGEN.

In het Bericht van Januari 1931 is vermeld, dat het boorbedrijf 13 December 1930 geheel werd stopgezet.

Met C. METSELAAR Jz., werd op denzelfden voet als in de vorige jaren, een overeenkomst gesloten voor het uitvoeren van grondboringen in de Zuiderzee, gedurende het jaar 1931.

Dank zij den gunstigen winter kon het boorbedrijf met 3 ploegen op 15 Januari 1931 aangevangen worden, terwijl op 9 Februari 5 ploegen in werking konden worden gesteld. Behalve een enkele boring voor bodemonderzoek wordt hoofdzakelijk naar geschikte vindplaatsen voor keileem, zand en klei gezocht en worden de grootten van de bekende vindplaatsen nader vastgesteld.

LEVERING EN AANVOER VAN STEEN.

Met de uitvoering van de in de vorige Berichten vermelde overeenkomsten tot leveren, vervoeren, lossen en opslaan van in totaal 650 000 S.T. zuilenbasalt en basaltstortsteen, loopende over de jaren 1930, 1931 en 1932, werd voortgegaan. Eind Maart 1931 waren geleverd en opgeslagen ongeveer 166 000 S.T. zuilenbasalt en 134 000 S.T. stortsteen.

De aanmaak en levering van betonzuilen door de N.V. Vigorose Cement Industrie „De Meteor”, te De Steeg, krachtens overeenkomst, eveneens in de vorige Berichten vermeld, is in onderling overleg gedurende de wintermaanden stopgezet om in het komende kwartaal wederom met kracht te worden ter hand genomen.

De uitvoering der overeenkomst met de N.V. Transport- en Handelsmaatschappij Wed. Arnold Maassen, te Maastricht, tot het leveren, lossen en opslaan van Belgische bloksteen en stortsteen is, op ruim 1000 S.T. lichte stortsteen na, geheel voltooid.

Met de uitvoering van de met de N.V. Vereenigde Kolenmaatschappijen (United Coal Company), te Rotterdam, gesloten overeenkomst tot het leveren, lossen en opslaan van basaltzuilen, van welke overeenkomst in het vorige Bericht de totstandkoming is vermeld, is een aanvang gemaakt. Geleverd is omstreeks 1800 S.T.

De uitvoering van de met de N.V. Basaltwerke Löh, te Goes, gesloten overeenkomst, eveneens vermeld in het vorige Bericht, is voortgezet.

Nog werden de volgende overeenkomsten afgesloten:

Met de N.V. Nederlandsche Basaltmaatschappij, te Zaandam, tot het leveren, lossen en opslaan van:

2000 S.T. basaltzuilen, lang 45 cm,
8000 „ „ „ 35 „
4000 „ zware basaltstortsteen,
2000 „ lichte basaltzinksteen;

met de Rhön Hartbasaltwerke „Billstein” G.m.b.H., te Fulda am Main, tot het leveren, lossen en opslaan van:

3000 S.T. basaltzuilen, lang 35 cm.

AFSLUITING VAN DE ZUIDERZEE MET
BIJKOMENDE WERKEN.IJZEREN PUNTDEUREN EN RIOOLSCHUIVEN VOOR DE
SCHUTSLUIZEN IN DEN AFSLUITDIJK.

Deze werkzaamheden zijn voltooid.

IJZEREN PUNTDEUREN VOOR DE UITWATERINGS-
SLUIZEN IN DEN AFSLUITDIJK.

De oplevering van de deuren te Den Oever heeft plaats gehad.

IJZEREN SCHUIVEN VOOR DE UITWATERINGSSLUZEN
IN DEN AFSLUITDIJK.

Het grootste gedeelte van het voor de schuiven te Den Oever benodigde constructiemateriaal is aan de walswerken goedgekeurd en werd naar de werkplaatsen verzonden.

Het voor de schuiven te Kornwerderzand benodigde materiaal is nog in bewerking op de walswerken.

IJZEREN BOVENBOUWEN VOOR DRAAIBRUGGEN
VOOR GEWOON VERKEER TE DEN OEVER EN
KORNWERDERZAND.

Volgens bestek N°. 6 M.U.Z. werd aanbesteed het leveren en stellen van de ijzeren bovenbouwen voor twee gelijke draaibruggen voor gewoon verkeer in den afsluitdijk, één te Den Oever en één te Kornwerderzand.

Het werk is gegund aan de laagste Nederlandsche inschrijfster N.V. Machinefabriek Thole, te Enschede, voor f 162 500.

MECHANISCHE BEWEGINGSINSTALLATIE.
SCHUTSLUISDEUREN EN -SCHUIVEN TE
KORNWERDERZAND.

Ondershands werd aanbesteed het bedrijfsvaardig opleveren van de mechanische bewegingsinstallatie voor de deuren en schuiven van de schutsluizen te Kornwerderzand.

Het werk werd opgedragen aan de laagste inschrijfster N.V. Cornelis Swarttouw's Constructiewerkplaatsen, te Schiedam, voor f 73 600.

GROND- EN BAGGERWERKEN TOT HET IN BEDRIJF
STELLEN VAN DE SCHUTSLUIS NABIJ DEN OEVER.
DIJKSVAKKEN OP HET BREEZAND, IN HET GAATJE
EN TUSSCHEN ZWIN EN VLIETER.

Al deze werken kwamen, op het aanbrengen van eenigen bekledingsgrond na, gereed.

IN 1931 TE MAKEN DIJKSVAKKEN.

Het overzichtskaartje, gevoegd bij het Bericht van Juli 1930, geeft de beide ter weerszijden van het Breezand gelegen en zich tot de beteugelingsdammen in de Vlieter en in de Middelgronden uitstrekkende dijksvakken aan, welke gedurende het werkseizoen 1931 zullen moeten worden uitgevoerd. Na het gereedkomen van deze werken zal nog slechts de dijk in de van beteugelingsdammen voorzien vakken in 1932 moeten worden gemaakt.

Het westelijk dijksvak, dat der „Javaruggen”, tusschen „Vlieter” en „Breezand” is thans nog 4074 m¹ lang, het oostelijk vak, tusschen „Breezand” en „Middelgronden” is 3260 m¹ lang.

In het vorige Bericht werd vermeld hoe aan de uiteinden van deze vakken, over zekere lengten, bodembeschermingen door keileembestorting waren aangebracht. Deze in het najaar uitgevoerde bescherming bleek na den winter over het algemeen nog aanwezig en heeft dus goeden dienst bewezen.

Met de uitvoering van de nieuwe dijksvakken werd einde Februari aangevangen, terwijl met de Maatschappij tot Uitvoering van Zuideerzeewerken, in afwachting van het tot stand komen van de desbetreffende aannemingsovereenkomst, eene overeenkomst werd gesloten ter voorloopige regeling van de uitvoering.

Het werk werd krachtig aangevat.

In het westelijk dijksvak wordt van de beide eindpunten naar elkander toegewerkt en waren op 1 April ongeveer 800 m¹ lange keileemdammen onder water gestort, terwijl over eenige lengte de keileemdammen reeds boven water waren opgewerkt en begonnen was met het aanbrengen van zand, kraagstukken en steenglooing.

In het oostelijk dijksvak sluit onmiddellijk tegen „Breezand” de ongeveer 8 m diepe z.g. „Blinde Geul” aan, terwijl zich tusschen deze en de „Middelgronden” een ondiepe plaat uitstrekt. Door de „Blinde Geul” werd eerst een beteugelingsdam van keileem gestort, waarna met het dijkswerk op de ondiepe plaat, van uit beide eindpunten naar elkander toe werkend, werd aangevangen.

Ook hier is de keileemdams reeds boven water en werd begonnen met zandsputten en aanbrengen van kraagstukken en steenglooing.

AANAARDEN VAN SCHUT- EN UITWATERINGSSLUIZEN TE KORNWERDERZAND.

AANAARDEN VAN UITWATERINGSSLUIZEN TE DEN OEVER.

Ook met deze werken werd begonnen, zoodra de weersgesteldheid zulks toeliet.

Aangezien veel materieel, wat later voor de dijkswerken bestemd was, beschikbaar was, konden de werken krachtig ter hand worden

genomen. Ook op de uitvoering van deze werd voorloopig orde gesteld in de gesloten en hiervoor reeds vermelde overeenkomst.

Het meerendeel van het aan te brengen zand werd aangevoerd, terwijl ook een aanvang werd gemaakt met het aanbrengen van de benodigde kraagstukken en steenglooingen.

VERHOOGING VAN DE ZEEDIJKEN VAN DE WADDENEILANDEN.

Volgens bestek N°. 109 Z.W. werd aanbesteed het verhoogen en verzwaren van den zeedijk van de Dertig Gemeenschappelijke Polders op Texel, benoorden de haven van Oudeschild in twee perceelen.

Het werk werd in massa opgedragen aan de laagste inschrijfters: M. J. van Hattum's Havenwerken N.V., te Beverwijk, en W. Blankevoort Czn.'s Aannemingsmaatschappij, te Haarlem, voor f 551 500.

INDIJKING EN DROOGMAKING VAN DE WIERINGERMEER.

AANBRENGEN KLEIBEKLEEDING OP DEN WIERINGERMEERDIJK.

De benodigde klei voor het bekleeden van het dijksvak genoemd in het Bericht van October 1930, werd in depôt gespoten. In totaal werd 155 000 m³ klei, gemeten in de middelen van vervoer, aangebracht. Een aanvang is gemaakt met het slechten van de perskade, terwijl de klei thans eerst moet uitdrogen voordat ze verder kan worden verwerkt.

Met P. Daalder's Aannemersbedrijf N.V., te Alkmaar, werd eene overeenkomst gesloten voor het herstellen van de stormschade in November 1929 aan den binnenberm van den Wieringermeerdijk toegebracht over een lengte van 1900 m.

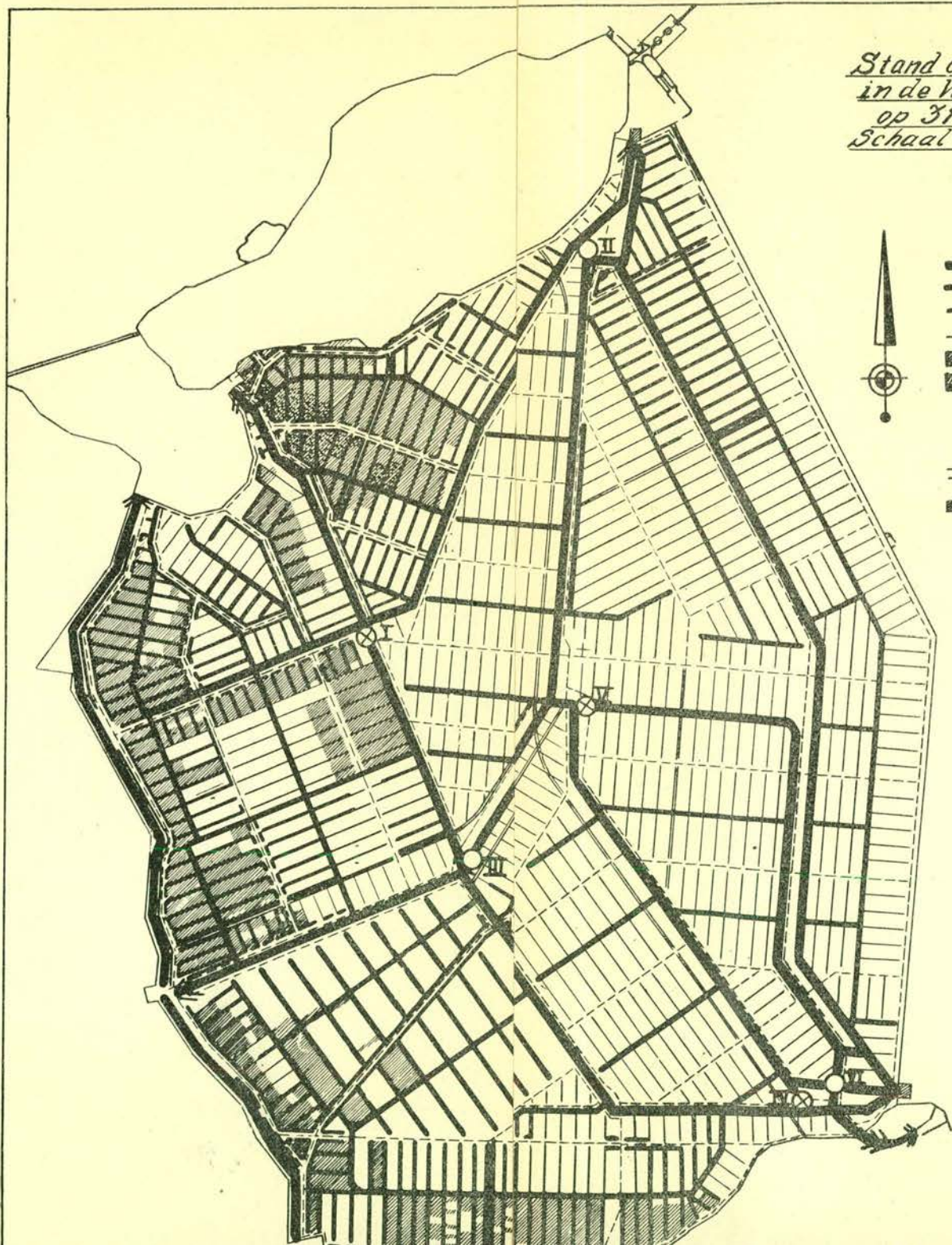
Tevens werd in de overeenkomst bepaald, dat een 5900 m lang gedeelte van de zandstrook, welke landwaarts van den dijk is gelegen, moest worden ingezaaid met rogge, teneinde het stuiven tegen te gaan.

Op een 1800 m lang gedeelte van deze zandstrook moesten om het stuiven tegen te gaan riet- en rijsschermen worden geplaatst, terwijl over 500 m lengte een proef met het planten van helm werd genomen.











Al deze werkzaamheden zijn uitgevoerd terwijl de kosten ongeveer f 29 000 hebben bedragen.

Het laat zich aanzien, dat het inzaaien van de rogge het gewenschte resultaat zal geven.

*Stand der werkzaamheden
in de Wieringermeer
op 31 Maart 1931
Schaal 1:100.000.*



Verklaring

-  gebaggerd kanaal
-  " " tocht
-  gegraven sloot
-  aan te leggen wegen
-  begreppeld
-  " " en bezaaid
-  schutsluis in uitvoering
-  nog uit te voeren schutsluis.
-  nog te graven slooten
-  gemaal.

AFWATERINGSKANAAL AARTSWOUD—KOLHORN.

Nadat de kade, welke dit kanaal van den Wieringermeerpolder scheidt, gelijk in het vorig Bericht werd vermeld, tot een zoodanig voorloopig profiel was opgewerkt, dat het kanaal met het kanaal Kolhorn—Oostpunt in verbinding kon worden gebracht, werd met het verder afwerken en onder regelmatig beloop brengen van de kade voortgegaan. Dit werk kon gedurende de wintermaanden bijkans ononderbroken worden voortgezet, zoodat een groot gedeelte hiervan gereed kwam. Ofschoon het kanaal niet voor de scheepvaart is bestemd, werd van de thans verkregen verbinding met het kanaal Oostpunt—Kolhorn vrij veel gebruik gemaakt voor den aanvoer van materialen en werktuigen naar den voor het verkeer overigens thans nog niet zeer toegankelijken, zuidwestelijken hoek van den polder, in welken hoek de polderkanalen door het daarin voorkomende slib nog slecht toegankelijk zijn.

IJZEREN BASCULEBRUGGEN VOOR DE SLUIZEN TE DE HAUKES, KOLHORN EN OOSTPUNT.

Deze werkzaamheden zijn nagenoeg voltooid.

ONDER PROFIEL EN OP DIEPTE BRENGEN VAN DE HOOFD- KANALEN EN VAN DE TOCHTEN IN DE WIERINGERMEER.

Ofschoon dit werk vrijwel gedurende de geheele winterperiode kon worden voortgezet waren de weersomstandigheden en het korte daglicht van nadeeligen invloed op de verkregen opbrengsten. De totale hoeveelheid aangeslibde grond, welke in de verslagperiode uit de kanalen en tochten werd verwijderd, kan op 600 000 m³ worden gesteld, zoodat van de totale hoeveelheid van e.a. 4 000 000 m³ thans omstreeks 1 600 000 m³ is verwijderd.

Het afwerken der oevers kon door de ongunstige weersomstandigheden nog slechts op beperkte schaal worden voortgezet.

GRAVEN VAN KAVEL- EN WEGSLOOTEN IN DE WIERINGERMEER.

Ook dit werk kon vrijwel gedurende den geheelen winter worden voortgezet, al waren ook hier de weersomstandigheden wederom van ongunstigen invloed op de verkregen opbrengsten.

Aan het einde der verslagperiode was eene totale lengte van omstreeks 315 km kavel- en wegslooten voltooid met een totaal grondverzet van ruim 1 miljoen m³. De stand van de verkaveling op 31 Maart 1931 is op de hierbij gevoegde kaart aangegeven. De

bereids verkavelde oppervlakte mag op omstreeks 6500 H.A. worden gesteld.

De capaciteit, waarmede thans wordt gewerkt mag toereikend worden geacht om met het door de directie van de Wieringermeer gewenschte werktempo de verkavelde gronden voor de landbouwkundige bewerking beschikbaar te stellen.

SLUIZEN BINNEN DE WIERINGERMEER.

De bouw der in uitvoering zijnde sluisen nos. I, IV en V werd krachtig voortgezet, waarbij slechts weinig vertraging werd onderhouden, tengevolge van den zachten winter.

De sluis n^o. I ten Z.Z.O. van De Haukes is thans binnen den bouwput vrijwel gereed, terwijl de deuren zijn afgesteld, zoodat binnenkort het water in den bouwput zal kunnen worden toegelaten, waarna de ijzeren damwanden, welke den bouwput aan beide einden afsluiten, zullen kunnen worden opgeruimd.

Van sluis IV nabij Medemblik is het opgaand werk grootendeels gereed, terwijl een aanvang gemaakt is met het zetten van stortebedden en glooiingen en met het anaarden.

De bronbemaling in den bouwput van sluis V nabij de terp, kwam geheel in bedrijf. De ingestroomde grond werd verwijderd en het heiwerk is daarna grootendeels geschied. De funderingsplaat van het benedensluishoofd werd afgestort.

AANLEG VAN WEGEN IN DEN POLDER.

Gedurende den eersten tijd na het droogvallen van den bodem kon aan het aanleggen van wegen, wegens de nog te geringe draagkracht van den grondslag, niet gedacht worden.

Ook thans nog zijn groote stukken van den polder onvoldoende ontwaterd of zelfs nog geheel onbegaanbaar. In de hoogstgelegen gedeelten echter, vooral daar waar de bodem zandig is, zal in dit jaar met den wegaanleg begonnen kunnen worden.

De kruinsbreedte der aarden baan zal in het algemeen 15 m bedragen, terwijl voor de breedte der verharding voor de meeste wegen 3,50 m zal worden aangehouden, welke maat voor wegen voor uitsluitend plaatselijk verkeer bestemd tot 2,50 m zal worden verminderd.

De wijze van verharden zal verschillend moeten zijn, afhankelijk van den aard van den grondslag.

In de polderafdeeling I nabij de Wieringsche kust, waar betrekkelijk veel zandgronden voorkomen zal het mogelijk zijn wegen met een gesloten wegdek toe te passen. Voor de uit zwaardere gronden bestaande poldergedeelten, waar vooral in de eerste jaren tengevolge van de inklinking van den bodem, nog aanmerkelijke zettingen van

het weglichaam verwacht kunnen worden, zijn klinkerwegen het meest aangewezen te achten.

Vorbereidingen worden thans getroffen voor het aanleggen van de meeste wegen in polderafdeeling I, voorts voor de wegen, welke binnen den polder langs de zuidelijke en westelijke randen zijn ontworpen.

Met enkele steenfabrieken werden overeenkomsten gesloten voor de levering van de bij den aanleg van de eerst uit te voeren wegen benoodigde straatklinkers.

Met P. Daalder's Aannemersbedrijf N.V., te Alkmaar, werd dd. 19 Januari 1931 een overeenkomst aangegaan voor het maken van de aarden baan van den zuidelijken randweg binnen den polder tusschen Aartswoud en een punt nabij Medemblik. Dit werk is thans voor omstreeks de helft voltooid. Voor het aanbrengen van eene klinkerbestrating op den toegangsweg naar eenige nabij Kolhorn voor landbouwkundig onderzoek aangelegde proefkavels, werd met C. DE WIR Pzn., te Kolhorn, dd. 10 Maart 1931 eene overeenkomst aangegaan.

DE BEMALING VAN DEN POLDER.

Ondanks de zeer zware regens, welke in de verslagperiode voorkwamen, kon door de bemaling het polderpeil gedurende de verslagperiode zeer veel beter worden beheerscht dan in de voorgaande periode het geval was. In de eerste plaats mag dit worden toegeschreven aan de wijziging der westelijke randwerken, waardoor het water, dat te Aartswoud van Raaksmatboezem wordt geloosd, thans langs het kanaal Aartswoud—Oostpunt—Oostoever afvloeit en niet langer op de Wieringermeer wordt gebracht. In de tweede plaats blijkt geleidelijk reeds de invloed van de voortschrijdende verkaveling en begreppeling op de afvloeijing van het regenwater en treedt hierdoor eene vertraging op in de afvloeijing, welke de periode, waarin in korten tijd gevallen groote regenhoeveelheden behoeven te worden verwerkt geleidelijk langer maakt.

B. Mededeelingen betreffende den Dienst voor het in cultuur brengen van de Wieringermeer.

DIRECTIE.

Bij beschikking van den Minister van Waterstaat, dd. 15 Januari 1931, La. T 1, werd voor 1931 tot Voorzitter van de Directie aangewezen Ir. S. SMEDING.

PERSONEEL.

Tot Adjunct-Inspecteur, met standplaats Schagen, werden, met ingang van 1 Januari 1931, aangesteld in tijdelijken dienst:

Ir. CHR. VAN STEEN, te Schagen, bij Koninklijk besluit van 31 December 1930 n°. 100;

Ir. H. J. VAN KRETSCHMAR, te Amsterdam, op arbeidsovereenkomst.

Ir. CHR. VAN STEEN, tot genoemden datum landbouwkundig ambtenaar bij de Proefpolder-Commissie, werd tewerkgesteld bij de Landbouwkundige-, Ir. H. J. VAN KRETSCHMAR bij de cultuurtechnische afdeling.

Verder werden op arbeidsovereenkomst aangesteld tot administratieve ambtenaren:

D. DOYER, te 's Gravenhage, met ingang van 1 Februari 1931.

A. ANTONISSE, te Franeker, met ingang van 9 Maart 1931.

1. De Landbouwkundige afdeling.

Bodemkundige kaart.

Omtrent de bodemkundige kaart van de *tweede* polderafdeeling kan in het kort het volgende worden medegedeeld:

De niveaunderschillen in deze Afdeling zijn, in vergelijking met die van Afdeling I, van geringe beteekenis. Verreweg het grootste deel van deze afdeling ligt van 3—4 m beneden N.A.P. Slechts vlak langs de kust loopt het terrein over een smalle strook sterk omhoog, plaatselijk tot N.A.P. Alleen in deze strook worden resten van het groote laagveen gevonden, aansluitend aan die van Afdeling I in dezelfde strook. Overigens bestaat de bodem tot de onderzochte diepte slechts uit twee geologische formaties: de oude zeelei en het jonge zeezand.

De *oude zeelei* vormt de hoofdlaag van den bodem. In het grootste gedeelte van deze afdeling is zij slechts bedekt door een dunne laag jong zeezand, ter dikte van 0—20 cm. Behalve langs de kust is slechts tegen Afdeling I aan de dikte van deze laag aanzienlijk grooter, het grootst in de buurt van Sluis I, waar zij ongeveer 80 cm bedraagt. Van hier af neemt haar dikte regelmatig in alle richtingen af, tot ongeveer 20 cm, het snelst in zuidelijke richting. Daarna is haar verloop onregelmatig, plaatselijk ontbreekt deze laag zelfs.

Langs de westelijke kust ligt op de oude zeelei hier en daar veen, waarboven, of direct op de oude zeelei, soms vrij aanzienlijke lagen *jong zeezand en jonge zeelei* liggen. Daar wel aangenomen mag worden, dat de oude zeelei ongeveer vlak ligt, bedraagt de gezamenlijke dikte van de jongere afzettingen hier evenveel als de stijging van het terrein.

Een belangrijk gedeelte van den bodem, waar de cultuur direct mee te maken heeft, bestaat dus uit oude zeelei. Behalve in het kleinste gedeelte van deze afdeeling, waar het er boven liggende jonge zeezand dikker dan 10 cm is, vormt zij zelfs een zeer belangrijk gedeelte van de bouwvoor. Zoo goed als altijd bevat zij plantenresten, doch op de verschillende plaatsen, in zeer verschillende mate. Als regel neemt met de vastheid, het aantal plantenresten toe. Vooral in den zuidelijken hoek van den polder komen in deze klei dunne *veenlagen* voor, meestal niet dikker dan 10 à 20 cm.

De mechanische samenstelling van de oude zeelei is zoodanig, dat zij in het grootste gedeelte van deze Afdeeling tot de klei, op veel plaatsen zelfs tot de zware en zeer zware klei gerekend kan worden. Hiernaast komen lichtere gedeelten voor.

Het *grootte laagveen* komt alleen langs de westkust voor; ten Z. van Nieuwesluis is de dikte vrij aanzienlijk.

Het *jonge zeezand* en de *jonge zeelei* komen, in geringen omvang, ook allereerst langs de westkust.

Resumeerend kan worden gezegd, dat de bodem in de tweede afdeeling aanzienlijk zwaarder is dan die van afd. I. Op ten hoogste 15 pct. van de onderzochte plekken, hoofdzakelijk in den N.O. hoek van deze afdeeling, zal de bouwvoor op den duur, afgezien van de vermenging met stort- en greppelgrond, uit *zand* bestaan. Slechts op een betrekkelijk klein gedeelte van deze plekken, tegen Sluis I gelegen, bestaat de laag beneden de bouwvoor eveneens uit zand; op de overige van deze plekken bestaat zij uit klei, een enkele maal uit zavel. In het overige gedeelte van deze afdeeling zal de bouwvoor op den duur een mengsel zijn van „Jong Zeezand” en „oude zeelei”, in zoodanige verhouding, dat de bouwvoor zware zavel tot klei genoemd kan worden. De laag daar beneden is dan meestal klei.

Ontzilting.

In de maand Februari is de *eerste* polderafdeeling bemonsterd, met de bedoeling een inzicht te krijgen in de ontzilting van den grond, op welke gegevens voor een belangrijk deel de beslissing moet worden genomen, of tot inzaaien kan worden overgegaan.

In Maart en April heeft een overeenkomstige bemonstering plaats van de *tweede* polderafdeeling.

Op bepaalde standaardkavels, welke geacht kunnen worden grootere gebieden te vertegenwoordigen, zal in de komende zomermaanden een voortdurende en nauwkeurige contrôle van het verloop der concentraties van het bodemvocht in de bovenste lagen worden ingesteld, waardoor een voldoende inzicht wordt verkregen in de beweging van het zout in den grond, om te beslissen, waar in Augustus en September a.s. eventueel gezaaid kan worden.

Het spreekt vanzelf, dat de in den proefpolder opgedane ervaringen, aangevuld met die van den Balgzandpolder, alsmede die, na 1916

verkregen op de te Anna Paulowna overstroomde gronden, beslissend zijn voor de vraag, bij welke concentraties van het keukenzout in de bouwvoor nog tot inzaaien kan worden overgegaan. Hierbij dient evenwel in aanmerking te worden genomen, dat ook het zoutgehalte van de onder de bouwvoor liggende laag hierbij een rol speelt, aangezien de ervaring heeft geleerd, dat door begroeiing, vooral in droge zomers, de bouwvoor groote kans loopt de concentraties over te nemen van het bodemvocht van de onderliggende grondlaag. Dit is dan ook de reden, dat in den herfst bij hoogere concentraties kan worden ingezaaid dan 's voorjaars, aangezien in de wintermaanden met de ontzilting, dalende gehaltecijfers in de lagen, voor den plantengroei van beteekenis, tegemoet kunnen worden gezien.

Beoordeeling van de analyses van de dit voorjaar genomen monsters heeft er toe geleid, een oppervlakte van \pm 400 H.A. zandgrond, gelegen in de eerste polderafdeeling, geschikt te verklaren om te worden ingezaaid. De kleihoudende gronden zijn in het algemeen nog te zout bevonden, om met goede kans van slagen thans reeds bezaaid te kunnen worden. Evengenoemde zandgronden, voor een gedeelte vorigen herfst reeds met rogge bezaaid, zullen dit voorjaar tot blijvend grasland worden aangelegd. Door middel van kunstmest wordt op deze van nature arme gronden voorzien in de behoefte aan plantenvoedende stoffen, waarna een mengsel van gras- en klaverzaden in de rogge wordt ingezaaid. Op die gedeelten, waar geen rogge staat, wordt zomergerst als dekvrucht aangewend. Onder bovengenoemde oppervlakte is ook een deel begrepen van de meergenoemde zandbank „De Kooltuinen”, waar in den gepasseerden winter door middel van de woelmachine een laagje van 2 à 3 cm klei uit den ondergrond naar boven is gebracht, om het verstuiven van den grond tegen te gaan en waar de ontzilting voldoende voortgang blijkt te hebben gehad om tot inzaaien over te gaan. Dank zij de late vorst is de opgebrachte pappige klei in een veel beteren structuurtoestand overgegaan.

Proefvelden.

In samenwerking met de Proefpolder-Commissie is het volgende schema gemaakt van de dit voorjaar, resp. dezen zomer, in de Wieringermeer aan te leggen proefvelden.

I. *Gewassenproefvelden.*

A. *Kleigrond.*

Op het ontwateringsproefveld bij *Nieuwesluis* is vorigen herfst koolzaad en tarwe ingezaaid. Het is niet waarschijnlijk, dat hiervan veel terecht zal komen en het dit voorjaar zaaien van zomergewassen

op dit proefveld is niet gewenscht, aangezien de grond hiervoor nog niet bekwaam is. Wel zal een kleine oppervlakte met een *grasklavermengsel* worden bezaaid om aan te toonen, dat het thans reeds inzaaien van kleigrond in het groot nog geen aanbeveling verdient. De structuurtoestand van het *ontwateringsproefveld nabij Kolhorn* is zoodanig, dat hier nog niet gezaaid kan worden.

B. Zandgrond.

- 1°. De vorigen herfst ten Z.O. van De Haukes gezaaide *rogge* zal dit voorjaar worden ingezaaid met een *grasklavermengsel*, waarbij een meer en een minder gecompliceerd mengsel zal worden vergeleken. Dit inzaaien zal ook plaats vinden onder dekvrucht *gerst*, op het terrein, grenzende aan de rogge, alsmede op de Kooltuinen, waar deze beide mengsels eveneens zullen worden beproefd.
- 2°. In overleg met den Plantenziektenkundigen Dienst zal hier een proef worden genomen met het *ontsmetten* van de gras- en klaverzaden.
- 3°. In een van de eerste roggekavels is vorigen herfst een proefveldje aangelegd, met *tulpen*, dit voorjaar zal nog een oppervlakte met *gladiolen* worden beplant.
- 4°. Waar reeds rogge en gerst, alsmede een paar bolgewassen in hunne ontwikkeling kunnen worden gevolgd, wordt geen behoefte gevoeld op deze gronden, van nature aangewezen op grasland, nog andere akkerbouwgewassen te zaaien.

II. Bemestings- en structuurproefvelden.

- a. Op evengenoemde *rogge* zullen bemestingsproefvelden worden aangelegd, om hierdoor zoo mogelijk een beter inzicht te krijgen in de behoefte aan plantenvoedende stoffen van deze lichte gronden.
- b. Zoo spoedig mogelijk zullen meststoffen worden aangewend, waarvan een gunstige werking op de *structuur* mag worden verwacht. Waarschijnlijk zullen hiervoor evenwel de zomermaanden moeten worden afgewacht, aangezien deze meststoffen door den grond moeten kunnen worden gewerkt.
- c. Ook aan kalkproefvelden op koolzurekalkvrije grondsoorten, zal spoedig aandacht worden geschonken; ook deze stoffen moeten evenwel kunnen worden ingewerkt.

III. Infiltreringsproefnemingen.

Er zal een schema worden gemaakt van een infiltreringsproefveld, dezen zomer aan te leggen, waarvoor een deel van de Kooltuinen wel het meest in aanmerking komt.

De aanleg van de onder IIa genoemde bemestingsproefvelden, heeft reeds plaats gehad. Naast deze veldproeven zal een overeenkomstige contrôle worden uitgevoerd, door middel van de daarvoor in aanmerking komende laboratorium-methoden. Bij voorspoedige ontwikkeling van de rogge zullen door deze proefvelden gegevens worden verkregen, waarvan bij de hierna in te zaaien Wieringermeergronden, nog gebruik kan worden gemaakt.

Om het effect van de *drainage met houten kokers*, in den grond getrokken door middel van een molploeg, systeem-Prof. VISSER, na te gaan, is een nieuw ontwateringsproefveld ontworpen, gelegen in de nabijheid van het meergenoemde ontwateringsproefveld-Kolhorn. Met de drainage door *houten kokers* zal die door middel van *metalene kokers*, systeem-RUD. SACK, worden vergeleken, alsook de ontwatering met gewone draineerbuizen en die met open greppels. Zoodra het terrein voldoende is opgedroogd, zal tot den aanleg van dit proefveld worden overgegaan.

Karteeringswerk.

In de maand Januari j.l. is een drietal personen gezocht en bereid bevonden, onder de directe leiding van den Adjunct-Inspecteur Ir. VAN STEEN het karteeringswerk ter hand te nemen, waarvoor modellen en formulieren beschikbaar werden gesteld, waarop de grondsoorten en verdere bijzonderheden van de verschillende kavels, alsmede het noodzakelijke onderhoudswerk, overzichtelijk kunnen worden aangeteekend. Bij de keuze van de personen, hiermede belast, is vooral ook aandacht geschonken aan hun praktische vorming, omdat zij in staat moeten zijn weldra leiding te geven aan en toezicht uit te oefenen op het bewerken en bezaaien van den grond.

Zoutgehalte watermonsters.

In overleg met den leider van het Bodemkundig Laboratorium van den Proefpolder te Andijk, is in de eerste en tweede polderafdeeling een 19-tal plaatsen vastgesteld, waar maandelijks *watermonsters* uit de tochten zullen worden genomen om te worden onderzocht op zoutgehalte. Eveneens heeft geregelde bemonstering plaats van het bij de gemalen „Lely” en „Leemans” uitgeslagen water, alsook van het Amstelmeer; dit laatste met het oog op het in de zomermaanden eventueel inlaten van water.

Het zoutgehalte van het door de gemalen in de eerste maanden van 1930 uitgeslagen water, 23 à 24 Gr. per L. bedragende, liep in Juni en begin Juli op tot 26 à 27 Gr. om in verband met den overvloedigen regenval en het reeds vergevorderde stadium van droogmalen, daarna snel te dalen. In het begin van 1931 bedroeg het gehalte van het door de „Lely” uitgeslagen water 6—8 Gr., terwijl dat van de „Leemans” schommelingen te zien heeft gegeven van 6—12 Gr. per L.

Behoudens een paar uitzonderingen bleken de 19 watermonsters, half Februari j.l. genomen in de tochten in de Wieringermeer, een zoutgehalte te bezitten van 4—8 Gr. per L.

Natuurlijke vegetatie.

Medewerking zal worden verleend om de Zuiderzee-Commissie uit de Nederlandsch Botanische Vereeniging, gelegenheid te geven een stelselmatig onderzoek in te stellen naar de ontwikkeling en verbreiding van den natuurlijken plantengroei in de Wieringermeer, waartoe o.a. verschillende vaste waarnemingsterreinen zullen worden uitgezocht. Op een paar kavels van de eerst drooggevallen zandige gronden was vorigen herfst reeds een beduidende onkruidvegetatie tot ontwikkeling gekomen, terwijl ook op groote afstanden van het oude land reeds tal van zoutplanten zijn aangetroffen.

2. *De cultuur-technische afdeeling.*

I. *Arbeidskrachten en arbeidsvoorwaarden.*

1. *Grondontginningsmaatschappij.*

In het afgelopen kwartaal werd met de Grondverbeterings- en Ontginningsmaatschappij (Grontmij) te Hoogeveen een overeenkomst afgesloten voor de uitvoering van cultuurwerkzaamheden in den polder. Deze maatschappij aanvaardde haar werkzaamheden met ingang van 19 Maart 1931 in het noordoostelijk gedeelte van den polder, ten zuiden van Den Oever.

2. *Arbeiders.*

Mede ter bestrijding van de in Noordholland gedurende den winter heerschende werkloosheid, werd het aantal tewerkgestelde arbeiders van ongeveer 1000 in December, geleidelijk tot \pm 1900 opgevoerd, hoofdzakelijk afkomstig uit de omliggende gemeenten. Teneinde de land- en tuinbouwbedrijven in de omgeving van den polder niet te ontwrichten, zal een groot deel van deze arbeiders dit voorjaar zoo noodig worden ontslagen. Met de arbeidsbeurzen uit de omgeving wordt omtrent dit ontslag overleg gepleegd. Tengevolge van de griep-epidemie kwam in Februari en Maart een groot aantal ziektegevallen voor.

3. *Arbeidsvoorwaarden.*

Het grondloon, waarnaar de werkputten aan de arbeiders worden uitbested, bedraagt 40 cent per uur. Degenen, die dit uurloon gemiddeld niet in accoordwerk kunnen verdienen, worden ontslagen.

Het gevolg is, dat het verdiende uurloon in vele gevallen belangrijk boven 40 cent stijgt en over het totale aantal arbeiders varieert tusschen gemiddeld 50—55 cent.

Met ingang van 19 Maart werd, op grond van de vorig jaar vastgestelde arbeidsvoorwaarden, de 10-urige arbeidsdag voor de arbeiders uit de kampen en uit de onmiddellijke omgeving van den polder wederom ingevoerd. Dit was oorzaak, dat een 300-tal, meest ongeorganiseerde op Wieringen gehuisveste arbeiders, het werk op 24 Maart neerlegde. Na eenige dagen werd de arbeid echter hervat. Met de drie Landarbeidersbonden wordt geregeld overleg gepleegd over de arbeidsvoorwaarden. Op hun verzoek zal een 9-urige arbeidsdag in ernstige overweging worden genomen, indien uit een onder de kamparbeiders ingestelde enquête zou blijken, dat deze vrij algemeen door de arbeiders wordt geprefereerd.

II. *Beproeving en aanschaffing van machines, werktuigen, gereedschappen, materialen.*

1. *Greppelmachines.*

Tengevolge van de vele regens werd de bodemgesteldheid van dien aard, dat de greppel- en draineerploeginstallaties van Prof. VISSER in het afgelopen kwartaal niet konden werken. Binnenkort zullen de proeven met deze machines worden voortgezet.

De greppelploeginstallatie VAN DIJK-MAC LAREN werd overgenomen na beëindiging van de proefperiode, waarin aan de gestelde garanties naar behooren was voldaan. De verspreidingsinstallatie bleek niet te voldoen en werd door den leverancier teruggenomen.

2. *Rupstrekkingers.*

Ten behoeve van het inzaaien werd een aantal rupstrekkingers aangeschaft. Alle trekkingers zijn uitgerust met dubbele rupsen en voorzien van houten schoenen, waardoor de bodemdruk slechts ongeveer 0,2 K.G. per cm² bedraagt. Wieltrekkingers blijken voorloopig in den polder nog geen behoorlijk werk te kunnen verrichten.

3. *Landbouwwerktuigen.*

Voor het zaaiklaar maken en bezaaien van de daarvoor in aanmerking komende oppervlakten werden eenige kunstmeststrooiers, eggen, zaaismachines, enz. aangevoerd. Door gebruik te maken van verschillende evenaars (hitches) worden breede combinaties gevormd, waardoor de dagcapaciteit van deze machines wordt verhoogd.

4. *Transportmiddelen.*

Eenzoo werden aangeschaft 10 km smalspoor met 150 kipkarren, benevens wagens en karren voor transport van buizen, kunstmest, zaaigraan, slakkenzand, enz.



N^o. 1. Zandplateau in opspuiting te Den Oever tusschen draaibruggen en uitwateringssluizen.
Gezien uit het Noorden.

Voorhaven en schutsluis op den achtergrond (Maart 1931).

(Foto Maaskant, Wieringen.)



Nº. 2. Overzicht van den bouwput op het Kornwerderzand, gezien uit het Zuidoosten.
Op voorgrond: groote en kleine schutsluis met droogdokje naast het binnenhoofd van de laatste.
Op achtergrond: links twee complexen elk van vijf uitwateringssluizen, rechts onderbouw



N^o. 3. De greppelploeg, systeem van Dyk-McLaren tijdens het trekken van een greppel.

(Foto Maaskant, Wieringen.)



N^o. 4. De door den greppelploeg getrokken greppel met een bovenbreedte van 1.15 m, een bodembreedte van 0.25 m en een diepte van 0.60 m (op zandgrond).

(Foto Maaskant, Wieringen.)

5. *Drainbuizen en -kokers.*

Daar de meeste drainbuizenfabrieken, tengevolge van de in het landbouwbedrijf heerschende malaise, vrijwel zonder werk zijn, werd het aanbod tot levering van drainbuizen voor de wendakkers zoo groot, dat bij de toewijzing voor levering tot 1 Augustus a.s. een reductie moest worden toegepast. Gecontracteerd werd voor een hoeveelheid van 307,5 km. Wegens de groote moeilijkheden, verbonden aan het transport van de drainbuizen in den polder, werd in den afgelopen winter bovendien een groote hoeveelheid houten drinkkokers gebruikt.

6. *Grèsbuizen.*

Contracten werden afgesloten voor de levering van een belangrijk kwantum grèsbuizen van Nederlandsch fabrikaat; deze doen dienst als eindbuizen.

7. *Tegengaan van verstuivingen.*

De N.V. van Hattum & Blankevoort, te Haarlem, ging voort met het bekleien van een gedeelte der zeer gemakkelijk stuivende zandgronden in de eerste polderafdeeling door middel van de woelmachine. Een ander gedeelte werd door middel van stroowisschen stuifvrij gemaakt.

8. *Slakkenzand.*

De aanleg van rijwielpaden geschiedt thans hoofdzakelijk met slakkenzand, hetwelk betrokken wordt van de Hoogovens te Velsen.

Voor het inwalsen wordt gebruik gemaakt van een Fordson met dubbele wielen, zonder klauwen, terwijl het afwerken geschiedt met behulp van een tweetal lichte motorwalsjes.

III. *Voorziening in de behoefte aan kunstmeststoffen, gras- en klaverzaden, enz.*

1. *Kunstmeststoffen.*

Aan het Centraal Bureau uit het Koninklijk Nederlandsch Landbouw-Comité te Rotterdam en den L.T.B. te Haarlem, werd de levering opgedragen van de dit voorjaar benodigde kunstmeststoffen.

2. *Gras- en klaverzaden.*

De dit voorjaar, voor een in te zaaien oppervlakte van ongeveer 400 h.a., benodigde gras- en klaverzaden, worden betrokken door bemiddeling van het Centraal Bureau uit het Koninklijk Nederlandsch Landbouwcomité te Rotterdam.

3. Zaaigerst.

Van de Zaaizaad-Vereeniging te Anna-Paulowna (Z.A.P.) werd de benoedigde hoeveelheid zaaigerst (Goudgerst) aangekocht.

IV. *Stand van de werkzaamheden op 31 Maart 1931.*

De hoofdwerkzaamheden bestonden in het afgeloopen kwartaal uit het begreppen van den grond, het verspreiden van kavelsloot-, greppel- en stortgrond, alsmede in den aanleg van fietspaden.

Tengevolge van regen, vorst en griep onder de arbeiders, onderonden de werkzaamheden veel stagnatie.

Op 31 Maart waren ongeveer 3200 h.a. gereed, terwijl \pm 40 k.m. fietspad was aangelegd. De totale oppervlakte vastgelegde zandgronden door middel van de woelkleimachine, bedraagt \pm 175 h.a.

3. *De sociaal economische afdeeling.*

I. *Secretarie en boekhouding.*

Bij beschikking van den Minister van Waterstaat dd. 21 Januari 1931, La. A 1, Afd. Comptabiliteit, is thans officieel het zelfstandig kasbeheer ingevoerd. Als Comptabele van den Dienst werd aangevozen de Secretaris der Directie, terwijl tot plaatsvervangend Comptabele werd benoemd, A. A. HOPPENBROUWERS, administratief ambtenaar.

II. *Bouwkundige dienst.*

In het afgeloopen kwartaal werden aanbesteed:

1. 6 Februari 1931. De bouw van 10 dubbele arbeiderswoningen nabij Sluis I, Architect J. F. BERGHOEF, te Aalsmeer. Aannemer E. TH. J. VAN LATUM, te Alkmaar, voor f 62 000.
2. 11 Februari 1931. De bouw van 4 landbouwschuren, voor tijdelijke inrichting tot arbeidersbarakken op verschillende plaatsen in den polder. Architect CHR. DEKKER, te Schagen. Aannemer C. BLAAUBOER, te Schagen, voor f 57 427,50.
3. 13 Maart 1931. Idem. Aannemer W. UITTERDIJK, te Akkerwoude, voor f 59 788.
4. 20 Maart 1931. Het dichtmaken van 2 open landbouwschuren te De Haukes en Kolhorn. Aannemer C. BLAAUBOER en M. C. TUINMAN, te Schagen, voor f 7186.

De uitvoering van de werkzaamheden geschiedt onder oppertoezicht van den Bouwkundigen Dienst.

Als ambtelijke Commissie van advies is op verzoek van de directie opgetreden:

W. BRUIN, architect, leider van het Bureau van de Adviescommissie der Noordhollandsche gemeenten, te Amsterdam.

Dr. J. J. TH. DOYER, Inspecteur van de Volksgezondheid, Afdeling Besmettelijke Ziekten, te Hilversum.

Ir. Jhr. G. DE GRAEFF, Inspecteur van de Volksgezondheid, Afdeling Volkshuisvesting, te 's Gravenhage.

Prof. Ir. M. J. GRANPRÉ MOLIÈRE, Aesthetisch adviseur in zake de inrichting van de Kerndorpen in de Wieringermeer, te Delft.

J. P. HAANSCHOTEN, Inspecteur der Posterijen, Telegrafie en Telefontie, te Haarlem.

Dr. E. C. M. J. HOLLMAN, Inspecteur van de Volksgezondheid, Afdeling Hygiëne van bodem, water en lucht, te Haarlem.

H. J. VAN HOUTEN, Rijkslandbouw-architect van het instituut voor landbouwwerktuigen en -gebouwen, te Wageningen.

W. F. J. M. KRUL, Directeur van het Rijksbureau voor Drinkwatervoorziening, te 's Gravenhage.

Als Voorzitter van deze Commissie fungeert Ir. ALPH. ROEBROEK, leider van de Sociaal-economische afdeling, en als Secretaris, C. L. DE BRUIJN, Secretaris der directie.

III. *Uitgifte van de gronden.*

De voorbereiding in zake de uitgifte duurt nog voort.

Door de Centrale Landbouworganisaties, is — blijkens een schrijven dd. 18 Maart 1931 van den Secretaris ad hoc — een Contact-Commissie benoemd, waarin zitting hebben:

J. BIEMOND Pz., te Bleiswijk (Z.-H.), en J. HAVERKAMP, te Kampen, voor den Christelijken Boeren- en Tuindersbond in Nederland;

JAC. GROEN Az., te Zuid-Scharwoude (N.-H.), en G. W. J. VAN KOEVERDEN, te Burgen (Gld.), voor den Katholieken Nederlandschen Boeren- en Tuindersbond, en

D. DE BOER Dz., te Stompvoren (N.-H.), en T. VAN DER HERBERG, te Anjum, voor het Koninklijk Nederlandsch Landbouw-Comité.

De Secretarissen van de Centrale Organisaties zullen als adviseerende leden van de Commissie optreden.

IV. *Sociale maatregelen.*

1°. Aan het bestaande poststation te Wieringermeer is een Telegraaf- en telefoonstation verbonden, hetwelk 1 April j.l. voor het verkeer is geopend.

2°. Voor de verzorging van de hygiënische en medische belangen van de tijdelijke bewoners en de a.s. blijvende kolonisten is ingesteld een Commissie voor de Volksgezondheid in de Wieringermeer.

Zij is samengesteld als volgt:

Ir. ALPH. ROEBROEK, Lid der directie, Voorzitter.

P. H. L. J. LOMMEN, te Castricum, vertegenwoordiger van het Wit-Gele Kruis, lid.

Dr. B. S. H. STIELER, te Hilversum, vertegenwoordiger van het Witte Kruis, lid.

Dr. J. J. TH. DOYER, Inspecteur van de Volksgezondheid te Hilversum, adviseerend lid.

C. L. DE BRUIJN, Secretaris der directie, Secretaris.

Met de bestaande organisatie voor de bestrijding van de malaria, wordt samenwerking gezocht.

3°. Aan de vertegenwoordigers van de Nederlandsche Hervormde Kerk, Gereformeerde Kerken en Roomsche-Katholieke Kerk werden in een samenkomst al die inlichtingen verstrekt, welke deze instellingen noodig hebben om tijdig te voorzien in de godsdienstige behoeften van de tijdelijke bewoners en de komende blijvende bevolking.

V. Landmeetkundige dienst.

Bij beschikking van den Minister van Financiën, dd. 30 Maart 1931, n°. 98, Afdeling Centrale Directie, is de Landmeter van het Kadaster, M. F. FERWERDA, te Alkmaar, met ingang van 1 Mei 1931 belast met de opmeting van de Wieringermeer.

De landmeetkundige dienst blijft in het hiërarchiek verband van den dienst van het Kadaster.

C. Mededeelingen van algemeenen aard.

WIJZIGING VAN DE ZUIDERZEEESTEUNWET.

Bij Koninklijke Boodschap van 31 December 1929 werd bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal ingediend een ontwerp van wet tot wijziging der Zuiderzeesteunwet van 29 Juni 1925 (*Stbl.* n°. 290).

De Zuiderzeesteunwet huldigt het beginsel, dat personen, die door de afsluiting van de Zuiderzee schade lijden, de gevolgen daarvan zooveel mogelijk door eigen krachten te boven moeten komen, doch dat het Rijk hen daarbij zoo noodig eene helpende hand zal kunnen reiken.

De wet gaf daartoe de volgende middelen aan:

Onderricht ter verkrijging van bekwaamheden voor anderen werkring;

maatregelen ter verkrijging van zulk een werkring; credietverleening bij verandering van het bestaand bedrijf of bij inrichting van een nieuw bedrijf;

verlenging van geldelijken steun, indien naar het oordeel van den Minister voldoende middelen tot levensonderhoud ontbreken.

Bij Koninklijk Besluit van 27 Januari 1926, n^o. 25, werd de in de wet voorziene Generale Commissie ingesteld ter adviseering in zake de te nemen maatregelen en tot bijstand in de uitvoering van de wet.

De wet kwam op 16 December 1927 volledig in werking, terwijl bij Koninklijk Besluit van 28 November 1927, gewijzigd bij Koninklijk Besluit van 7 September 1928, het Zuiderzeesteunbesluit werd vastgesteld, dat regels geeft omtrent de toepassing van de Zuiderzeesteunwet.

Tijdens de behandeling van het wetsontwerp was door de Regeering, bij de bespreking van verschillende in de Staten-Generaal geuite wenschen, aangeraden de werking der wet eerst eenigen tijd af te wachten, alvorens omtrent deze wenschen te beslissen.

De thans bij de wet van 27 Maart 1931, *Stbl.* n^o. 129, aangebrachte wijzigingen, welke dan ook steunen op de sedert het in werking treden van de wet opgedane praktische ervaringen, hebben in hoofdzaak tot doel nadere uitbreiding en vorm te geven aan den eventueel door het Rijk te verleenen geldelijken steun, welke laatste in de wet van 1925 eerst in artikel 13 als laatste van de vele andere vormen van te verleenen steun genoemd was.

Als meest belangrijke wijziging, welke in de wet werd aangebracht, is de toekenning van eene geldelijke tegemoetkoming in de waardevermindering van bedrijfseigendommen tengevolge van de afsluiting van de Zuiderzee te beschouwen.

Bij de behandeling in de Staten-Generaal werd uitdrukkelijk het ongebruikelijke van zulk eene geldelijke tegemoetkoming voor schade door derden geleden tengevolge van de uitvoering van Rijkswerken naar voren gebracht, waarbij er op gewezen werd, dat zulks dan ook beschouwd moest worden als een uitzonderingsgeval wegens den zeer ongewonen aard en omvang van deze werken en geenszins als antecedent voor toekomstige uitvoering van Rijkswerken zal mogen worden genomen.

Een nieuw artikel 6a werd aan de wet toegevoegd van den volgenden inhoud:

„Tegemoetkoming wegens waardevermindering.

Bij algemeenen maatregel van bestuur, worden voorschriften vastgesteld omtrent de tegemoetkoming wegens waardevermindering van eigendommen als gevolg van de afsluiting van de Zuiderzee.”

Als verder aangebrachte wijzigingen mogen nog de volgende vermeld worden.

Naast de Generale Commissie worden nog plaatselijke commissiën ingesteld, welke aan eerstgenoemde advies uitbrengen.

Een regeling werd getroffen ten aanzien van uitkeeringen aan of vrijstelling van te betalen vergoeding door Gemeenten ter zake van door belanghebbenden genoten onderricht.

Aan bezwaren, welke het vinden van een nieuwen werkring of het omvormen van een bestaand bedrijf dan wel het vestigen van een nieuw bedrijf in den weg mochten staan, zullen naar nader te stellen regelen, binnen door den Minister redelijk geachte grenzen, geldelijke tegemoetkomingen of toelagen kunnen worden verleend.

Bij credietverleening werd de uiterlijke termijn van aflossing van 10 op 15 jaar gesteld, terwijl voor de te vergoeden rente, welke tot heden praktisch op 5 pct. kwam te staan, een mogelijk minimum van 3 pct. werd aangegeven. Ook werd de mogelijkheid geopend voor den Minister wijziging te brengen in de tijdstippen van rentebetalingen.

Ten aanzien van het verleenen van geldelijken steun bij het ontbreken van voldoende middelen tot levensonderhoud werd, voor zover betreft personen, die bij het in werking treden van de wet zestig jaar of ouder zijn, bepaald, dat deze steun in den regel zal worden verleend voor den duur van hun leven.

Het bij de behandeling in de Tweede Kamer in den aangegeven zin geamendeerde wetsontwerp werd in die Kamer met 70 tegen 2 stemmen, en in de Eerste Kamer zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

WIJZIGING BEGROOTING VAN HET ZUIDERZEEFONDS VOOR HET JAAR 1930.

Bij Koninklijke Boodschap van 18 Juni 1930 werd aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal aangeboden een ontwerp van wet voor de verhooging van de begrooting van het Zuiderzeefonds voor 1930 met een bedrag van f 7 941 000.

Blijkens de Memorie van Toelichting is deze verhooging eensdeels een gevolg van den snelleren voortgang der afsluiting van de Zuiderzee, welke naar verwacht mag worden spoediger dan volgens het aanvankelijk werkplan werd gedacht tot stand gebracht zal kunnen worden en wel in 1932 en anderdeels van de gebleken noedzakelijkheid om reeds in 1930 aan te vangen met de eerste werkzaamheden van landbouwkundigen aard in de Wieringermeer.

Ten aanzien van de meerdere gelden, welke in 1930 in plaats van in de volgende jaren voor de afsluiting reeds noodig waren, schrijft de Memorie van Toelichting:

„Het gevolg van deze snellere uitvoering is, dat het voor het lopende jaar aangevraagd bedrag, hetwelk was gegrond op bedoeld werkplan, niet toereikend zal blijken, daar nog in dit jaar werken tot uitvoering zullen kunnen komen, waarop eerst in 1931 was gerekend.

Deze werken zijn een gedeelte dijkvak op het Breezand en een gedeelte dijkvak Gaatje—Vlieter, waarvoor f 6 085 000 noodig wordt geacht."

Na den toestand, welke reeds in de Wieringermeer was verkregen en in deze Berichten geregeld werd beschreven, te hebben aangegeven, vermeldt de Memorie van Toelichting het volgende :

„In afwachting van hetgeen de Regeering te zijner tijd zal voorstellen inzake verder afliggende maatregelen is het thans noodzakelijk eene voorloopige organisatie in het leven te roepen, die leiding kan geven bij het nemen van maatregelen die onmiddellijk noodig zijn.

In de eerste plaats valt daaronder werk van waterbouwkundigen aard tot het toegankelijk maken van de gronden door wegeaanleg en het drooghouden van de gronden en verder verzorging van de afwatering door bemaling. Dit werk zal nog door de Directie der Zuiderzeewerken worden voorbereid. Onmiddellijk daarop volgt het werk van landbouwkundigen aard tot het geschikt maken van den bodem voor eerste cultuur, het werk van economischen aard tot het beschikbaar stellen van den grond en dat tot het aantrekken van werkkrachten.

Het is den ondergeteekende doelmatig voorgekomen deze werkzaamheden op te dragen aan een tijdelijken dienst, die, in nauw overleg met de Commissie-LOVINK voor het beheer van den proefpolder te Andijk — opdat de daar verkregen ervaring ruimschoots vrucht kan dragen en voorts met de Directie der Zuiderzeewerken —, een en ander zal moeten ter hand nemen, nader geïnstrueerd omtrent de te verrichten taak, omtrent de wijze waarop die taak zal moeten worden vericht en omtrent de financieele gevolgen daarvan in het loopende begrotingsjaar.

Deze tijdelijke dienst zal worden samengesteld uit drie Rijksambtenaren, thans werkzaam onder het Departement van Binnenlandsche Zaken en Landbouw, die daartoe aan het Departement van Waterstaat worden gedetacheerd en boven hunne bezoldiging eene toelage zullen ontvangen, welke evenredig geacht wordt aan het bij uitstek verantwoordelijke werk, dat door hen zal worden geleid. In onderling overleg zal ieder dezer ambtenaren het deel van het werk voor zijn rekening krijgen, dat hem speciaal is toegedacht en zal de taak gesplitst worden in een landbouw-technisch gedeelte en een sociaal-economisch gedeelte.

Om met de ontginningswerken een aanvang te maken wordt voor het jaar 1930 aangevraagd een bedrag groot f 1 700 000.

De bedragen zijn als schattingen te beschouwen. De verklaring hiervan is niet slechts hierin gelegen, dat de gronden in de omstandigheden, waaronder deze in cultuur zullen moeten worden gebracht, nog geheel onbekend zijn, doch tevens hieraan toe te schrijven, dat nog tal van vragen betreffende de cultuur op jonge en zoute gronden op beantwoording wachten. Werd bij bovenstaande beschouwingen

bij voortdurend het oog gericht gehouden op de te Andijk verkregen resultaten, het spreekt wel vanzelf, dat, aangezien de proefpolder nog slechts een jaar bezaaid is kunnen worden, de hier opgedane ervaringen nog in verschillende opzichten aanvulling en bevestiging behoeven, waardoor de huidige opvattingen nog wijziging kunnen ondergaan. Aanhoudende en nauwgezette bestudeering van de Andijker onderzoekingen zullen in de komende jaren richting geven aan de voor de Wieringermeer te treffen maatregelen. Nauwe samenwerking met de Commissie-LOVINK blijft dus geboden.

Het ligt, naar de ondergeteekende meent, in de rede, dat ook de hierbedoelde werkzaamheden onder leiding van zijn Departement worden uitgevoerd. Vooreerst, omdat het beheer van het Zuiderzee-fonds hem is toevertrouwd en dus, nu het geldt een begin te maken met de werken, die er, zij het geleidelijk, meer rechtstreeks toe zullen leiden ook inkomsten voor het fonds te verzekeren, de uitvoering daarvan onder zijn Departement behoort, terwijl ten andere, en althans in het begin, deze werkzaamheden dermate met de uitvoering van de overige meer technische werken samenhangen, dat gesplitst beheer niet dan tot moeilijkheden, wrijving en dus tot vertragen aanleiding zou geven.

Omtrent hetgeen in een verder afliggend stadium behoort te geschieden zal in den loop van dit jaar een beslissing worden genomen."

In verband met enkele opmerkingen in het Voorloopig Verslag van de Tweede Kamer deelde de Minister van Waterstaat in de Memorie van Antwoord nog het volgende mede:

„Instelling van dezen dienst behoeft de oprichting van een orgaan, als bedoeld in art. 194 der Grondwet, niet in den weg te staan. De ondergeteekende is van oordeel, dat het geraden is af te wachten, hoe de werkzaamheden onder de voorloopige Directie zich ontwikkelen, voordat aan de bestaande organisaties en commissies, die zich met het Zuiderzeevraagstuk bezighouden, nieuwe worden toegevoegd. Hij acht het dan ook minder gewenscht en het is ook niet noodig gebleken naast de voorloopige Directie een raad van toezicht in het leven te roepen, daar de Directie en hij zelf op allerlei gebied, in hoogste instantie van den daartoe ingestelden Zuiderzeeraad, advies en voorlichting kunnen verkrijgen. Nochtans is uit den Zuiderzeeraad eene Commissie geformeerd, die voortdurend contact met de voorloopige Directie zal houden aangaande de vraagstukken, die zich bij het in cultuur brengen der gronden geleidelijk zullen voordoen.

Ter beantwoording van de aan het slot gestelde vraag kan de ondergeteekende nog mededeelen, dat het hier betreft de voorloopige Directie, aan welke is opgedragen de leiding van den dienst voor het in cultuur brengen van den Wieringermeerpolder."

„Het is de bedoeling voor het in cultuur brengen van de Wieringermeer zoo weinig mogelijk personeel in 's Rijks dienst te nemen. Voor de leiding van de werkzaamheden in den polder dient de Directie

echter de beschikking te hebben over een kleinen staf van personeel, bestaande uit een inspecteur en twee of drie jonge adjunct-inspecteurs (landbouw-ingenieurs). Met het oog op den voortgang der werkzaamheden is bereids tot de tijdelijke aanstelling van een inspecteur overgegaan, terwijl met 1 Januari a.s. de behoefte zal bestaan aan de hulp van twee adjunct-inspecteurs."

Het wetsontwerp werd in de beide Kamers der Staten-Generaal zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

BEGROOTING VAN HET ZUIDERZEEFONDS VOOR HET JAAR 1931.

Bij Koninklijke Boodschap van September 1930 werd aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal aangeboden de ontwerp-begrooting van het Zuiderzeefonds voor het jaar 1931, sluitende op een bedrag van f 52 437 000.

Aan de betreffende Memorie van Toelichting kan hier het volgende worden ontleend:

„In 1931 zullen de schutsluizen en bruggen in de afsluiting van de Zuiderzee bij Den Oever en op het Kornwerderzand in gebruik moeten zijn; het daarvoor benodigd personeel zal in dat jaar nog in tijdelijk dienstverband werkzaam zijn, evenals de bij de werken, behoorende tot de afsluiting van de Zuiderzee, vereischte kantonniers.

Voor de bediening van de te bouwen sluisen en bruggen in en rond de Wieringermeer wordt voorshands weder gerekend op de aanstelling van tijdelijk personeel, daar het niet vaststaat of deze kunstwerken al dan niet bij het Rijk in beheer en onderhoud zullen blijven. Ook eenige kantonniers, vereischt bij de werken van de Wieringermeer, zullen in tijdelijk dienstverband komen."

„In de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag betreffende de begrooting van inkomsten en uitgaven van het Zuiderzeefonds voor het dienstjaar 1930 mocht de ondergeteekende bereids mededeelen, dat het zich liet aanzien, dat de afsluiting van de Zuiderzee reeds in 1932, derhalve nog een jaar eerder dan te voren werd aangenomen, zal kunnen worden tot stand gebracht. Bij den huidige stand van zaken mag inderdaad met reden worden verwacht, dat de aanvankelijk voor de voltooiing van den afsluitdijk gerekende tijdsduur van 8 jaar als gevolg van de mogelijk gebleken snellere uitvoering van de grondwerken tot 6 jaar kan worden teruggebracht, behoudens wellicht eenig afwerken van den dijk in het zevende jaar. Een en ander brengt derhalve wijziging mede van het na overleg met de Maatschappij tot Uitvoering van Zuiderzeewerken opgestelde algemeen werkplan, welke wijziging ook om andere redenen geboden is. Het is inmiddels toch gebleken, dat de gezamenlijke lengte van de sluitgaten, welke aanvankelijk werd bepaald op 6 k.m., zonder

bezwaar kan worden teruggebracht tot ruim 4 k.m., waardoor de totale lengte van de in het sluitingsjaar te maken dijksvakken in gelijke mate kan worden beperkt. In plaats van de oorspronkelijk in de geulen het Gaatje, de Vlieter, de Geheime Geul en de Middelgronden gedachte sluitgaten blijft nu over één sluitgat in de Vlieter en één in de Middelgronden, in verband waarmede het dijksvak, hetwelk aansluit aan de oostzijde van het Breezand, zonder onderbreking tot aan de Middelgronden zal kunnen worden doorgetrokken. Als gevolg van een en ander zal de beteugeling van de diepe geulen in plaats van in drie jaar, zooals eerst was aangenomen, in twee jaar kunnen geschieden. Op grond van het vorengaande zal het voor de voltooiing van den afsluitdijk nog benoodigde bedrag over korteren termijn moeten worden verwerkt.

In aansluiting aan de voor het jaar 1930 op het programma staande werken, t.w. de voltooiing van den beteugelingsdam in de Vlieter en het bouwen van dijksvakken over 700 m. in het Gaatje, over 1900 m. van het Zwin tot de Vlieter, over 2400 m. bewesten en over 3500 m. beoosten het werk op het Breezand, zal voor 1931 het dijksvak op het Breezand in oostelijke richting kunnen worden uitgebouwd over 3500 m. tot op den beteugelingsdam in de Middelgronden en in westelijke richting over 4300 m. tot op den beteugelingsdam in de Vlieter, terwijl dan in 1932 de dijksvakken in de beide sluitgaten over de beteugelingsdammen zullen worden gebouwd. Voor 1931 ligt derhalve in het voornemen den bouw van den afsluitdijk over 7,8 k.m. uit te voeren, waarvoor de aangevraagde posten van resp. f 7,8 en f 9,2 miljoen strekken. Voor de beteugelingsdammen zal in dat jaar nog een bedrag van omstreeks f 125 000 benoodigd zijn."

Verder werden de noodige gelden aangevraagd voor de ijzerwerken en de aanaarding van de kunstwerken bij Den Oever en op het Kornwerderzand, voor de voortzetting der verhooging en verzwaring van de waterkeeringen buiten de afsluiting in Noordholland en Friesland, zoomede voor de verbetering van haventoeegangen binnen de afsluiting ter veronzijding van de bezwaren, welke anders na de afsluiting ondervonden zouden worden.

Met betrekking tot de werken van de Wieringermeer zijn gelden aangevraagd voor het egaliseeren en stuifvrij maken van het aanvankelijk onder water gelegen deel van den dijk Wieringen—Medemblik, voor het afwerken van het kanaalvak Aartswoud—Kolhorn, zoomede een bedrag van f 160 000 ter bestrijding van de materiele uitgaven en van stroomkosten voor de bemaling van de Wieringermeer.

Daar de uitvoering van verschillende verkavelingswerkzaamheden op de drooggevalen Wieringermeergronden, als het afwerken van kanalen en tochten, het maken van kavelsloten, wegen, bruggen, enz., waarvoor op de begroting van 1930 reeds een bedrag van f 1 750 000 werd toegestaan, in 1931 krachtig dient te worden voortgezet, is voor dit doel een bedrag uitgetrokken van f 2 500 000.

In art. 5 van de wet van 29 Juni 1925 (*Staatsblad* n°. 306) is bepaald, dat de bouw van duurzame versterkingen tot verdediging van den afsluitdijk en tot bescherming van de in dien dijk te bouwen sluizen wordt aangevangen op een zoodanig tijdstip, dat deze kan zijn voltooid vóórdát de afsluitdijk over de geheele lengte tot op het peil van gemiddeld laagwater is gereedgemaakt.

Nu de afsluiting van de Zuiderzee in den loop van 1932 tegemoet gezien mag worden, zal op de uitvoering van bedoelde werken vóór de totstandkoming van den afsluitdijk behooren te worden gerekend. Daartoe wordt voor 1931 een bedrag van f 6 miljoen aangevraagd, zijnde de helft van de destijds op f 12 miljoen geraamde kosten.

In verband met het in cultuurleggen van de Wieringermeer wordt in de Memorie van Toelichting o.a. het volgende medegedeeld:

„Ofschoon het in de bedoeling ligt het aantal vaste ambtenaren voor het in cultuur brengen, enz., van de drooggelegde gronden zoo gering mogelijk te houden, is eene kleine kern van hoofdamttenaren bij het toezicht en de administratie ten behoeve van de uit te voeren werkzaamheden en verdere bemoeiingen noodzakelijk. Het is niet goed mogelijk reeds thans nauwkeurig aan te geven, welke ambtenaren in 1931 noodig zullen zijn, in verband waarmede de begrooting zoodanig is opgezet, dat in dit opzicht de noodige vrijheid wordt gelaten en geen moeilijkheden zijn te wachten.”

Voor de ontginningswerken wordt een bedrag van f 5 750 000 aangevraagd.

Aangezien de wegen in den polder eerst later kunnen worden aangelegd is het noodig een aantal eenvoudige rijwielpaden aan te leggen, opdat de arbeiders der ontginningswerken zich voldoende snel zullen kunnen verplaatsen.

Voorzien is verder, dat eenige bijdragen noodig zullen zijn om spoedig aanvoer van drinkwater en electriciteit van de betrokken provinciale bedrijven in den polder te verkrijgen.

Voor het onderbrengen van werktuigen, zaden en kunstmest zullen loodsen noodig zijn, welke later omgebouwd zullen kunnen worden in bedrijfsgebouwen voor den landbouw.

De baggergrond uit de kavel- en bermsloten, welke niet in de wegbermen wordt gebezigd, moet over het veld verspreid worden. Een deel van den baggergrond kan worden gebruikt om eene iets hogere ligging te geven aan het langs de kavelsloot te maken rijpad. De uit de kavel- en bermsloten voortkomende hoeveelheden grond — ongeveer $3\frac{3}{4}$ en 6 m³. grond per m². — zijn evenwel van dien aard, dat groote hoeveelheden verder het land in vervoerd en verspreid moeten worden.

Hetzelfde is het geval met de specie, welke uit de kanalen is gebaggerd en door onderlossers over het land gestort is. De verspreiding hiervan is niet regelmatig en de stortgrond moet geëgaliseerd worden, omdat anders tusschen de storthoopen laagten met eene

onvoldoende afwatering zouden blijven bestaan en bovendien machinaal exploiteeren van gras- of bouwland minder goed mogelijk zijn.

Ter voorkoming van het dichtstuiven der gebaggerde kanalen en het overstuiven van in de nabijheid liggende goede gronden moeten de drooggevallen zandplaten zoo spoedig mogelijk worden vastgelegd. Overwogen wordt een deel dezer zandplaten te bebossen met het oog op de behoefte aan geriefhout in de omgeving, het kweeken van een nuttigen vogelstand en het verkrijgen van een windscherm in verband met toekomstige ooftcultuur.

De begreppeling der gronden geschiedt op afstanden van 10 of meer meters, naarmate de grond minder of meer doorlatend is. Voor de zwaarste gronden zal oppervlakteafwatering door middel van open greppels aanvankelijk wel niet gemist kunnen worden, hoewel vooral bij het groot landbouwbedrijf aan open greppels groote bezwaren kleven. Zoo spoedig doenlijk zal tot drainage dezer gronden moeten worden overgegaan. De gewone buisdrainage kan aanvankelijk niet worden toegepast, wegens de veelal ongelijke inklinking van den bodem, waardoor de drainstrengen zouden worden verbroken. Getracht zal worden door middel van de molbuisdrainage met houten kokers bovengenoemde bezwaren te vermijden.

Het maken en onderhouden der greppels met inbegrip van het verspreiden der greppelaarde zal zooveel mogelijk machinaal geschieden.

Met het Staatsboschbeheer wordt samenwerking gezocht voor het kweeken van het benoodigde plantmateriaal ten behoeve van den Wieringermeerpolder.

Getracht zal worden met den Nederlandschen landbouwer en kweeker samen te werken bij de voorziening in de behoefte aan zaai-zaden, poot- en plantgoed.

Voor proefnemingen met machines zijn gelden uitgetrokken, omdat getracht moet worden in dit nog geheel te koloniseeren gebied de aanvankelijk schaarsche en daardoor dure menschelijke arbeidskracht zooveel mogelijk door machinale te vervangen. Niet alleen kan hierdoor eene goedkoopere uitvoering worden verkregen, doch er zal bovendien in sneller tempo kunnen worden gewerkt. In het bijzonder is dit van groote beteekenis met het oog op de ontwateringswerkzaamheden, omdat deze op de latere cultuurwaarde der gronden grooten invloed uitoefenen.

Gezien den nog korten levensduur van den proefpolder, alsmede de groote verscheidenheid van grondsoorten, welke de Wieringermeer biedt, is het vooralsnog niet mogelijk uit te maken of aan weide- dan wel aan akkerbouw de voorkeur zal moeten worden gegeven. Reeds in het tweede jaar na de drooglegging zijn in den proefpolder met beide methoden resultaten bereikt, welke de verwachting verre overtroffen hebben.

Voor het voorloopig groen maken van den grond pleiten verschillende overwegingen:

1°. De open greppels, welke, vooral op de zware gronden, aanvankelijk niet gemist zullen kunnen worden, belemmeren in hooge mate de exploitatie van den grond als bouwland.

2°. De ervaring leert, dat zoute gronden, mits goed ontwaterd, door uitlooging vrij spoedig hunne overmaat aan zout verliezen, doch tevens dat daarmede achteruitgang van de structuur gepaard kan gaan, welke ernstiger is, naarmate er meer in den grond wordt gewerkt. Op bouwland nu is grondbewerking, wil men den grond niet laten vervuilen, binnen zekere grenzen onvermijdelijk, terwijl ook het oogsten bij slechte weersgesteldheid met structuurberdief gepaard moet gaan. Om deze redenen moet het risico bij het bebouwen van den drooggelegden grond aanzienlijk grooter worden geacht dan bij het in grasland of klaver leggen van dien grond. Worden de gronden groen gemaakt, dan zijn niet alleen de voorwaarden aanwezig om deze ongerept te laten liggen, maar tevens wordt door de toenemende beworteling het structuurberdief tegengegaan en het natuurlijke proces van de geleidelijke omzetting van natron- en kalkklei zooveel mogelijk bevorderd.

3°. Afgezien van de cultuureischen vraagt een rationeele akkerbouw veel kapitaal en arbeidskrachten, waarvoor de omstandigheden in de eerste reeks van jaren wel eens weinig gunstig zouden kunnen zijn.

Niettemin is het verblijdend, dat ook met verschillende akkerbouwgewassen in den proefpolder te Andijk thans reeds betrekkelijk gunstige resultaten worden bereikt, zoodat het in vele gevallen van de marktverhoudingen en van de kennis en de voorliefde van de betrokken landbouwers zal afhangen of weidebouw dan wel akkerbouw zal worden toegepast.

Voorgesteld wordt in 1931 over te gaan tot de stichting van 300 arbeiderswoningen, tijdelijk in te richten tot het onderbrengen van kostgangers.

De voordeelen hiervan zijn de volgende:

- a. groote besparing op het bouwen van tijdelijke barakken;
- b. veel beter gezinsleven der arbeiders, hetgeen op den geest onder de arbeiders een gunstigen invloed heeft;
- c. de mogelijkheid voor de toekomstige landbouwers om over eene kern van goede landarbeiders te beschikken, wat aan de uitgifte der gronden ten goede zal komen, terwijl de polder een meer bewoonbaar aanzien verkrijgt.

Naar aanleiding van enkele in het Voorloopig Verslag van de Tweede Kamer gemaakte opmerkingen, deelde de Minister in de

daarop gevolgd Memorie van Antwoord o.a. nog het volgende mede: „De ondergeteekende overweegt, of bij het voortzetten van de drooglegging aan den noordoostelijken polder de voorrang zal moeten worden gegeven. Met alle erkenning van de waarde van de opgesomde argumenten voor het spoedig ter hand nemen van dezen polder, in het bijzonder met het oog op de daaruit voortvloeiende mogelijkheid van werkverruiming in de aangrenzende streek onder de minder gunstige tijdsomstandigheden, moet toch ook rekening worden gehouden met de eischen van goede financiering van deze zeer kostbare werken. Vast zal moeten staan, dat naast de zware geldelijke offers, welke in de komende jaren van den Staat voor de uitvoering van andere groote Waterstaatswerken zullen worden gevraagd, ook de groote kosten voor de verdere inpolderingen kunnen worden gedragen. Daarbij zal zeker behooen te worden overwogen, in hoeverre het economisch is van de ervaringen van de bestaande organisatie aan personeel en materieel, ook voor de volgende inpolderingswerkzaamheden, gebruik te maken en in welken vorm dit dan zal moeten geschieden, alsmede of het algemeen belang medebrenkt die organisatie intact te houden door de gelegenheid te scheppen, dat zij onmiddellijk na afloop van het thans in uitvoering zijnde werk een nieuw arbeidsveld in de afgesloten Zuiderzee vindt. Evenwel zijn deze overwegingen, naar de meening van den ondergeteekende, niet beslissend ten aanzien van de vraag, of en waar het inpolderingswerk zal worden voortgezet.

Het nemen van eene beslissing inzake de te maken IJ-meer afsluitingen, teneinde de zuidelijke inpoldering te bespoedigen, moet worden ontraden, wanneer — volgens den gedachtengang, die in het Voorloopig Verslag tot uitdrukking kwam — besloten zou worden reeds dadelijk de noordoostelijke inpoldering ter hand te nemen. De te maken IJ-meer-afsluiting toch vormt tevens onderdeel van de bedijking van de zuidelijke-polders, zoodat uit economische overwegingen de uitvoering van de daartoe noodige werken bij voorkeur zal dienen te geschieden op een tijdstip, waarop verwacht mag worden, dat de geheele daarmede samenhangende zuidelijke inpoldering spoedig kan volgen. Laatstbedoelde inpoldering gelijktijdig met de noordoostelijke te ondernemen, schijnt economisch niet goed te verantwoorden.

In welke volgorde en op welke tijdstippen de volgende inpolderingen achtereenvolgens dienen worden ter hand genomen, is nog in studie, zoodat hieromtrent thans nog geen mededeeling kan worden gedaan.

Inzake de wenschelijkheid om voor de ontginning van de gronden bijzondere organisatorische maatregelen te nemen, o. a. door een orgaan, als bedoeld in art. 194 van de Grondwet, in het leven te roepen, is nog overleg gaande, zoodat de ondergeteekende vermeent daaromtrent thans nog geen beslissend oordeel te moeten uitspreken.

Daar de Commissie inzake de wijziging der afsluiting van het IJ geen bezwaar zag in de loozing van het rioolwater van Amsterdam op het slechts 7000 h.a. groote IJmeer, is het niet te verwachten, dat de afsluiting der Zuiderzee een gevaar zal opleveren voor de volksgezondheid in verband met den vuilafvoer van Amsterdam. De afsluiting van de Zuiderzee zal in vele gevallen verbeteringen voor de afwatering met zich brengen, zoodat niet gevreesd behoefte te worden, dat de afwatering van den IJssel in gevaar zal komen."

Verder wordt uitvoerig uitgeweid over de getroffen maatregelen tot ontwikkeling en ontspanning der arbeiders en wordt nog het volgende vermeld:

„Bij het in cultuur brengen van de drooggevalle gronden in den Wieringermeerpolder doen zich vraagstukken voor van algemeen landbouwkundigen, van landbouwkundig technischen en van sociaal-economischen aard, welke behartiging moeilijk kan worden opgedragen aan één persoon, die zich toch weer de hulp van goede deskundigen op elk dier gebieden zou moeten verzekeren. De ondergeteekende is van oordeel, dat in de drie directeuren deskundigen zijn gevonden, van wier goede samenwerking mag worden verwacht, dat zij de belangrijke vraagstukken, waarvoor zij gesteld zijn, in het juiste verband op de voor het Rijk beste wijze tot oplossing weten te brengen. Vanwege de moeilijke taak, welke hun is toevertrouwd, en de groote verantwoordelijkheid, die op hen rust, worden hunne salarissen gezinszins te hoog geacht."

Eindelijk worden nog de kosten van verschillende reeds op grond van de Zuiderzeesteunwet getroffen maatregelen vermeld.

Het Voorloopig Verslag van de Eerste Kamer heeft den Minister aanleiding gegeven in de daarop gevolgde Memorie van Antwoord de volgende beschouwingen te geven:

„Uit het Voorloopig Verslag bleek ongeduld, wjl de Regeering nog geen gevolg heeft gegeven aan het bij brief van 14 Maart 1929 door de Commissie-VISSERING gegeven advies tot het instellen van een bestuursorgaan volgens artikel 194 der Grondwet. De ondergeteekende sluit zich aan bij die leden, welke daartegen aanvoeren, dat om het commissievoorstel naar behooren te kunnen overwegen, kennis noodig was van het volledige verslag der commissie, welk verslag eerst Maart 1930 is ontvangen en omstreeks Mei d.a.v. in druk is verschenen. Dat tusschen het advies van 1929 en het verslag van 1930 geen zoodanig verband bestond, dat over het eerste los van het tweede kon worden beslist, moet worden ontkend. Het in het leven te roepen lichaam volgens artikel 194 der Grondwet, zooals de Commissie-VISSERING zich in het advies 1929 had gedacht, zou toch niet alleen voor het in cultuurbrengen van de gronden werkzaam zijn, doch ook van den aanvang af belangrijken invloed kunnen uitoefenen op de uitgifte van de gronden, zoodat bij de te nemen beslissing het een moeilijk van het ander kon worden gescheiden.

De indruk, in het Voorloopig Verslag gevestigd, dat ten aanzien van het in te stellen bestuurslichaam de Regeering reeds in Maart 1929 na het advies der Commissie op voldoende grond eene beslissing had kunnen nemen, geeft blijkens het voorgaande een minder juiste voorstelling. Eerst na de verschijning toch van het Verslag der commissie kon het onderzoek in deze aangelegenheid met vrucht worden doorgezet. Nadat voortvarend was gewerkt, heeft een eindadvies van den Zuiderzeeraad den ondergeteekende 5 Februari jl. bereikt. Het behoeft niet te verwonderen, dat dit onderzoek betrekkelijk langen tijd gevorderd heeft en dat, om tot eene beslissing te komen, nog nader overleg en verdere overweging noodig is. Het betreft toch de regeling eener aangelegenheid, welke in verband met de verantwoordelijkheid van de betrokken bewindslieden nauwkeurig in hare gevolgen moet kunnen worden overzien, te meer daar de ontvangen adviezen niet eenstemmig luiden.

Intusschen behoeft niet te worden gevreesd, dat de werkzaamheden tot het in cultuurbrengen van de gronden onder de voorloopige directie van den Wieringermeerpolder en de daarmee samenhangende maatregelen tot voorloopig uitgeven van gronden eenige vertraging of schade ondervinden. Die werkzaamheden worden, zulks werd — naar de ondergeteekende met waardeering mocht ontwaren — in het Voorloopig Verslag eveneens erkend, door die directie op uitnemende en deskundige wijze geleid. Daarbij wordt nauw samengewerkt met een kleine commissie uit den Zuiderzeeraad, niet van 35, maar van 7 leden, en er is geenerlei reden om in te stemmen met de in het Voorloopig Verslag geuite meening, dat de huidige toestand niet zou mogen voortduren. Tot op heden heeft de thans gevolgde werkwijze niet tot moeilijkheden aanleiding gegeven. Al moge op den duur het nemen van ander maatregelen, als het instellen van eene lichaam naar artikel 194 der Grondwet, gewenscht blijken als overgangsmaatregel naar een regelmatig op de bestaande wetten en voorschriften gegronde toestand, toch kan de ondergeteekende niet inzien, dat, indien daartoe niet onmiddellijk wordt overgegaan, het in cultuurbrengen van de gronden van den Wieringerpolder en wat daar verder aan verbonden is, in gevaar zou worden gebracht. De Regeering heeft voor de verdere bestudeering dezer aangelegenheid tijd noodig en is van oordeel, dat deze voldoende beschikbaar is. Zij blijft intusschen diligent.

De ondergeteekende deelt niet het oordeel van sommige leden, dat in de ontzaglijke kosten en het daaraan verbonden overstelpende risico uit hoofde van de bedenkelijke vooruitzichten op het gebied van onzen land- en tuinbouw zonder meer een reden gelegen zou zijn om voorloopig van verdere inpolderingen af te zien.

Tal van andere overwegingen komen hier in aanmerking en zullen de te zijner tijd te nemen beslissing moeten beïnvloeden.

De onderstelling in het Voorloopig Verslag geuit, dat reeds in den

loop van dit jaar een groot gedeelte van het materieel in gebruik bij den afsluitdijk, zou vrijkomen, is niet geheel overeenkomstig de werkelijkheid, daar juist in het sluitingsjaar (1932) het volle vermogen van dit materieel tot vrij ver in het jaar zal worden vereischt voor de uitvoering van onderhanden zijnd werk. Niettemin is de ondergeteekende er van doordrongen, dat hij de Volksvertegenwoordiging zoo tijdig mogelijk op de hoogte behoort te brengen van het standpunt, dat de Regeering inneemt ten opzichte van de voortzetting van de werkzaamheden en van de vraagstukken, welke zich daarbij voordoen.

Een dier vraagstukken, in het Verslag werd het ook door eenige leden behandeld, is de keuze van de inpoldering, welke het eerst aan de orde dient te worden gesteld.

Bij de voortzetting der inpolderingswerken kan een aanvang gemaakt worden hetzij met de zuidelijke polders, hetzij met den noord-oostelijken polder. Verschillende werken der zuidelijke polders hangen intusschen onderling zoo nauw samen, dat het niet wel mogelijk is deze polders afzonderlijk te beschouwen, zoodat aldaar, eenmaal begonnen, praktisch de noodzakelijkheid schijnt te zullen ontstaan om de geheele oppervlakte van 150 000 h.a. droog te leggen. Dit is een zoo langdurig en kostbaar werk, dat men zich ernstig moet afvragen, of het onder de huidige omstandigheden niet gewenscht is, zich voorschands te bepalen tot den kleineren N.O.-polder met een oppervlakte van 53 000 h.a., die als een op zich zelf staand geheel beschouwd kan worden.

Intusschen brachten eenige leden als hunne meening ter sprake, dat juist met de zuidelijke polders zou moeten worden aangevangen, omdat de bedijkingskosten van deze polders per h.a. te winnen grond lager zouden zijn dan bij den noordoostelijken polder en omdat de IJ- en Eemmeren met hun lange dijken toch onmisbaar zijn bij het handhaven van het peil van 0,40 m. beneden N.A.P. op het IJsselmeer.

Ten aanzien van de bedijkingskosten zij opgemerkt, dat wel is waar langs de zuidelijke polders een aantal dijken slechts boezemwateren zullen hebben te keeren en daardoor minder zwaar zullen worden dan de IJsselmeerdijken, doch hier staat tegenover, dat de ondergrond in het zuidelijk deel van de Zuiderzee over grootere diepten uit slappere lagen bestaat, hetgeen anderzijds op de kosten van den dijksbouw weder ongunstigen invloed heeft, en de vraag is dus, of de kosten van de werken, totdat de gronden hun normale cultuurwaarde zullen hebben bereikt, per h.a. droog te leggen grond voor den noord-oostelijken polder niet lager zullen zijn dan voor de zuidelijke polders. Wordt deze vraag bevestigend beantwoord, dan zou hierin mede een reden gelegen zijn om den noordoostelijken polder te laten voorgaan.

Wanneer de IJ- en de Eemmeren gemaakt worden, voordat de langs die meren gelegen nieuwe dijken tevens als polderdijken dienst doen,

zouden de kosten daarvan eenigen tijd volledig op de IJmeerwerken moeten drukken. Hoewel deze last niet van dien aard wordt geacht, dat hij een overwegenden invloed op de beslissing aangaande de volgorde van inpoldering zou vermogen uit te oefenen, zal die last toch zeker in aanmerking moeten worden genomen bij de overweging, of de IJ- en Eemmeren gemaakt zullen worden.

Uit het vorenstaande mag niet worden afgeleid, dat de ondergeteekende voor zich zelf reeds tot het besluit is gekomen, dat de noord-oostelijke inpoldering thans onmiddellijk en het eerst moet volgen. Nog tal van vragen dringen tot oplossing, o. a. deze, hoe bij uitvoering van dat werk tot voldoende verlaging van het peil in de afgesloten Zuiderzee zal kunnen worden overgegaan. Evenwel mag wel worden gezegd, dat, voorzoover de gegevens strekken, de ondergeteekende overhelt tot de meening, dat thans aan drooglegging van de noord-oostelijke inpoldering eerder moet worden gedacht dan aan die van een der andere polders."

Het wetsontwerp werd in beide Kamers der Staten-Generaal zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

JAARGANG XII.

Nº. 3.

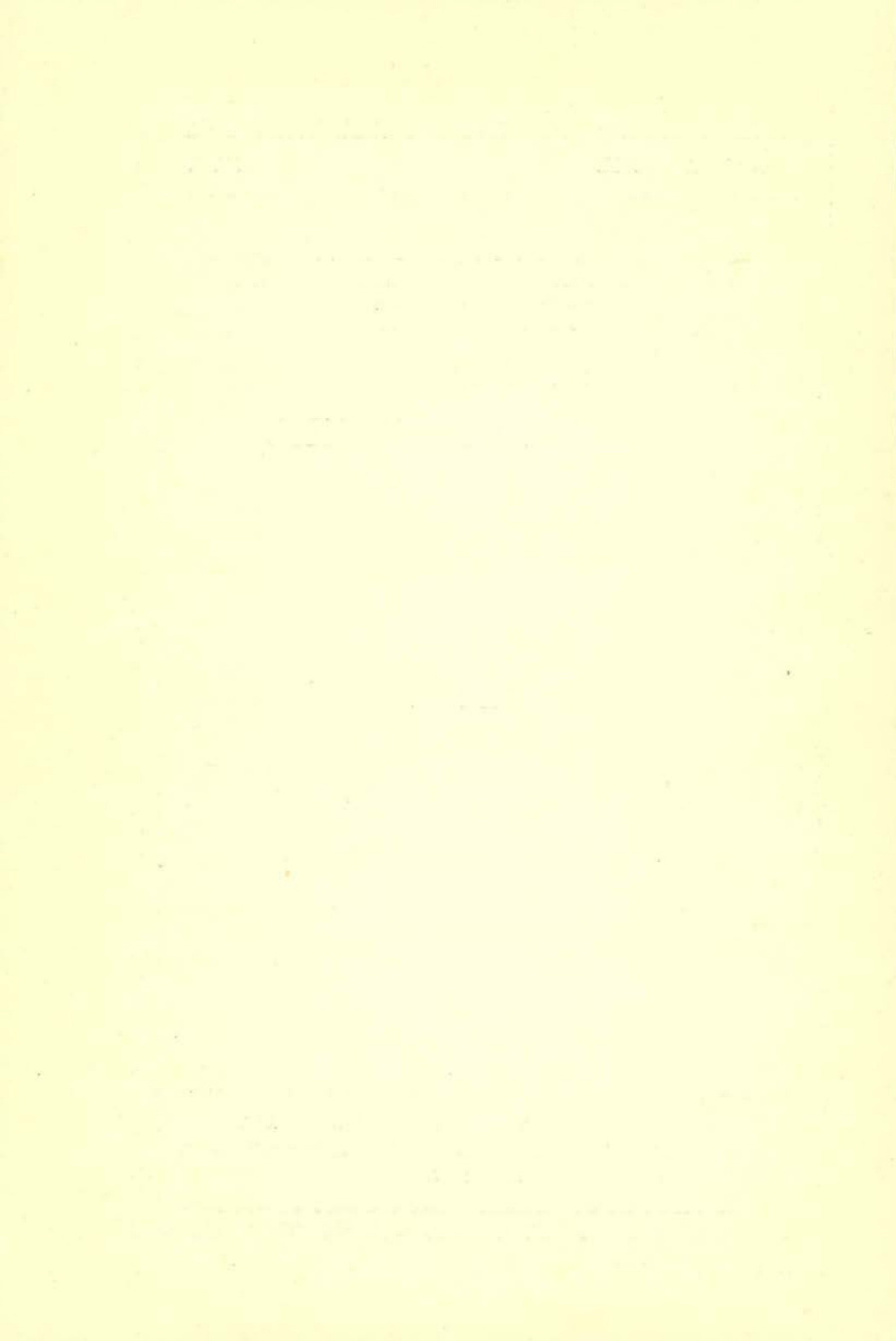
DRIEMAANDELIJKSCH
BERICHT

BETREFFENDE DE
ZUIDERZEEWERKEN.

JULI 1931.

UITGEGEVEN DOOR HET MINISTERIE VAN WATERSTAAT.
VERKRIJGBAAR BIJ DE FIRMA GEBR. VAN CLEEF TE 'S-GRAVENHAGE.

PRIJS f 0.35.



DRIEMAANDELIJKSCHE MEDEDEELINGEN BETREFFENDE DE WERKZAAMHEDEN VOOR DE AFSLUITING EN DROOGMAKING VAN DE ZUIDERZEE.

A. Mededeelingen betreffende den dienst der Zuiderzeewerken.

PERSONEEL.

Benoemd werden:

a. tot buitengewoon opzichter:

met ingang van 1 Mei 1931, B. J. VAN OOST,, en

met ingang van 16 Juni 1931, J. VAN WIERINGEN, beiden te Den Oever;

b. tot tijdelijk bureelambtenaar:

met ingang van 16 Juni 1931, W. PETERS en W. RENSEN, beiden te 's Gravenhage;

c. tot tijdelijk machinist-electricien bij het gemaal „Leemans” te Den Oever:

met ingang van 1 Juni 1931, J. F. COSTER en J. LAVERMAN, beiden te Den Oever;

bij het gemaal „Lely” te Medemblik, T. J. BOORSMA en J. D. BAKKER, beiden te Medemblik;

d. tot tijdelijk hulpmachinist-electricien bij het gemaal „Leemans” te Den Oever:

met ingang van 1 Juni 1931, L. P. CORNELISSEN en J. HOLLANDER, beiden te Den Oever;

bij het gemaal „Lely” te Medemblik, G. P. CH. VAN BLEISEM, te Medemblik;

e. tot tijdelijk arbeider bij het gemaal „Leemans” te Den Oever:

met ingang van 1 Juni 1931, S. OMS, te Den Oever.

Voorts werden tijdelijk te werk gesteld:

met ingang van 27 April 1931, de civiel-ingenieur J. A. ALLART, te 's Gravenhage, voor het verleenen van hulp b. d. hydr. opn.;

met ingang van 4 Mei 1931, A. RAAP, te Anna Paulowna;

met ingang van 1 Juni 1931, Mej. G. W. VAN SPIJK, te 's Gravenhage;

met ingang van 16 Juni 1931, J. PLANJE, te 's Gravenhage.

Eervol ontslag werd verleend:

met ingang van 1 Mei 1931 (op verzoek) aan den ingenieur ir. J. H. VERHEY, te Chatou;

met ingang van 1 Mei 1931 (op verzoek) aan den buitengewoon opzichter C. DEN BOER, te 's Gravenhage;

met ingang van 1 Juli 1931 (op verzoek) aan den ingenieur ir. W. A. A. HUPKENS VAN DER ELST, te Amersfoort.

De met den buitengewoon opzichter L. J. SPITS, te 's Gravenhage, gesloten arbeidsovereenkomst werd, op diens verzoek, op 13 Juni 1931 beëindigd.

PEILINGEN, STROOMMETINGEN EN PEILSCHAAL- WAARNEMINGEN.

Het verrichten van peilingen in zee werd in het begin van April hervat, waartoe het opnemingsvaartuig *Sphinx* weder in dienst werd gesteld.

Het zeegebied wederzijds den afsluitdijk tusschen Den Oever en het Breezand en ten oosten van het Breezand tot de Friesche kust, zoomede eenige raaien over de geulen rondom Wieringen werden opgenomen.

In de lijn van den afsluitdijk werd een serie stroommetingen verricht in het begin van het kwartaal. Door het vorderen van de afsluiting neemt het aantal meetpunten af, zoodat in den loop van Juni de metingen nog eenmaal konden worden herhaald.

De stroomsnelheden nemen overeenkomstig de verwachting geleidelijk toe.

Buiten de afsluiting werd een meting gedaan in het Heldersche zeevat; het belang van deze meetplaats ligt in de versterking van den stroom, die hier bij afgesloten Zuiderzee wordt verwacht. Thans is de versterking nog nauwelijks merkbaar.

Ook in eenige geulen van de Waddenzee (Wierbalg, Zuider Zwin, Doove Balg en Zuidoostrak) en langs de voltooide deelen van den afsluitdijk zijn stroommetingen gedaan.

Voor een betere contrôle van de toeneming van het getij in het westelijk deel van de Waddenzee werd een registreerende peilschaal geplaatst in de haven van Oudeschild op Texel.

Op den afsluitdijk kwamen de registreerende peilschalen bij de Vlieter in werking. Zij zijn echter, evenals de reeds vroeger geplaatste instrumenten op het Breezand, nog veel aan storingen onderhevig.

GRONDBORINGEN.

Gedurende het afgelopen kwartaal werden door 3 ploegen boringen nabij den afsluitdijk der Zuiderzee verricht met het doel geschikte vindplaatsen voor keileem, klei en zand te zoeken of wel om de grootte van de bekende vindplaatsen nauwkeuriger vast te stellen.

Door 2 ploegen werden boringen verricht in de kom van de Zuiderzee ten einde de geaardheid van de aan de oppervlakte voorkomende grondsoorten nader vast te stellen en het tracé van den ringdijk rond den N.O.-polder te kunnen bepalen.

LEVERING EN AANVOER VAN STEEN.

Van de in de vorige Berichten vermelde overeenkomsten tot leveren, vervoeren, lossen en opslaan van in totaal 650 000 S.T. zuilenbasalt en basaltstortsteen, loopende over de jaren 1930, 1931 en 1932, werd de uitvoering voortgezet. Eind Juni 1931 waren geleverd en opgeslagen ongeveer 220 000 S.T. zuilenbasalt en 166 000 S.T. stortsteen.

De levering van betonzuilen door de N.V. Vigorose Cement-Industrie „De Meteor” te De Steeg, krachtens overeenkomst in de vorige Berichten vermeld, is na de wintermaanden hervat en heeft thans de volgende hoeveelheden bereikt:

ruim 100 000	betonzuilen lang 25 cm,
„ 94 000	„ „ 35 „
„ 11 000 halve	„ „ 25 „

Met dezelfde N.V. is nog een overeenkomst aangegaan tot het maken en het leveren voor den wal langs de Waddenzeedijken van Texel van 88 500 stuks betonblokken.

De uitvoering der overeenkomst met de N.V. Transport- en Handelsmaatschappij Wed. Arnold Maassen te Maastricht tot het leveren, lossen en opslaan van Belgische bloksteen en stortsteen is geheel voltooid.

Van de overeenkomst, gesloten met de N.V. Vereenigde Kolenmaatschappijen te Rotterdam, vermeld in het Bericht van Januari 1931 is de uitvoering voltooid, behoudens een hoeveelheid van omstreeks 1000 S.T. basaltzuilen, lang 45 cm.

In aansluiting aan deze overeenkomst is inmiddels met dezelfde N.V. een nieuw contract aangegaan tot het leveren, lossen en opslaan van:

10 000 S.T. basaltzuilen, lang 35 cm,
3 000 „ „ „ 45 „
waarvan de uitvoering reeds een aanvang heeft genomen.

Met de uitvoering van de eveneens in het Bericht van Januari 1931 vermelde overeenkomst, -gesloten met de N.V. Basaltwerken Löh te Goes is voortgegaan.

Op de in het Bericht van April 1931 vermelde overeenkomst met de N.V. Nederlandsche Basaltmaatschappij te Zaandam is geleverd, gelost en opgeslagen:

ruim 1300 S.T. zuilen, lang 35 cm,
ruim 2600 S.T. zware stortsteen.

AFSLUITING VAN DE ZUIDERZEE MET BIJKOMENDE WERKEN.

IJZEREN PUNTDEUREN VOOR DE UITWATERINGSSLUIZEN IN DEN AFSLUITDIJK.

Met de oplevering van de puntdeuren op het Kornwerderzand is deze levering thans geheel voltooid.

Deze deuren zullen voorshands niet van bewegingsinrichtingen worden voorzien, doch als automatische deuren in bedrijf worden genomen.

IJZEREN SCHUIVEN VOOR DE UITWATERINGSSLUIZEN IN DEN AFSLUITDIJK.

Het benodigde constructieijzer is op de fabrieken aangevoerd en voor een groot gedeelte bewerkt.

Voor de schuiven te Den Oever zijn vele onderdeelen reeds in elkaar geklonken en wordt met het samenbouwen in de fabriek begonnen. Ook werd met het vervaardigen van den ketting een aanvang gemaakt.

Het gieten, smeden en bewerken van de schuifwielen en onderdeelen voor de lierwerken zoowel voor Den Oever als Kornwerderzand vindt voortgang.

Bij dit Bericht zijn twee teekeningen gevoegd, waarop de ijzerconstructies van de schuiven te Den Oever en te Kornwerderzand zijn weergegeven.

Aan elken zijkant van de schuif is een ketting bevestigd, welke beide kettingen gevoerd worden over boven in de torens opgestelde kettingwielen en anderzijds zijn vastgemaakt aan contragewichten van schrotbeton, zoodat het schuifgewicht ongeveer wordt uitgebalanceerd.

De waterdruk op de schuif, welke afwisselend aan beide zijden kan voorkomen wordt op in de sponningen van het sluisgebouw bevestigde platte gietstalen rails overgebracht door vier gegoten stalen loopwielen. Deze wielen zijn bevestigd aan de uitbinden van twee horizontale hoofdliggers en bewegen zich tusschen de in de sponningen aanwezige rails met spelingen van 5 à 10 mm.

Bij de schuif te Den Oever zijn de twee horizontale hoofdliggers *P* als vakwerk geconstrueerd. Aan deze zijn bevestigd drie eveneens als vakwerk uitgevoerde middenstijlen *Q* en twee volle plaatstijlen *R*. Het aldus gevormde raamwerk wordt door boven- en onderregels *S* gecom-

pleteerd, terwijl er eene éézijdige met bulbhoekijzers verstijfde beplating tegen bevestigd is. De andere zijde is van schoorverband voorzien. De beplating is naar het buitenwater gekeerd.

Bij de schuif op het Kornwerderzand is het raamwerk, waartegen de met hoekijzers verstijfde eveneens naar het buitenwater gekeerde beplating bevestigd is, opgebouwd uit van plaat- en hoekijzer geconstrueerde schotten en wel: verticale doorgaande schotten *T*, horizontale tusschenschotten *U*, eindstijlen *R* en boven- en onderregels *S*. De horizontale hoofdliggers zijn hier kokerliggers, gevormd door de schotten *U*, de huidbeplating en de randplaten *V*.

Ter zijdelingsche geleiding van de schuif zijn in haar vlak vier geleidewielen aangebracht, één nabij elk hoekpunt, welke loopen over tegen den achterkant van de sponning bevestigde rail.

In de dichting wordt voorzien aan de onderzijde door een op een vlakken granieten drempel steunende groenharthouten aanslag, aan de bovenzijde door een tegen de betonoverbrugging aanslaande rubber-slabbe en aan de zijanten door verticale rubberslabben, welke vlak loodrecht op dat der beplating is bevestigd en langs welke vrije zijde een koperen kraal is geklonken, waarmee de slabbe beweegt in eene groeve, welke zijwaarts aan de tegen den sponningswand bevestigde looprail is aangebracht.

De schuiven te Den Oever worden vervaardigd van z.g. Union Bau-stahl II, een chroomkoperstaal van 57 kg/mm² vastheid, 36 kg/mm² vloeigrens en 18 % rek. De schuiven te Kornwerderzand worden uit normaal vloeijzer vervaardigd, met rek van 25 %.

Het materiaal voor loop- en geleidewielen voor Den Oever is gegoten staal met vastheid van 70—80 kg/mm², voor Kornwerderzand in Coquille gegoten ijzer z.g. „Schalenhartgusz”.

IJZEREN BOVENBOUWEN VOOR DRAAIBRUGGEN VOOR GEWOON VERKEER TE DEN OEVER EN KORNWERDERZAND.

Een gedeelte van het constructiemateriaal is in de werkplaats aangevoerd en in bewerking genomen.

MECHANISCHE BEWEGINGSINSTALLATIE SCHUTSLUIS- DEUREN EN -SCHUIVEN TE KORNWERDERZAND.

Verschillende onderdeelen zijn in bewerking.

Een deel der ankers werd ter bouwplaats gesteld.

VERBETERING BINNENBERM AFSLUITDIJK DOOR HET AMSTELDIEP.

De in 1924 volgens bestek 10 Z.W. aangelegde afsluitdijk door het Amsteldiep heeft een binnenberm breed 30 m, waarop een 4 m breede klinkerbehanding is aangebracht.

Het drukke verkeer met motorrijtuigen van en naar Wieringen maakt het noodzakelijk dezen weg te verbreedden, terwijl ten behoeve van het rijwielverkeer een fietspad wenschelijk is geworden.

Voor de nieuwe wegverharding is beton gekozen, behalve ter plaatse, waar het dijkslichaam nog eenige zakking vertoont en waar een bredere klinkerbehanding zal worden aangebracht.

Aangelegd zal dus worden een 6 m breede betonweg over 1138 m lengte, waar naast een 1,50 m breed betonnen rijwielpad en een 6 m breede klinkerweg over 1120 m lengte, waar naast een 1,50 m breed rijwielpad van porphierbetontegels.

Ten behoeve van de veiligheid van het verkeer zullen langs de zuidzijde van den weg, dus aan de zijde van het Amstelmeer, een rij betonnen palen worden geplaatst.

Het werk is bij onderhandsche aanbesteding opgedragen aan de Maatschappij Wegenbouw te Utrecht voor \pm f 62 000.

DE IN 1931 TE MAKEN DIJKSVAKKEN.

De uitvoering van de dijksvakken, omschreven in het Bericht van April 1931, werd door de Maatschappij tot Uitvoering van Zuiderzeewerken op zeer krachtige wijze voortgezet.

In het te maken dijksvak der Javaruggen, lang 4074 m, is thans de geheele keileendam boven hoogwater gebracht, zoodat de verdere werkzaamheden zonder van stroomsnelheden hinder te ondervinden, kunnen worden uitgevoerd.

Zoolang de keileendam niet boven hoogwater was gebracht, gingen de getijstroomden tusschen het werk, dat van twee kanten werd aangevat, door. In het algemeen kan medegedeeld worden, dat geen belangrijke grondverliezen, noch in den onder water opgestorten keileendam, noch in den achter dezen gelegen zeebodem, waarop het dijkslichaam moet worden opgetrokken, voor zijn gekomen. Slechts enkele plaatselijke verdiepingen in den zeebodem tot 3 m toe, hebben zich voorgedaan, welke bij den verderen opbouw van den dijk met zand zullen worden opgevuld.

De kraagstukken zijn aan de noordzijde over 3000 m en aan de zuidzijde over 2400 m lengte aangebracht, terwijl het zandlichaam thans over in totaal 2700 m lengte boven H.W. reikt.

De steenglooing is aan de noordzijde over 2750 m en aan de zuidzijde over 2200 m lengte, van den teen tot max. 3 m + N.A.P. aangebracht.

Het te maken dijksvak, gelegen tusschen het in 1930 uitgevoerde werk op het Breezand en den beteugelingsdam in de Middelgronden is, zooals in het vorige Bericht reeds werd medegedeeld, te onderscheiden in twee gedeelten n.l. dat gelegen ter plaatse van de z.g. Blinde Geul en dat gelegen op de in oostelijke richting hierbij aansluitende zandplaat.

Zoals reeds werd medegedeeld werd in de Blinde Geul eerst een beteugelingsdam van keileem gestort, waarna het werk op de plaat van beide eindpunten werd aangevangen. Thans is op de plaat de geheele keileemdij van water gebracht en zijn de kraagstukken en steenglooiing over ongeveer $\frac{2}{3}$ deel van de te maken lengte aangebracht evenals het zandlichaam. Foto n°. 2 geeft de werken op deze plaat weer, kort vóór het sluiten van den keileemdij. Tijdens den uitbouw van den dijk is de plaat door de dagelijksche getijstroomen ongeveer gemiddeld 0,80 m verdiept.

De beteugelingsdam van keileem in de Blinde Geul heeft zich gedurende de werkzaamheden op de aangrenzende plaat goed gehouden, zoodat aldaar geen noemenswaardige bodemverdieping is opgetreden.

Thans is begonnen aan het dichten van de geul, welke nog \pm 650 m breed is.

Met de Maatschappij tot Uitvoering van Zuiderzeewerken werd aannemingsovereenkomst n°. 34, het maken van deze beide dijksvakken betreffend, gesloten voor een aannemingssom van f 12 837 700.

AANAARDEN VAN SCHUT- EN UITWATERINGSSLUIZEN TE KORNWERDERZAND.

Het benodigde zand voor deze werken werd evenals het grootste gedeelte van de benodigde keileem aangebracht, terwijl de voorgescreven kraagstukken en steenbezettingen nagenoeg voltooid werden.

De zuidelijke omringdijk van den bouwput van de schutsluizen werd doorgebaggerd, terwijl thans begonnen is met het op diepte brengen van de voorhaven tusschen de schutsluizen en de bruggen in den afsluitdijk.

Het laat zich aanzien, dat de noordelijke omringdijk van den genoemden bouwput vóór 15 Juli a.s. zal zijn opgeruimd, zoodat dan de schutsluizen in bedrijf gesteld kunnen worden, hetgeen met het oog op de optredende getijstroomen in den vaarweg over den beteugelingsdam in de Middelgronden zeer gewenscht is.

Met het opruimen van den omringdijk van den bouwput voor de uitwateringsluizen moet nog worden begonnen.

Met de Maatschappij tot Uitvoering van Zuiderzeewerken werd aannemingsovereenkomst n°. 31 gesloten betreffende het uitvoeren van het hierbedoelde werk voor een bedrag van f 2 008 000.

AANAARDEN VAN DE UITWATERINGSSLUIZEN TE DEN OEVER.

Gelijk in het vorige Bericht is medegedeeld werd dit werk, dank zij het beschikbaar zijn van veel materieel, eerst krachtig aangepakt. Daar dit materieel nu voor den dijksbouw noodig is, worden de werkzaamheden thans in een kalmer tempo voortgezet.

De grondaanvulling tusschen de oostelijke landhoofden van de bruggen en het westelijk complex uitwateringssluizen is aangebracht, terwijl met de grondaanvullingen ter weerszijden van de overige complexen uitwateringssluizen een begin is gemaakt.

De noordelijke omringdijk is plaatselijk doorgebaggerd zoodat de sluisen thans in het water staan (zie foto n^o. 1).

De nopens deze werken met de Maatschappij tot Uitvoering van Zuiderzeewerken te sluiten aanenminingsovereenkomst kon nog niet worden opgemaakt in afwachting van de definitieve vaststelling van de voor defensiebelangen noodig geachte grondwerken.

BOUW VAN TWEE LEIDAMMEN, AAN DE NOORDZIJDE TOEGANG GEVENDE TOT DE SCHUTSLUIS IN DEN AFSLUITDIJK DER ZUIDERZEE NABIJ DEN OEVER.

In het Bericht van Januari 1931 is medegedeeld, dat de noordelijke toegang tot de schutsluis in den afsluitdijk der Zuiderzee nabij Den Oever niet kon worden voltooid, wegens het ontbreken van de daar vereischte leidammen en dat voorloopig zou worden volstaan met het baggeren van eene opening met 16 m¹ bodembreedte in den omringdijk van den bouwput, met in aansluiting hiermede een 40 m breede buitengeul.

Daar de schutsluis binnenkort voor het verkeer zal worden opengesteld, behoort in den komenden winter de noordelijke toegang beter te worden voorzien.

Bij onderhandsche aanbesteding is aan de firma De Vries en Van den Bosch te Utrecht opgedragen het maken van de twee benoodigde leidammen, ter gezamenlijke lengte van 1910 m, en het baggeren van de benoodigde vaargeul voor een bedrag van f 882 950.

Het werk is sinds half Mei aangevangen met het maken van den westelijken leidam, welke thans over ongeveer 200 m boven water is gebracht.

VERHOOGING VAN DE FRIESCHE ZEEDIJKEN.

Behalve de reeds verhoogde dijk van het Waterschap Der Vijf Deelen Zeedijken Buitendijks tusschen Zurig en Harlingen en het gedeelte van den dijk van het Waterschap Der Vijf Deelen Zeedijken Binnendijks tusschen Harlingen en de Roptazijl moeten nog verhoogd worden:

- 1^o. de waterkeering voor de stad Harlingen;
- 2^o. het gedeelte van den dijk van het Waterschap Der Vijf Deelen Zeedijken Binnendijks gelegen ten Noorden van de Roptazijl;
- 3^o. de zeedijk van het Waterschap het Oud Bildt;
- 4^o. de zeedijk van het Waterschap het Nieuw Bildt;
- 5^o. de zeedijk van het Waterschap de Bildtpollen.

I. Het verhoogen van de waterkeering voor de stad Harlingen zal bestaan in het aanleggen van een waterkeerenden gronddam, in het verhoogen van een loswal, van twee keersluizen en in het maken van twee waterkeerende muren.

De uitvoering van de eerste twee genoemde werken werd publiek aanbesteed en voor f 83 680 gegund aan den laagsten inschrijver J. Visser Bzn. te Sliedrecht.

II en III. Het overleg omtrent de uitvoering van dit werk met de betrokken waterschappen heeft veel tijd gevorderd. Het werk wordt echter in Juli a.s. publiek aanbesteed.

IV. Het werk werd bij onderhandsche inschrijving opgedragen aan J. Kuipers te Zurig voor een bedrag van f 113 000 en is thans nagenoeg voltooid.

V. De uitvoering van het werk werd aan het Waterschap zelve overgedragen tegen een door het Rijk te betalen vergoeding van f 21 000. Het werk is thans geheel voltooid.

ZEEWERINGEN LANGS DE KUST VAN NOORDHOLLAND.

De zeekeringen langs de kust van Noordholland van Den Helder tot de uitwateringssluizen bij Oostoever moeten, tengevolge van de afsluiting der Zuiderzee, worden versterkt en verhoogd.

Deze werken worden, gelijktijdig met andere aan die zeekeringen te verrichten werkzaamheden, uitgevoerd door de zorgen van den Rijkswaterstaat met bijdragen uit het Zuiderzeefonds.

Uitgevoerd of in uitvoering zijn de volgende werken.

Bezinking van het onderzeesch beloop van de Heldersche zeekering: bestek 172, dienst 1930, uitgevoerd door Chr. Roosendaal te Enkhuizen, voor f 327 934, en bestek 132, dienst 1931, opgedragen aan J. de Vries te Heemstede voor f 342 000.

Versterking en verhooging der Heldersche Zeekering, uitgevoerd volgens bestek 186, dienst 1927, voor f 316 500, en volgens bestek n°. 236, dienst 1930, voor f 18 880.

Verhooging dijk Rijkshaven „Het Nieuwediep”, volgens bestek 84, dienst 1931—1932, opgedragen aan J. Haitsma te Harlingen voor f 72 390, en volgens bestek n°. 196, dienst 1931—1932, opgedragen aan F. D. Dienaar, Den Helder voor f 66 540.

VERHOOGING VAN DE ZEEDIJKEN VAN DE WADDEN-EILANDEN.

Dertig Geëenschappelijke Polders op Texel.

Het werk aan den zeedijk tusschen den Prins Hendrikpolder en Oude Schild werd voor de eerste maal voltooid opgeleverd.

De verhooging en verzwaaring van den zeedijk benoorden Oude Schild werd door de aanneemsters krachtig ter hand genomen.

Eendracht- en Eierlandpolder.

De verhooging en verzwareing van de zeedijken van deze polders werd bij onderhandsche besteding opgedragen aan J. P. Broekhoven te Nijmegen voor f 89 740.

Door den Rijkswaterstaat worden met bijdrage uit het Zuiderzeefonds de volgende werken uitgevoerd :

Verhooging van de Rijkswaterkering „Het Horntje” en „Het Molwerk” op Texel, volgens bestek n°. 80, dienst 1931 en 1932, aangenomen door P. Daalder's Aannemingsbedrijf te Alkmaar voor f 286 756 en f 43 000.

Verhooging van de Rijkswaterkering en havendijk en verruiming van den haveningang te Oude Schild, volgens bestek n°. 79, dienst 1931 en 1932, aangenomen door Chr. Roosendaal te Enkhuizen voor f 689 500.

Verhooging van waterkeringen op Vlieland, volgens bestek n°. 93, dienst 1931 en 1932, aangenomen door G. W. Boltje te Heerenveen, voor f 33 800.

INDIJKING EN DROOGMAKING VAN DE WIERINGERMEER.

AANBRENGEN KLEIBEKLEEDING OP DEN WIERINGERMEERDIJK.

Het dijksvak, genoemd in het Bericht van October 1930, werd, nadat de opgespoten klei voldoende was uitgedroogd, er mede bekleed. Bedoelde werkzaamheden kwamen nagenoeg gereed.

Met de Firma De Vries & Van den Bosch te Utrecht, werd eene onderhandsche overeenkomst gesloten betreffende het op gelijke wijze met klei bekleeden van het zandstrand en het aansluitende binnenbermbeloop van den dijk, van een 3700 m lang dijksgedeelte, op 4400 m afstand van Medemblik gelegen, voor een bedrag van f 78 400. Het verdere dijkslichaam is over deze lengte reeds met zoete klei bekleed (zie Bericht October 1930).

Van de benooidige klei werd 77 000 m³ m.v. op het strand, langs de westzijde van den dijk gelegen, in depôt gespoten, terwijl met het bekleeden van het dijkslichaam met deze opgespoten klei een begin werd gemaakt.

Met N.V. P. Daalder's Aannemingsbedrijf te Alkmaar, werd eene onderhandsche overeenkomst gesloten betreffende het bekleeden van een gedeelte van den binnenberm, het binnenbermbeloop en de aangrenzende zandstrook met zoete klei, welke hiertoe in 1929 op den binnenberm in depôt was opgeslagen, van een 4400 m lang gedeelte van den dijk vanaf Medemblik, voor een bedrag van f 56 650.

Het werk kwam geheel gereed.

AFWATERINGSKANAAL AARTSWOUD—KOLHORN— OOSTPUNT.

Het afwerken van de kade langs de oostzijde van het kanaalvak Aartswoud—Kolhorn werd geregeld voortgezet; het werk is nagenoeg voltooid.

VLOTBRUGGEN TE KOLHORN EN TE NIEUWESLUIJ.

Een tweetal belangrijke toegangswegen naar de Wieringermeer uit de richting Schagen—Kolhorn en uit Wieringerwaard, vereischt overbruggingen over het afwateringskanaal Aartswoud—Oostpunt te Kolhorn en te Nieuwesluis.

In verband met de eischen der scheepvaart op het kanaalvak Kolhorn—Oostpunt moeten beide bruggen beweegbaar zijn.

Voornameijk in verband met den zeer slappen grondslag en de daardoor vereischte zeer kostbare fundeering is afgezien van het bouwen van bruggen rustende op onderheide landhoofden en pijlers, en zijn op beide punten vlotbruggen ontworpen.

Deze vlotbruggen verkrijgen een doorvaartwijdte van 10 m bij een breedte tusschen de leuning van 6 m en een totale lengte van het rijdek, aanbruggen inbegrepen, van 61 m. Zij worden zoo ingericht, dat bij normalen kanaalwaterstand slechts onbeteekenende hellingen zullen voorkomen.

De remmingpalen, gordingen en overige houtwerken tot den onderbouw behoorende, zullen in Surinaamsch Morahout worden uitgevoerd. Voor de levering daarvan werd met de Overzeesche Hardhout Importmaatschappij te Rotterdam dd. 6 Juni 1931 een onderhandsche overeenkomst gesloten, waarin mede eenig hout voor elders te maken beschoeiingen en remmingen werd opgenomen.

IJZEREN BASCULEBRUGGEN VOOR SLUIZEN TE DE HAUKES, KOLHORN EN OOSTPUNT.

Deze bruggen werden voltooid opgeleverd.

ONDER PROFIEL EN OP DIEPTE BRENGEN DER HOOFD- KANALEN EN VAN DE TOCHTEN IN DE WIERINGERMEER.

Het baggerwerk werd gedurende de verslagperiode met kracht voortgezet. Thans zijn in de Wieringermeer werkzaam 19 baggermolens, die bijna alle de gebaggerde specie door middel van vloeigoten op het terrein brengen. Het is gebleken, dat dit bevoeien van het terrein met modder en water, bezwaren van landbouwkundigen aard meebrengt, waardoor de opbrengst in de eerste cultuurjaren zou worden geschaad. In verband daarmee is met de aannemers van het bagger-

werk een regeling getroffen, waarbij de te baggeren specie tusschen twee kaden, één langs den kanaaloever en de andere op enkele tientallen meters daarachter, wordt opgesloten.

Het in de verslagperiode uitgevoerd ruimingswerk bedroeg omstreeks 1 000 000 m³. In totaal is thans na het droogmalen ca. 2 600 000 m³ uit de kanalen en tochten verwijderd.

In de kanalen der Iste polderafdeeling is thans overal de vereischte vaardiepte aanwezig, terwijl ook in de hoofdkanalen der IIde polderafdeeling het ruimingswerk grootendeels is voltooid. Geleidelijk wordt thans het werk verplaatst naar de dieper gelegen polderafdeelingen, waar het polderpeil nog niet tot de vereischte diepte is gebracht en hierop eerst gebracht zal kunnen worden, nadat door het uit te voeren ruimingswerk deze kanalen ook bij een dieper peil van afmaling voldoende bevaarbaar zullen zijn.

KANAALBOORDVOORZIENINGEN.

Gelijk in de vorige twee Berichten werd vermeld, was reeds plaatselijk en op kleine schaal in de tochten met het aanbrengen van boordvoorzieningen aangevangen.

In de thans geëindigde overzichtsperiode is de oeververdediging in de kanalen van de polderafdeelingen I en II, welke op het vastgestelde polderpeil bemalen worden en die grootendeels op diepte gebracht zijn, in voorbereiding en gedeeltelijk reeds tot uitvoering gekomen. Het werk gaat steeds gepaard met het onder behoorlijk talud brengen van de boven water gelegen taluds; uit den aard der zaak vertoonen deze oevers, gelijk zij bij het droogmalen zijn te voorschijn gekomen en sindsdien onafgewerkt zijn blijven liggen, een zeer onregelmatig beeld. Ongelijkheid van den grondslag, afstroming van regenwater en aantasting door den golfslag hebben plaatselijk in vrij sterke mate haar invloed gekenmerkt.

In het algemeen zal getracht worden zoo spoedig mogelijk rietbermen te verkrijgen. In verband hiermede worden op verschillende plaatsen binnen de Wieringermeer proeven met het uitplanten van riet van verschillende herkomst genomen.

De verdediging van het onderwaterbeloop wordt op verschillende wijzen, afhankelijk van den aard van den grondslag, ingericht.

De oevers van het kanaal van De Haukes naar sluis I, welk kanaal door zandig terrein loopt, worden over vrijwel de geheele lengte verdedigd met kraagstukjes ter breedte van 3 m. Dit werk, omschreven in het bestek n^o. 112 Z.W., werd op 15 April 1931 aanbesteed en gegund aan P. van Heteren te De Haukes voor f 53 845; het is thans voor ruim de helft gereed.

Op enkele oevervakken van dit kanaal werden proeven genomen met een lichtere verdediging, bestaande uit een bleeslaag, met enkele tuinen vastgestoken op het onder 1 op 3 gebrachte onderwaterbeloop

en belast met 0,2 à 0,25 S.T. lichte stortsteen per m³. Deze vakken hebben zich tot nu toe goed gehouden. In voorbereiding is het uitvoeren van een dergelijke verdediging op grooter schaal, langs de kanalen van sluis I naar het gemaal de „Leemans” te Den Oever en het kanaal van sluis I in de richting Nieuwesluis. Ook deze kanalen liggen in zandig terrein.

Bij wijze van proef zullen langs het scheepvaartkanaal Kolhorn—Medemblik, dat voor een gedeelte door kleigebied loopt, verschillende lichte beschoeiingen worden aangebracht, terwijl ook hier het gedeelte dat in zand gegraven is met kraagstuk zal worden verdedigd.

Voor verschillende andere kanaalvakken is de boordvoorziening in voorbereiding.

Wat de tochten betreft, wordt aangenomen, dat in het algemeen bepaalde verdediging buiten de aan te leggen rietbermen niet noodig zal zijn. Vóórdat het riet zal zijn aangeslagen zal echter een lichte voorziening op vele plaatsen niet kunnen worden gemist. Om de wijze van uitvoering hiervan zoo goed mogelijk te kunnen vaststellen worden thans verschillende proefvakken aangelegd en waargenomen.

GRAVEN VAN KAVEL- EN WEGSLOOTEN IN DE WIERINGERMEER.

Zooals uit het bij dit overzicht gevoegd kaartje (blad I) blijkt, wanneer men dit naast het kaartje legt, dat de stand der verkavelingswerkzaamheden bij het einde der vorige verslagperiode weergeeft, is in de verslagperiode een aanzienlijk gebied bij het bereids verkavelde gevoegd. In de uitvoeringswijze werd geen principiële wijziging aangebracht, terwijl ook het aantal werktuigen geen wijziging onderging. De belangrijke voortgang van het werk hangt samen met de gunstige weersomstandigheden gepaard met het langere daglicht, welke mogelijk maakten de productie per werktuig belangrijk op te voeren. Bij het verkavelingswerk zijn thans 14 graafmachines werkzaam, waarvan 13 van het dragline-type, door welke werktuigen in de verslagperiode ruim 700 000 m³ grondverzet aan kavel- en wegsloten werd verricht.

De totale lengte der thans voltooide sloten mag op 550 km worden gesteld met een totaal inhoud van ca. 1 800 000 m³.

SLUIZEN BINNEN DE WIERINGERMEER.

De sluisen nrs. 1 en IV werden geheel gereed voor de eerste maal opgeleverd, nadat de ijzeren afheiningen, waarbinnen de bouwputten zijn drooggemalen geweest, getrokken waren.

De sluis n^o. V bij de terp zal binnen korten tijd gereedkomen, waarna alle deelen van den polder langs normale vaarwegen bereikt zullen kunnen worden. Tot nu toe lagen de polderafdeelingen II, III

en IV gemeen op het peil van afdeeling II (5,30 m — N.A.P.). Thans zal men er toe kunnen overgaan de scheepvaart door de schutsluizen te leiden en de tijdelijke vaarwegen, die tot nu toe voor de verbinding tusschen de genoemde afdeelingen hebben dienst gedaan af te sluiten, waarna elke afdeeling afzonderlijk zal kunnen worden bemalen.

Met de Hollandsche Betonmaatschappij N.V. te Amsterdam werd een onderhandsche overeenkomst gesloten voor het maken van een dezer afsluitingen en wel die tusschen de afdeelingen II en III in het verbindingskanaal nabij Medemblik. De afsluiting zal worden tot stand gebracht door middel van één der beide ijzeren damwanden, die bij sluis IV getrokken zijn. Zoodra dit werk zal zijn uitgevoerd, zal de afscheiding tusschen de afdeelingen II en III volledig tot stand zijn gekomen.

Het scheiden van de afdeelingen III en IV zal te zijner tijd nog twee afsluitingen vereischen. Vóórdat dit zal kunnen geschieden moet echter nog een belangrijke hoeveelheid ruimingswerk in de kanalen en tochten, voornamelijk in het Noorden en Oosten van den polder, worden verricht.

Na het in bedrijf stellen der sluizen nos. I, IV en V zijn alle deelen van den polder voor de scheepvaart toegankelijk. De mede ontworpen sluizen nos. II, III en VI zullen voor bepaalde verbindingen de vaart aanzienlijk vergemakkelijken en verkorten. Daar intusschen de bouwkosten dezer sluizen bij latere uitvoering, wanneer ter plaatse meer geregelde toestanden zullen zijn ontstaan, belangrijk lager zullen zijn, ligt het in het voornemen dezen bouw uit te stellen tot het tijdstip, dat voor elk dezer sluizen de toenemende verkeersbelangen de uitvoering wenschelijk maken. Ook kosten van bediening en renteverlies worden daarmede uitgespaard.

AANLEG VAN WEGEN IN DEN POLDER.

In het vorig Bericht werd reeds vermeld, dat verschillende bestekken voor wegeaanleg in voorbereiding waren, terwijl voor de levering van voor straatwegen benoodigde klinkers onderhandsche overeenkomsten met verschillende fabrieken gesloten waren.

Het kaartje op de teekening blad 1 geeft een overzicht van het wegenet.

De volgende overeenkomsten voor de levering van straatklinkers zijn thans in uitvoering: met de N.V. Steenfabrieken Kekeerdom en Erlecom te Nijmegen voor 5 000 000 stuks, met de N.V. Steenfabriek Fortmond te Veessen voor 1 000 000 stuks, met de N.V. Steenfabriek „Klaverland” te Nijmegen voor 1 300 000 stuks, met L. van der Mey te Leeuwarden voor 4 000 000 stuks, met de N.V. W. F. Stoel en Zn. Bouwmaterialenbedrijf te Alkmaar voor 6 000 000 stuks en met de N.V. de Vlamovenstraatklinker te Zeist voor 1 050 000 stuks.

De meeste dezer straatklinkers zijn van het normale Waalformaat; van enkele fabrieken worden ook klinkers van zwaarder formaat

betrokken, terwijl in de levering der N.V. de Vlamovenstraatklinker een partij Vlamovicklinkers is begrepen.

De wegen, die volgens de thans bestede bestekken worden aangelegd, zijn aangegeven op het kaartje, dat bij dit Bericht is gevoegd.

De weg naar de proefkavels, welke volgens de in het vorig Bericht vermelde overeenkomst met C. de Wit te Kolhorn, werd aangelegd, kwam gereed. Voor het straatzand voor deze bestrating werd bij wijze van proef slakkenzand, afkomstig van de hoogovens te Velsen, gebezigd.

In het bestek n°. 111 Z.W. zijn opgenomen de wegen: De Haukes—Oostpunt en Oostpunt—Nieuwesluis. Het bestek werd op 6 Mei 1931 aanbesteed en gegund aan N.V. v.h. Aannemersbedrijf H. W. Klos te Baarn voor f 112 900. Het bestek n°. 116 Z.W. aanbesteed den 13den Mei 1931 en gegund aan H. M. Muskens te Arnhem voor f 77 830 omvat de wegen: Nieuwesluis—Sluis I en een gedeelte van Nieuwesluis—Kolhorn.

Al deze wegen worden met klinkers bestraat; de klinkers worden van Rijksweg te beschikking van de aannemers gesteld en wel voor een deel vóór den wal, voor een deel gelost langs den weg.

Behalve het bestratingswerk is in de bestekken nrs. 111 en 116 opgenomen het onder profiel brengen der aarden baan, voorts het graven van slooten, het maken van opritten en verschillende andere bijkomende werkzaamheden.

Het werk omschreven in de in het vorig Bericht genoemde overeenkomst met P. Daalder's Aannemersbedrijf N.V. te Alkmaar: maken aarden baan voor den weg Aartswoud—Medemblik, kwam grootendeels gereed.

In aansluiting daarbij werd op 13 Mei 1931 aanbesteed volgens bestek n°. 117 Z.W. het bestraten van dezen weg met hiervoor te leveren straatklinkers. Het bestek werd voor f 122 723 gegund aan P. Daalder's Aannemersbedrijf N.V. te Alkmaar, die, gelijk boven vermeld werd reeds de aarden baan uitvoert.

De levering der klinkers is in het bestek opgenomen; echter worden zij den aannemer van Rijksweg op de fabrieken, tegen in het bestek vastgestelden prijs, ter beschikking gesteld.

Voor het maken van enkele dijksovergangen, welke den zoeven genoemden weg Aartswoud—Medemblik met den bestaanden, aan de zuidzijde van den voormaligen zeedijk gelegen weg zullen verbinden, werd door de betrokken dijksbesturen en door Gedeputeerde Staten van Noordholland de vereischte toestemming verleend. Met de werkzaamheden werd aangevangen.

Op 24 Juni 1931 werd volgens bestek 120 Z.W. aanbesteed het maken van totaal 25 km steenslagwegen in polderafdeeling I. De gunning heeft nog niet plaats gehad. Nog is bereids aangekondigd de besteding van het bestek voor het bestraten met klinkers van de wegen Kolhorn—Sluis III en Kolhorn—Aartswoud.

DE BEMALING VAN DEN POLDER.

De bemaling van den polder leverde in de Verslagperiode weinig moeilijkheden op. Door het voortschrijden van de verkavelingswerkzaamheden neemt de waterberging, zoowel in de slooten als in den bodem toe en geschiedt de afvloeijing van het regenwater met steeds grooter vertraging, waardoor de merkbare invloed van zware regenbuien op den stand van het polderwater steeds geringer wordt.

In de verslagperiode werd van de weinig hooge eischen, die aan de bemalingsinrichtingen werden gesteld, gebruik gemaakt tot het nazien van verschillende onderdeelen der installatie, hetgeen kon geschieden door beurtelings een der pompen buiten bedrijf te stellen.

Afzonderlijk is bij dit Bericht een overzicht gevoegd (Blad n^o. 2) van de resultaten der bemaling gedurende het vorig jaar, waarin de installaties grootendeels voor het droogmalen van den polder waren te werk gesteld.

B. Mededeelingen betreffende den Dienst voor het in cultuur brengen van de Wieringermeer.

PERSONEEL.

Met ingang van 1 April 1931 werd als Adjunct-Inspecteur met standplaats Schagen, op arbeidsovereenkomst, aan den Dienst verbonden en tewerkgesteld bij de cultuurtechnische werkzaamheden, Ir. B. PRUMMEL, te Schagen.

Verder werden op arbeidsovereenkomst aangesteld:

A. tot Bouwkundige, belast met de leiding van den woningbouw in de dorpskernen, D. VAN ECK, Adjunct-Directeur van Gemeentewerken te Beverwijk, met ingang van 15 Mei 1931;

tot bouwkundige opzichters-teekenaar:

N. AMSE, te Wieringen, met ingang van 4 Mei 1931;

A. J. KLOOS, te Alkmaar, met ingang van 26 Juni 1931;

tot assistent van den Landmeter bij de opmeting van den Wieringermeerpolder, N. J. H. GÖCKEN, te Haarlem, met ingang van 1 Juni 1931;

tot opziener der Domeinen, I. H. A. E. HARSHAGEN te Klundert, met ingang van 1 Juni 1931;

tot administratief ambtenaar, J. C. VOGELAAR, te Spijkenisse, met ingang van 1 Juli 1931.

DIRECTIEGEBOUW.

Wegens geleidelijke uitbreiding van den Dienst moest in de behoefte aan meer kantoorruimte worden voorzien. Voor dit doel werd voor een driejarig tijdperk gehuurd de eerste verdieping van het nieuwe kantoorgebouw der Noord-Hollandsche Levensverzekeringsmaatschappij te Alkmaar.

1. De Landbouwkundige afdeeling.

I. Bodemkundige kaart.

Omtrent de grondsoorten van de eerste en tweede polderafdeeling werden in de vorige driemaandelijksche Berichten mededeelingen gedaan. Het onderzoek is thans zoover gevorderd, dat het gebied, ten westen van de lijn Medemblik—Terp—Den Oever, in hoofdlijnen als bekend kan worden beschouwd. In verband met de werkzaamheden, verbonden aan het nemen en onderzoeken van de grondmonsters voor de zoutkarteerling, is de bemonstering van het gebied, gelegen ten oosten van bovengenoemde lijn, tijdelijk stopgezet. Het ligt echter in de bedoeling, deze oriënteerende bemonstering weldra weer te hervatten, zoodat dezen herfst ook de gegevens van de derde en vierde polderafdeeling bekend zullen zijn en nog dit jaar de bodemkundige kaart van de Wieringermeer gereed kan komen.

II. Ontzilting.

Het onderzoek betreffende de ontzilting der gronden, gelegen in de eerste en tweede afdeeling, is thans in zooverre gereed, dat aan de hand van de cijfers, aangevende het zoutgehalte van het bodemvocht in de bouwvoor, kan worden nagegaan, waar in het a.s. najaar kan worden gezaaid. Bestudeering van deze gegevens heeft tot de conclusie geleid, dat behalve een aantal zandige kavels in de eerste afdeeling, nog slechts een klein deel van het langs den rand liggende kleigebied (in afdeeling I en II), dat vorigen herfst is begreppeld, voor bezaaiing in aanmerking komt. Door middel van hernieuwde bemonstering wordt thans de omgrenzing van de in te zaaien gedeelten nader vastgesteld. Volgens globale taxatie zal dezen herfst (van half Augustus af) wel ten minste 1000 H.A. bezaaid kunnen worden.

In het algemeen is de ontzilting van de kleigronden der tweede afdeeling nog niet in een zoodanig stadium gekomen, dat deze dit jaar bezaaid kunnen worden. Een uitzondering hierop vormt, behalve de bovenbedoelde randkavels ten N. van Kolhorn, een klein deel van de z.g. Mansholtsche Verkaveling, waar de ontzilting een gunstig verloop heeft gehad.

III. Proefvelden.

Van de dit voorjaar in samenwerking met de Proefpolder-Commissie aangelegde proefvelden, kan het volgende overzicht worden gegeven.

A. Zandgrond.

1. Het *bemestingsproefveld* op rogge nabij De Haukes, heeft ten doel den invloed na te gaan van de gegeven stikstof-, fosforzuur- en kalibemesting, zoowel op het z.g. „goede” alsook op het „slechte” zand.

Bovendien wordt de uitwerking gecontrôleerd van verschillende hoeveelheden stikstof op rogge.

2. In samenwerking met den Plantenziektenkundigen Dienst te Wageningen, wordt hier tevens het effect nagegaan van ontsmetting der gras- en klaverzaden met een paar droogontsmettingsmiddelen (Tutan en Ceresan).

3. Op de vroegere zandbank „de Kooltuinen” zijn de volgende proefvelden aangelegd:

- a. een vergelijking van „begroeid” (met een grasklavermengsel) en „onbegroeid”, ten aanzien van ontzilting, vochtgehalte, etc.;
- b. een vergelijking van de grasklavermengsels, gekozen voor de „slechte” en voor de „goede” zandgronden, met de z.g. Deensche mengsels, bestemd voor den aanleg van tijdelijke grasklaverweiden, waarin respectievelijk Friesche en Morsø klaver is opgenomen, in enkelvoudige en dubbele hoeveelheden;
- c. het inzaaien van deze lichte gronden met een grasklavermengsel zonder dekvruucht; in vergelijking met gerst en Italiaansch Raygras, als zoodanig.
- d. Hongaarsche- en Grimm-lucerne zijn uitgezaaid, alsmede overblijvende roode klaver (Cowgras) om de ontwikkeling er van op deze grofkorrelige zandgronden na te kunnen gaan.

B. *Kleigrond.*

Waar dit voorjaar op *kleigrond* in het groot nog niet gezaaid kan worden heeft bij wijze van proef bezaaiing plaats gehad:

A. Op het *ontwateringsproefveld nabij Nieuwesluis*:

1. Behalve den vorigen herfst reeds gezaaide wintertarwe en koolzaad, zijn hieraan dit voorjaar zomertarwe, gerst, haver, erwten en suikerbieten toegevoegd, alsmede Friesche witte-, Morsø- en roode klaver, Grimm- en Hongaarsche Lucerne, alsook een in den proefpolder veel gebruikt grasklavermengsel.

2. Evenals op „de Kooltuinen” heeft op de hier aanwezige kleigronden een vergelijking plaats van „begroeid” en „onbegroeid”, om nadere gegevens te verkrijgen in zake het verband tusschen plantengroei en de ontzilting van den grond, het vochtgehalte, etc.

3. De op „de Kooltuinen” aangelegde mengselproefvelden zijn ook hier aanwezig, waaraan nog een vergelijking is toegevoegd van een mengsel met en zonder beemdgrassen, met de bedoeling deze in het laatste geval eerst te zaaien, als de ontzilting verder is voortschreden.

4. De invloed van stijgende hoeveelheden kalksalpeter, wordt nagegaan op een dit voorjaar ingezaaid grasklavermengsel.

B. Op het *drainage-proefveld* nabij *Kolhorn* waar de grond dit voorjaar nog niet voldoende ontzilt was om er stelselmatig tot bezaaien over te kunnen gaan, is op kleine schaal een aantal gewassen gezaaid, om hierdoor in de gelegenheid te worden gesteld, een indruk te krijgen omtrent de cultuurmogelijkheden in dit stadium van ontwikkeling der gronden. Hiervoor zijn aan de hand van de ervaringen, verkregen in den proefpolder, gekozen: zomergerst, erwten, gele mosterd, suikerbieten, witte-, roode- en lucerne-klaver, terwijl tevens een bekend grasklavermengsel geschikt voor zouten grond, is uitgezaaid.

Aan de bestaande *ontwateringsproefvelden* is nog een nieuw toegevoegd, doordat van een klei-kavel met de molbuisploeg van RUD. SACK uit Leipzig een oppervlak van ± 12 H.A. is voorzien van ondergronds getrokken geperforeerde metalen buizen. De reeds in den polder aanwezige drainage-systemen zijn hierdoor met een der modernste aangevuld. De ervaring zal moeten leeren, hoe de resultaten, hiermede op deze jonge gronden verkregen, zullen zijn, alsmede of het met lak en andere stoffen geprepareerde metaal, op den duur bestand zal blijken tegen de zouten en(of) zwakke zuren van het bodemvocht.

Om nadere gegevens te verkrijgen omtrent het effect van *infiltratie* van zoet water op zandgronden, met kleihoudenden ondergrond, is een proefveld, ter grootte van ± 5 H.A. aangelegd in den Balgzandpolder. Daarnaast heeft bemonstering plaats gehad van een aantal daartoe uitgezochte perceelen in Zijpe en Koegras, teneinde een beter inzicht te krijgen in de voorwaarden, waaraan voldaan moet worden, om de zeezand-gronden in de Wieringermeer op doelmatige wijze door infiltratie van zoet water een hoogere cultuurwaarde te verleen.

IV. Zoutgehalte watermonsters.

De resultaten van het onderzoek der genomen watermonsters, op Cl¹. uitgedrukt in Gr. keukenzout per Liter, zijn samengevat in de volgende tabellen:

1. Watermonsters (19 stuks) genomen in de *tochten* van de 1ste en 2de Polderafdeeling:

Half Februari 1931	van 2.8 tot 15.4 Gr.	Gemiddeld	6.3 Gr.
„ Maart	„ „ 3.5 „ 15.4 „ „	„	7.9 „
„ April	„ „ 3.6 „ 18.2 „ „	„	10.3 „
„ Mei	„ „ 5.— „ 16.8 „ „	„	10.1 „
„ Juni	„ „ 3.1 „ 27.6 „ „	„	11.— „

2. Het gehalte van het door de gemalen uitgeslagen water bedroeg:

	„Lely”	„Leemans”
Voorjaar 1930	23—24 Gr.	23—24 Gr.
Juni—Juli 1930	26—27 „	25—26 „

			Afdeeling I.	Afdeeling III.
October	1930	4.5— 7.5 Gr.	6.6— 8.2 Gr.	4.2—10.4 Gr.
Januari	1931	6.1— 7.9 "	6.4— 8 "	8.4—11.5 "
Februari	"	5.7— 8.1 "	5.9— 7.1 "	9 —11.8 "
Maart	"	5.2— 9 "	6.4— 7.5 "	7.3— 7.7 "
April	"	7.7—10 "	7.0— 7.8 "	12.8—14.8 "
Mei	"	7.4— 9.4 "	8.5— 8.9 "	8.1—13.6 "
Juni	"	9.7—10.9 "	8.2—10.4 "	9.1—15.4 "

3. De watermonsters, in het midden van de maanden April, Mei en Juni j.l. in het *Amstelmeer* genomen, bleken een zoutgehalte te bezitten van respectievelijk 1.4 Gr., 1.5 Gr., en 1.6 à 1.7 Gr. keukenzout per Liter.

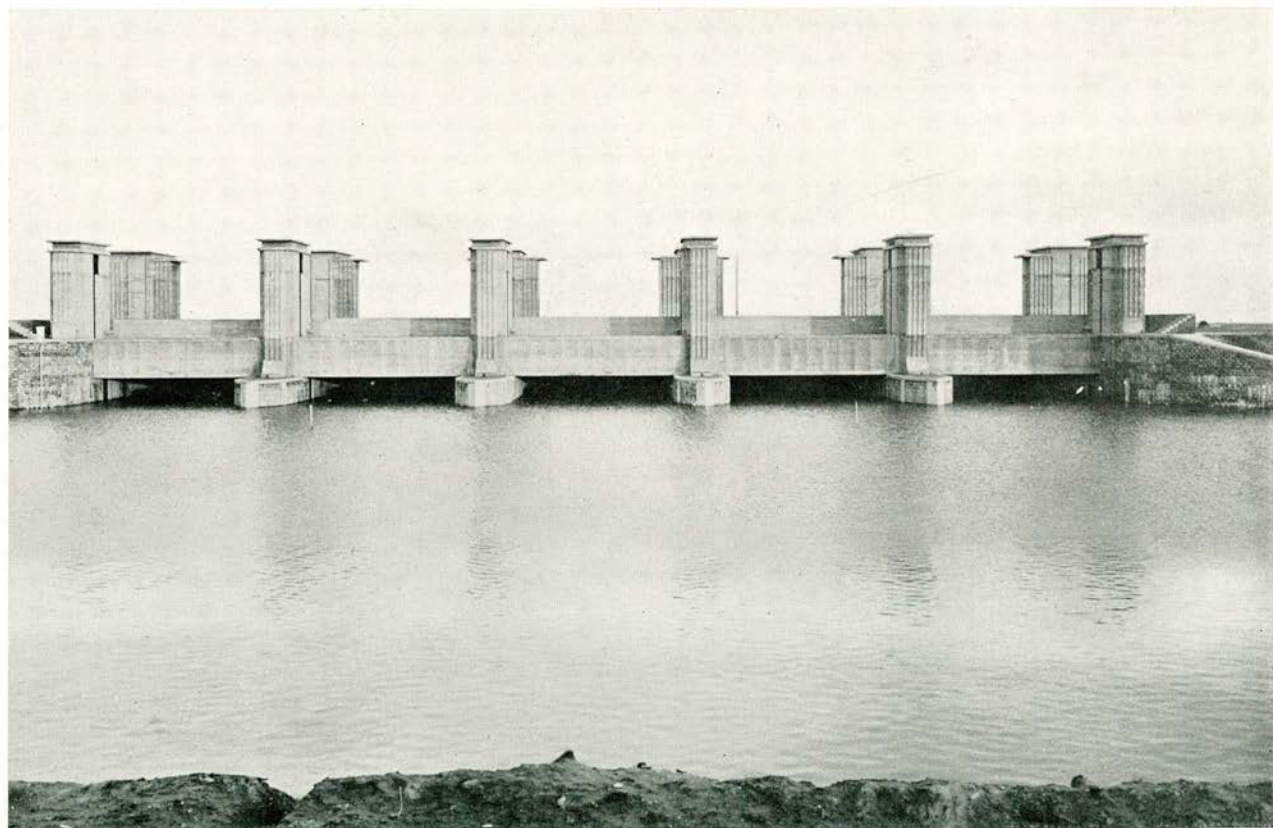
V. *Karteering.*

Met de karteering, ten doel hebbend de gegevens betreffende de grondsoorten en verdere bijzonderheden der verschillende kavels, alsmede het noodzakelijke onderhoudswerk, overzichtelijk bijeen te brengen, wordt geregeld voortgegaan. Van de te beginnen met Augustus a.s. in te zaaien kavels moet tevoren de bodemkundige kaart gereed zijn, samengesteld uit de gegevens, verzameld door den bedrijfsboer, die leiding heeft te geven aan de werkzaamheden, verbonden aan het inzaaien van de tot zijn gebied behorende gronden.

VI. *Excursies.*

De vele aanvragen van belangstellenden, een bezoek aan de Wieringermeer te brengen, hebben het noodig gemaakt een algemeen programma op te stellen, waarin de hoofdzaken zijn opgenomen, waarvoor belangstelling van landbouwerszijde mag worden verwacht. Aan de moeilijkheden, verbonden aan het transport door den polder van de vele bezoekers, is tegemoet gekomen, door een regeling te treffen met de N.V. Gebroeders Kaan's Vervoer Maatschappij te Hipolytushoef (Wieringen), die bereid is bevonden tegen billijke vergoeding verschillende dagen per week en op vaste uren een boot, plaats biedend voor ongeveer 40 personen in de Wieringermeer een te voren vastgestelde route te doen afleggen, waarbij zooveel mogelijk iemand namens de Wieringermeer-Directie aanwezig is voor het geven van inlichtingen. Aan deze regeling is in landbouw- en andere bladen bekendheid gegeven.

Voor deze excursies bestaat veel belangstelling, terwijl ook de boerderij nabij De Haukes, in verband met de voorspoedige ontwikkeling der gewassen, veel bezoek trekt.

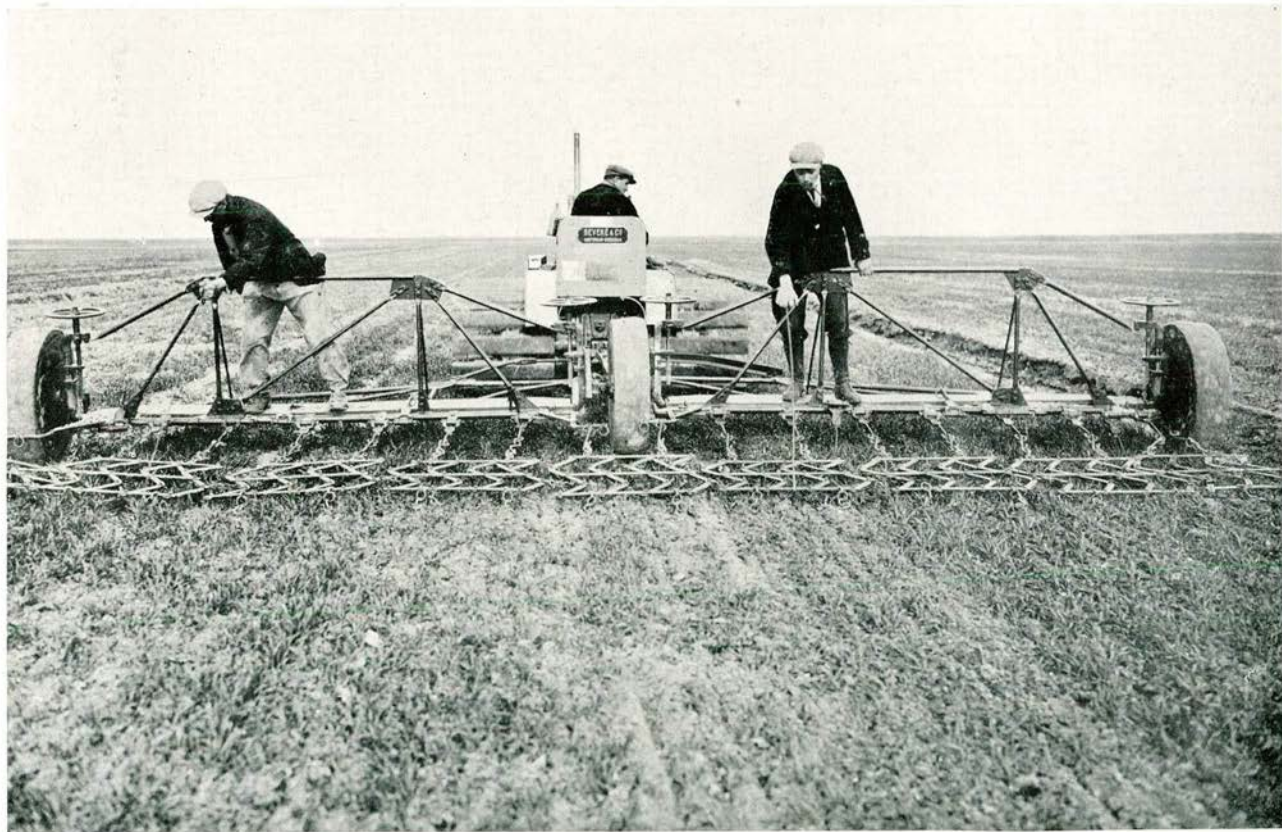


Nº. 1. Complex van vijf uitwateringssluizen nabij Den Oever, gezien van de Waddenzeezijde.

(Foto Maaskant Wieringen.)



Nº. 2. Dijkvak in aanbouw ten Oosten van „Breezand”.
Op achtergrond: sluitgat „Middelgronden” en bouwput op het Kornwerderzand.



Nº. 5. Ineggen van gras- en klaverzaden, welke in de rogge zijn uitgezaaid, met de zigzag-egge. Werkbreedte 7 m.

(Foto Maaskant, Wieringen.)



N^o. 6. Zaaimachines van 4 en van 6 m werkbreedte. Het ongerief der greppels opgelost.

(Foto Maaskant, Wieringen.)

2. De cultuur-technische afdeling.

I. Arbeidskrachten en arbeidsvoorwaarden.

1. Arbeiders.

Het aantal tewerkgestelde arbeiders liep in April op van \pm 1900 tot 2230, om daarna wegens afvloeiing naar de land- en tuinbouwbedrijven in het oude land, terug te loopen tot 1719 eind Juni. Van dit aantal waren op dat tijdstip werkzaam bij de Ned. Heidemaatschappij 982, de N.V. v/h J. v. Hasselt & De Koning 343 en de N.V. „Grontmij” 394.

Was het ziekenpercentage in het eerste kwartaal zeer hoog, in de afgelopen periode liep het belangrijk terug tot ongeveer 3.6 %.

Teneinde toeloop van arbeidskrachten, die fysiek niet voor het ontginningswerk geschikt zijn, benevens simulatie en agravatie zooveel mogelijk te voorkomen, werd bepaald, dat arbeiders, die binnen één jaar voor de tweede maal ziek worden, na herstel niet opnieuw zouden worden aangenomen. Bij uitzondering wordt van dezen regel in individuele gevallen afgeweken.

Van de gemiddeld \pm 2000 arbeiders waren er ongeveer 500 gehuisvest in de door de Directie van den Wieringermeerpolder gebouwde arbeiderskampen. Ruim 1000 arbeiders wonen in het oude land, terwijl de overigen, meest ongehuwden, in kosthuizen in de omgeving onderdak hebben.

Vele aanvragen kwamen binnen om in den polder woonketen te bouwen of daarin met woonschepen te worden toegelaten, welke aanvragen echter werden afgewezen. Het gevolg was, dat een aantal woonketen in de omliggende Gemeenten werden opgericht, waarvan ongewenschte gevolgen werden voorzien voor de betrokken Gemeenten, en wat bovendien aanleiding gaf tot ongewenschte woningtoestanden.

Aan de arbeiders is daarom medegedeeld, dat overbrenging van het gezin, tenzij in eene normale woning in den polder of in de omgeving er van, op straffe van ontslag is verboden.

2. Arbeidsvoorwaarden.

De gunstige weersgesteldheid had tot gevolg, dat in het verstreken kwartaal een goed weekloon kon worden verdiend. Het gemiddeld uurloon voor accoordwerk varieerde tusschen 49 en 59 cent.

Naar aanleiding van een door velen geuit wensch om de arbeidsweek ook in de zomermaanden tot 50 uur te beperken, werd in overleg met de Landarbeidersorganisaties een enquête onder de arbeiders ingesteld, waaruit bleek, dat de meerderheid zich vóór de 50-urige arbeidsweek uitsprak, in verband waarmede de arbeidsvoorwaarden dienovereenkomstig werden gewijzigd. Van de gelegenheid werd in overleg met de Landarbeidersorganisaties gebruik gemaakt ook op andere punten nog eenige kleine wijzigingen in de arbeidsvoorwaarden aan te brengen.

II. *Beproeving en aanschaffing van machines, werktuigen, gereedschappen en materialen.*

1. *Greppelmachines.*

De prestaties van de greppelploeg VAN DIJK-MAC. LAREN zijn zeer bevredigend. Deze ploeg is dagelijks in bedrijf van 's morgens 4 tot 's avonds 9 uur, terwijl voor de bediening het tweeploegen-stelsel is ingevoerd. Dagelijks wordt ongeveer 16 à 17 km greppel getrokken. Ook de greppelploeg Prof. VISSER-MATHIJSSSEN is den laatsten tijd regelmatig in bedrijf. Deze trekt bij een 9-urigen arbeidsdag ongeveer 6 km greppel per dag.

2. *Drainage.*

In het afgelopen kwartaal werden proeven genomen met de draineerinstallatie RUD. SACK, welke uitstekend zijn geslaagd. Geperforeerde ijzeren buizen met een gering kopergehalte en op verschillende wijzen geteerd, gelakt of gegalvaniseerd, werden op 1,20 m diepte, ter lengte van 125 of 250 m in den grond getrokken. Daar met deze nieuwe draineermethode nog geen langjarige ervaring is opgedaan en het niet denkbeeldig is, dat de ijzeren pijpen, ondanks het aanbrengen van een roestwerende laag, toch binnen enkele jaren zullen zijn doorgeroest, is op deze wijze slechts een geringe oppervlakte gedraineerd.

De proeven met het intrekken van houten kokers door middel van de drainage-ploeg van Prof. VISSER worden nog voortgezet.

Regelmatig wordt voortgegaan met het draineeren van de wendakkers der gereedgekomen kavels met 8 cm Ø drainbuizen en houten kokers.

Tot en met 30 Juni 1930 waren geleverd \pm 1 380 000 buizen met een totale werkende lengte van \pm 472 000 m, terwijl nog contracten loopende zijn voor \pm 720 000 buizen met een totale werkende lengte van \pm 245 000 m.

In verband met de transportmoeilijkheden op de van kavelsloten en greppels voorziene terreinen worden de drainbuizen vooraf aangevoerd en over het terrein gedistribueerd. Een groot gedeelte van de aangevoerde buizen moet derhalve nog worden verwerkt. Tot en met 30 Juni was geleverd en verwerkt \pm 350 000 m houten koker 8 cm, terwijl voor uitmonding van de drainbuizen in totaal werd aangekocht \pm 90 000 m grèsbuizen.

Onvoorziene omstandigheden voorbehouden, zal de voorraad buizen na uitvoering der loopende contracten, tot volgend voorjaar voldoende zijn.

3. *Tegengaan van verstuivingen.*

De woelkleimachine van de N.V. van Hattum & Blankevoort te Haarlem heeft 10 Juni haar werkzaamheden ten behoeve van het

bekleien der zandgronden beëindigd. In totaal werden \pm 340 H.A. bekleid. De daarvoor nog in aanmerking komende zandgronden worden thans met stroo vastgelegd. Hiervoor werd reeds \pm 1 000 000 kg stroo aangevoerd, terwijl op deze wijze op 30 Juni 373 H.A. zandgrond was vastgelegd.

4. *Aanleg rijwielpaden en aankoop transportmiddelen te water.*

De aanvoer van slakkenzand voor den aanleg van rijwielpaden had geregeld voortgang. Op 30 Juni j.l. waren in totaal aangevoerd \pm 8750 m³ schelpen en \pm 13 250 m³ slakkenzand, terwijl 53 km rijwielpad gereed kwam. Een belangrijk deel van den polder is thans per fiets bereikbaar, terwijl de breede rijwielpaden ook met een lichte auto kunnen worden bereden. Vergunningen voor toelating met een auto op de rijwielpaden worden echter alleen uitgereikt aan personen, die uit hoofde van hun werkkring regelmatig in den polder moeten verkeeren.

Voor den overgang over de kanalen, werden eenige ponten en vletten aangekocht.

III. *Voorziening in de behoefte aan kunstmeststoffen, gras- en klaverzaden, enz.*

1. *Kunstmeststoffen.*

De benodigde kunstmeststoffen werden betrokken door bemiddeling van het Centraal Bureau uit het Nederlandsch Landbouw-Comité te Rotterdam en den L.T.B. te Haarlem.

2. *Gras- en klaverzaden.*

Ook de benodigde gras- en klaverzaden werden geleverd door tusschenkomst van het Centraal Bureau.

3. *Bezaaiing.*

In de afgelopen driemaandelijksche periode werd een oppervlakte van \pm 100 H.A. met goudgerst bezaaid, terwijl in totaal thans \pm 300 H.A. zandgrond in de 1ste Polderafdeeling met gras- en klaverzad, al of niet onder dekvruucht, is ingezaaid.

IV. *Stand der ontginningswerken op 30 Juni 1931.*

De hoofdwerkzaamheden bestonden in het afgelopen kwartaal uit het begreppelen van de terreinen, het draineeren van de greppelinden en het verspreiden van kavelsloot-, greppel- en stortgrond. Op 30 Juni waren ongeveer 6100 H.A. gereed.

3. *De sociaal-economische afdeeling.*

I. *Secretarie en boekhouding.*

Met ingang van 1 Juni 1931 is ingesteld de afdeeling Domeinen. Met de leiding is voorloopig belast de opziener I. H. A. E. HARSHAGEN.

II. *De Bouwkundige Dienst.*

1. De aanvankelijk als open loods in gebruik genomen landbouwschuren nabij De Haukes en Kolhorn, werden in het afgelopen kwartaal volledig afgewerkt en bestemd voor de berging van materialen, landbouwwerktuigen en -machines.

2. In de nabijheid van Hipolytushoef werd een dubbele landbouwschuur gesticht, en voorloopig ingericht voor de huisvesting van ruim 100 arbeiders. Het arbeiderskamp te De Haukes werd bereids naar deze nieuwe loodsen overgebracht.

3. Ook aan het kanaal Sluis III—Medemblik werd een dubbele landbouwloods, voorloopig bestemd voor arbeiderskamp, opgericht. Dit kamp zal binnen enkele weken in gebruik worden genomen.

4. Ten slotte kwam nog gereed een dubbele woning, bestemd voor postkantoor en Directiekantoor.

IIa. *Woning-bouwbureau „de Wieringermeer“.*

Voor den bouw der arbeiderswoningen in de dorpskernen is opgericht een apart bureau, dat zich mede zal belasten met de inrichting en verzorging dezer kernen.

Met de leiding van dit bureau is belast de bouwkundige D. VAN ECK.

III. *Uitgifte van gronden.*

1°. Door den Minister van Financiën zijn bij missive dd. 13 Juni 1931, n°. 121, Afdeeling Domeinen, de Algemeene Voorwaarden vastgesteld, geldende bij de uitgifte van bouwperceelen in erfpacht in den Wieringermeerpolder. Deze voorwaarden zijn in bijlage I van dit overzicht opgenomen. Deze bouwperceelen zijn gelegen in de dorpskernen en in het bijzonder bestemd voor de middenstanders, industrieelen, etc.

2°. Alle in cultuur gebrachte gronden worden — voor zoover zij voorloopig nog niet in tijdpacht kunnen worden uitgegeven — tijdelijk in exploitatie gehouden door de opgerichte Landbouw-Cultuurmaatschappij „Wieringermeer“, waarvan de statuten als bijlage II aan dit overzicht zijn toegevoegd.

Ten opzichte van de tijdpacht kan spoedig de principieele beslissing van den Minister van Financiën verwacht worden.

IV. *Sociale maatregelen.*

1°. *Godsdienstige verzorging.*

Door den Minister van Financiën is aan de Kerkgenootschappen, die zulks verzochten, toestemming verleend, om op nader aan te

wijzen terreinen in de kernen, gebouwen te plaatsen, waarin godsdienstoefeningen kunnen plaats hebben.

2°. *Volksgezondheid.*

- a. Op verzoek van de Commissie voor de Volksgezondheid voor den Wieringermeerpolder, heeft de Minister van Waterstaat een tijdelijke vestigingstoelage in het vooruitzicht gesteld ten behoeve van een zich in den polder gevestigden arts.

De arts zal niet alleen voorzien in de medische verzorging van de blijvende kolonisten, doch ook van de zich in de kampen bevindende arbeiders.

- b. Een particuliere organisatie heeft het initiatief genomen, om op eigen kosten in het eerste dorpje een wijkverpleegster te vestigen. Zij zal samenwerken met de Commissie voor de Volksgezondheid.

- c. De gevonden samenwerking met de Vereeniging „Malaria-bestrijding door de bevolking”, heeft er toe geleid, dat verschillende prophylactische maatregelen werden genomen. Organiek en administratief is het wenschelijk, dat de Wieringermeerpolder zal ressorteeren onder het district Heerhugowaard, wiens voorzitter, Dr. SPIERINGS te Heerhugowaard gevestigd is. De Commissie voor de Volksgezondheid, zal als plaatselijk comité fungeeren, terwijl het lid der Directie, Ir. ROEBROEK, in zijn kwaliteit van voorzitter dezer Commissie, opgenomen is in het districts-comité. De heer DE JONG, propagandist in het gemelde district, zal derhalve ook in deze functie optreden in de Wieringermeer.

Factoren waarmede terdege rekening dient te worden gehouden zijn o.a. het voorkomen van malaria in de randgemeenten; de vele natuurlijke, zoowel als kunstmatige broedplaatsen voor de Anopheles (= malariamug) in de onmiddellijke omgeving; de gunstige voorwaarden voor de ontwikkeling en de verspreiding der ziekte in het poldergebied, zooals grondbewerking, afwezigheid van vee, stagneerend helder water van verschillend zoutgehalte, spoedig te verwachten plantaardige vegetatie, enz. De te treffen maatregelen dienen mitsdien zoowel buiten als binnen den polder genomen te worden.

1. *Maatregelen buiten den polder.*

- a. Alle artsen in het randgebied zijn uitgenoodigd zoo mogelijk wekelijks aan Dr. DOYER, Voorzitter der Vereeniging en Inspecteur van den Geneeskundigen Dienst, bericht te zenden van geconstateerde malariagevallen in de zône van ongeveer 3 km rondom den polder. Vervolgens worden de betreffende districts-comité's onmiddellijk daarvan in kennis gesteld, die onverwijld

door hun propagandist het betrokken gezin doen bezoeken tot het nemen van maatregelen.

- b. Indien onverhoopt de malariafrequentie stijgende blijft, zal paraffineering der slooten worden overwogen.
- c. Onder sub *a* vallen ook de bewoners van keten en woonarken in de omgeving van den polder.

2. *Maatregelen binnen den polder.*

- a. Geregeld bezoek van den propagandist DE JONG aan de arbeidersketen; verspreiding van populaire geschriften; plaatsing van wandteksten in de kampen en in de woningen; instrueering der keetbazen omtrent het gebruik van spuit, Shelltox en Flit, welke stoffen door de Directie van de Wieringermeer ten behoeve van de kampen worden beschikbaar gesteld, enz.
- b. Geregeld onderzoek naar de hoeveelheid en den aard der muggen in de woongelegenheden.
- c. Het aanbrengen van gaasbescherming in de arbeiderskampen.

De contrôle op de hierboven genoemde maatregelen zal vanwege de bestaande organisaties worden uitgeoefend, onder leiding van Dr. DOYER, voornoemd.

V. *Landmeetkundige Dienst.*

In de maand Mei is een aanvang gemaakt met de verkenning van den omtrek voor het uitzetten van de daarin te plaatsen vaste kenmerken. Deze voorloopig aangegeven punten zijn successievelijk vervangen door KAD.-steen en deze zijn thans geplaatst van De Haukes af langs den Amstelmeerdijk, via Nieuwesluis tot Kolhorn en langs den Polder Waard-Nieuwland in de Gemeente Wieringen. De reeds eerder door den Dienst der Domeinen geplaatste KAD.-steen, van De Haukes af tot den polder Waard-Nieuwland en van Aarts-woudersluis af tot Medemblik, ten behoeve van een voorgenomen grensregeling, konden zonder bezwaar worden overgenomen.

Ter versteviging van de in en buiten den polder te bepalen hoofdpunten is door rondmeting bepaald een punt bij Oude Zeug, waarbij is ingesneden een richting naar Hindeloopen, benevens de daar staande lichttoren, terwijl ook op de Terp een KAD.-steen is geplaatst en bepaald.

Gedurende de maand Juni werd door den toegevoegden buitengewoon-opzichter GÖCKEN een begin gemaakt met de optische afstandmeting, in dit geval dubbelbeeld-tachymetrie, waarvoor gebezigd wordt de combinatie: „Theodoliet de Koningh N°. 3660 — veldenmill, baak Professor Dieperink, op invar.” Deze werkzaamheden zijn thans gevorderd van De Haukes tot Nieuwesluis, gecombineerd met de hoekmeting in de veelhoekspunten. Dank zij den zeer volledigen inventaris, waartoe o.m. behooren 4 Dieperink statieven benevens een

Wild-Theodoliet, vorderen de werkzaamheden goed, behoudens het zeer hinderlijke bezwaar van wind. Hierdoor is het beslist noodzakelijk als grens der polygoonzijden 100 m te nemen, waardoor dan slagen worden gemaakt van 50 m met de horizontale baak.

Een begin is gemaakt met het plaatsen van KAD.-steen en in den polder, n.l. langs het rijwielpad van Nieuwesluis naar Sluis I, mede in verband met de spoedig te verwachten uitgiften van gronden in de buurt van deze Sluis.

Deze werkzaamheden zullen in de loopende maand worden voortgezet.

DE BEMALING VAN DE WIERINGERMEER GEDURENDE HET JAAR 1930.

Hoewel in deze Berichten regelmatig korte mededeelingen over het droogmalen en de daarop volgende bemaling van den polder zijn opgenomen, scheen het tot het verkrijgen van een samenhangend overzicht gewenscht, nu alle waarnemingen over 1930 zijn verwerkt, een aaneengeschakeld verslag van het eerste bemalingsjaar hierin op te nemen.

Nadat op 29 Juli 1929 de polderdijk Medemblik—Den Oever gesloten werd, kon het aldus afgesloten meer langs het randkanaal, het Amstelmeer en het Balgzandkanaal door de sluisen te Oostoever nog worden afgespuid; bij de sluiting van de laatste opening in de kade langs het randkanaal te Kolhorn op 21 Januari 1930 was de waterstand gedaald tot 0,40 m — N.A.P. Op dit peil namen 15 en 16 Januari 1930 de beproevingen met de pompinstallaties een aanvang, die na aan de voorloopige proeven te hebben voldaan, op 10 Februari officieel in bedrijf werden gesteld. Van dit tijdstip af werd met volle kracht dag en nacht doorgepompt. De grafische voorstelling van den gemiddelden waterstand (bepaald uit de waarnemingen te Medemblik, Kolhorn, De Haukes en Den Oever) en op de hierbij behorende teekening (blad 2) weergegeven, toont een zeer regelmatige daling. Naarmate de opvoerhoogte voor de pompen grooter werd, werden geleidelijk de uitgeslagen waterhoeveelheden geringer. Tezelfder tijd nam echter ook het wateroppervlak door het droogvallen der randgedeelten af, zoodat in de eerste maanden de daling vrijwel constant bleef, waarbij gemiddeld 1,9 cm per etmaal werd afgemalen.

Toen het gevaar voor ernstige beschadiging aan de polderzijde van den dijk Medemblik—Den Oever door het dalen van het polderwater was geweken, konden in het belang van het bemalingspersoneel enkele onderbrekingen der bemaling worden toegelaten (Paaschdagen, Pinksteren). Deze korte onderbrekingen (ook die tijdens de officieele inbedrijfstelling) teekenen zich op de grafiek duidelijk af.

Begin Juni werd met het oog op baggerwerkzaamheden het toen bereikte peil van 2,80 m — N.A.P. eenigen tijd gehandhaafd. Op

30 Juli werd bij een stand van 4 m — N.A.P. de afdeeling I van de overige gescheiden. In afdeeling I werd later (23 December) het peil nog tot 4,30 m — N.A.P. verlaagd. De overige drie polderafdeelingen bleven voorshands gemeen liggen, terwijl voor deze werd voortgegaan met afmalen, waarbij een korte onderbreking van 10—13 Augustus voor baggerwerkzaamheden voorkwam.

Den 21 Augustus werd het peil van 5 m — N.A.P. bereikt, bij welk peil practisch gesproken het geheele terrein was drooggevallen. Met het oog op de nog niet overal geheel op diepte gebaggerde kanalen werd dit peil eerst 25 October tot 5,30 m — N.A.P. verlaagd. De afdeelingen II, III en IV bleven het geheele jaar met elkaar in open verbinding staan.

Op de kaart (blad 3) zijn de drooggevallen oppervlakken van maand tot maand aangegeven, terwijl daaronder enkele dwarsprofielen van den polder zijn uitgezet met daarin geteekend de waterstanden op den 1sten van elke maand.

De oppervlakken welke droog kwamen, bedroegen:

in Januari	H.A.	200
„ Februari	„	700
„ Maart	„	900
„ April	„	800
„ Mei	„	1 300
„ Juni	„	2 400
„ Juli	„	8 400
„ Augustus	„	4 800

H.A. 19 500

Het totaal polderoppervlak bedraagt iets minder dan 20 000 H.A. Behalve het wateroppervlak der kanalen te stellen op c.a. 200 H.A., bevonden zich bij het beëindigen van het droogmalen in den polder nog enkele moeilijk te ontwateren plassen ten zuiden van Oude Zeug (op blad 3, donker getint).

In de eerste maanden kwamen betrekkelijk kleine strooken grond boven water, hoofdzakelijk langs de kust, terwijl in Juni en Juli in snel tempo het grootste deel droog viel.

Gedurende het jaar 1930 werd met de pompen gewerkt:

gemaal Leemans	{	pomp I	3738	uur,
		pomp II	4494	„
gemaal Lely	{	pomp I	4961	„
		pomp II	4963	„
		pomp III	5322	„

De opbrengst bedroeg in m³ gedurende de opvolgende maanden:

	Lely.	Leemans.	Totaal.
Januari	35.600.000	16.400.000	52.000.000
Februari	66.900.000	33.300.000	100.200.000
Maart	79.200.000	31.800.000	111.000.000
April	78.000.000	29.000.000	107.000.000
Mei	65.700.000	6.800.000	72.500.000
Juni	40.100.000	10.700.000	50.800.000
Juli	72.900.000	23.400.000	96.300.000
Augustus	36.000.000	3.700.000	39.700.000
September	14.100.000	1.400.000	15.500.000
October	28.400.000	10.900.000	39.300.000
November	33.400.000	9.000.000	42.400.000
December	20.200.000	3.700.000	23.900.000
Totaal over 1930 . . .	570.500.000	180.100.000	750.600.000
Totaal over de periode van droogmalen 1 Jan. tot en met 31 Augustus .	474.400.000	155.100.000	629.500.000

Gedurende het afgelopen jaar werden verbruikt door:

de „Lely” 9 008 000 kwu. en
de „Leemans” 726 799 kg. stookolie.

De gemiddelde regenval in den polder (bepaald uit de stations Andijk, Medemblik, Schagen, Anna Paulowna en Oosterland) bedroeg (de maand Januari niet inbegrepen) 747 mm. Over het geheele jaar viel 20 % meer regen dan normaal.

Regelmatig werd bij beide gemalen het zoutgehalte van het polderwater bepaald. Op blad 4 zijn de verkregen resultaten (halfmaandelijksch gemiddelde) grafisch uitgezet, terwijl daarin tevens de totale regenval over een halve maand is opgenomen. Eerst daalt het zoutcijfer iets tengevolge van regenval, daarna krijgt de in de maanden Maart, April, Mei toenemende verdamping de overhand boven de toen geringe neerslag en steeg het zoutgehalte weer in den afgesloten polder. In Juli volgt dan een zeer snelle daling; een zware regenperiode (Juli 1930 was de natste Julimaand sinds 1855) had op de sterk verminderde in den polder nog aanwezige waterhoeveelheid grooten invloed.

Het zoutgehalte van het water in het Amstelmeer bedroeg op 13 Juni 1930 gemiddeld 13,5 gram per liter, terwijl dit op 16 Januari 1931 was gedaald tot 1,7 gram. Op dezen datum bedroeg het zoutgehalte in het kanaal Aartswoud—Oostpunt bij eerstgenoemde plaats 1,0 gram en verder noordwaarts stijgende tot 1,3 gram bij Oostpunt.

Het onderzoek naar het zoutgehalte wordt in 1931 regelmatig voortgezet.

BIJLAGE I.

ALGEMEENE VOORWAARDEN,

geldende bij de uitgifte van bouwperceelen in erfpacht in den Wieringermeerpolder, voor een tijdperk van 60 jaren, vastgesteld bij missive van den Minister van Financiën dd. 13 Juni 1931, n°. 121, Afdeling Domeinen.

Artikel 1.

Directie.

1. Waar in deze voorwaarden sprake is van „Directie”, wordt daaronder verstaan de Directie van den Wieringermeerpolder, of wel diegene, die door den daartoe bevoegden Minister is aangewezen voor het beheer der Staatsgronden in den Wieringermeerpolder.

Erfpachter.

2. Onder „erfpachter” wordt verstaan, zoowel de erfpachter, de erfpachtster, als de rechtspersoonlijkheid bezittende verenigingen, stichtingen, instellingen en hunne rechtverkrijgenden.

Domicilie.

3. Directie en erfpachter kiezen voor de tenuitvoerlegging dezer overeenkomst domicilie ten kantore der Directie.

Artikel 2.

Tijdstip betaling canon.

1. De betaling van den canon moet geschieden in één termijn, vóór of op den eersten Juli van elk erfpachtsjaar, ten kantore der Directie, met dien verstande evenwel, dat de canon over het eerste erfpachtsjaar moet worden voldaan bij het ondertekenen dezer overeenkomst.

Wijze van betaling.

2. Bij voorkeur dient de betaling te geschieden door middel van storting of overschrijving van het verschuldigde op de Postgirorekening, waarvan het nummer door de Directie aan den erfpachter wordt medegedeeld.

Overschrijding betalingstermijn.

3. Wanneer de betaling niet binnen 14 dagen na den verschijndag is geschied, wordt de canon, zonder dat eenige in verzuimstelling

noodig is, verhoogd met één ten honderd voor iedere maand verzuim, waarbij een gedeelte van een maand voor een volle maand gerekend wordt.

Kosten der akte.

4. De kosten der akte zijn ten laste van den erfpachter, en worden bij het teekenen der akte voldaan.

5. Alle andere betalingen door den erfpachter krachtens deze voorwaarden, moeten geschieden op tijd, plaats en wijze als door de Directie in ieder voorkomend geval zal worden bepaald.

Artikel 3.

Perceel.

1. De erfpachter wordt geacht het aan hem in erfpacht uitgegeven perceel volkomen te kennen, zoodat vermindering van den canon op grond der in deze akte opgenomen grootte, of om welke andere terreinsomstandigheid ook, niet gevorderd kan worden.

Uitzetting perceel.

2. De grenzen van het perceel worden door de Directie op het terrein uitgezet, met welke uitzetting de erfpachter genoegen neemt.

Afscheiding.

3. Binnen drie maanden na de onderteekening dezer akte moet het perceel aan alle zijden, ten genoegte van de Directie, door den erfpachter worden afgeheind.

Artikel 4.

Erfdienstbaarheden.

Erfdienstbaarheden mogen op de uitgegeven oppervlakte niet worden gevestigd of toegelaten. Overeenkomsten of vergunningen met deze bepalingen strijdig, zijn nietig ten aanzien van den Staat.

Artikel 5.

Belastingen.

De Grondbelasting en alle andere belastingen en eigenaarslasten, welke van het in erfpacht uitgegeven perceel worden geheven, komen vanaf 1 Januari 19 voor rekening van den erfpachter.

Artikel 6.

Vervreemding.

1. Het erfpachtsrecht mag, zonder schriftelijke vergunning van de Directie, niet worden vervreemd op straffe van nietigheid.

2. Bovengenoemde vergunning wordt niet verleend, dan nadat de optredende erfpachter schriftelijk heeft erkend, dat na het sluiten der overdrachtsakte, het erfpachtsrecht op hem zal zijn overgegaan, onder dezelfde bepalingen, als daarop ten tijde van den overgang, ingevolge de bepalingen van deze akte, van toepassing waren.

3. De vervreemding moet geschieden bij notarieele akte, waaraan de schriftelijke vergunning, bedoeld in dit artikel sub 1 en 5 en de verklaring bedoeld in dit artikel sub 2, worden vastgehecht.

4. De optredende erfpachter is verplicht, op zijne kosten, een afschrift van de notarieele akte aan de Directie te doen toekomen.

5. Alvorens toestemming tot vervreemding wordt verleend, zal aan de Directie nog moeten worden ter hand gesteld eene schriftelijke verklaring van den hypotheekhouder, dat hem het voornemen tot vervreemding is meegedeeld.

Artikel 7.

Opheffing erfpacht.

De Directie zal niet, dan na overleg met den hypotheekhouder, medewerken tot opheffing van het erfpachtsrecht bij minnelijke overeenkomst, noch den grond aan den erfpachter afstaan in eigendom, of wijziging brengen in de in deze akte bedongen voorwaarden van erfpacht.

Artikel 8.

Opzegging erfpachtsrecht.

1. De Directie heeft het recht, deze erfpacht door opzegging te doen eindigen :

a. Wanneer, naar het oordeel van den Minister van Financiën, of den Minister van Waterstaat, enig publiek belang dit vordert;

b. Wanneer de erfpachter handelt in strijd met het bepaalde in deze overeenkomst.

c. Wanneer de erfpachter in staat van faillissement is verklaard.

2. De opzegging zal geschieden door de Directie bij aangeteekenden brief, waarbij als dagteekening van opzegging zal gelden de datumstempel ten postkantore op het bewijs van verzending. Deze opzegging bezit gelijke kracht als een opzegging bij deurwaardersexploît.

3. In het geval sub *1a* moet tusschen den dag van de opzegging en den dag, waarop het erfpachtsrecht zal eindigen, een tijdruimte van ten minste zes maanden liggen.

De opzegging in het geval sub *1b* zal niet geschieden, dan nadat de erfpachter schriftelijk is gewaarschuwd en niet binnen drie maanden na deze schriftelijke waarschuwing.

4. De Directie deelt den hypotheekhouder of den curator haar voornemen tot opzegging mede, uiterlijk op den dag, waarop de opzegging plaats heeft.

Artikel 9.

Vergoeding bij opzegging.

1. Indien het erfpachtsrecht eindigt ingevolge artikel 8, sub 1a, bepaalt de Commissie van deskundigen, als bedoeld in artikel 12, hef bedrag, dat deswege door de Directie aan den erfpachter als vergoeding is uit te keeren. Deze vergoeding zal worden bepaald op het bedrag van eene schatting der opstallen naar den grondslag van hunne verkoopwaarde, in verband met het daarin uitgeoefende bedrijf. De kosten, op de uitspraak der Commissie van deskundigen vallende, komen ten laste van de Directie.

2. Indien het erfpachtsrecht eindigt ingevolge artikel 8 sub 1b en 1c, houdt de Directie binnen zes maanden na den dag, waarop de vervallen-verklaring ten hypotheekkantore is overgeschreven, een openbare verkooping volgens plaatselijk gebruik en onder de gebruikelijke veilingsvoorwaarden van de opstallen, welke verkooping alsdan tevens zal zijn eene nieuwe uitgifte in erfpacht aan den koper, eindigende op het bij deze acte daarvoor aangewezen tijdstip, en op welke nieuwe erfpacht ook overigens toepasselijk zullen zijn de in deze akte gestelde bepalingen en voorwaarden.

3. Het door de Cominssie van deskundigen vastgestelde bedrag, sub 1 en 2 van dit artikel en de opbrengst van de eventueele verkooping sub 2, worden aan den erfpachter, wiens recht geëindigd is, uitgekeerd, na aftrek van hetgeen aan de Directie, ingevolge deze akte nog verschuldigd is, en in geval sub 2 van de kosten van verkooping en van alle kosten, welke gemaakt zijn, om de vervallen-verklaring te verkrijgen en die van de vervallen-verklaring.

4. Indien het erfpachtsrecht met hypotheek bezwaard was, wordt in afwijking van het 3e lid van dit artikel, de opbrengst, na aftrek van al wat daar voor aftrek is genoemd, aan den hypotheekhouder uitgekeerd, tot een door de Directie vastgesteld bedrag, dat gelijk zal zijn aan het bedrag, dat aan den hypotheekhouder zoude toekomen, indien het een verdeling gold van den koopprijs, ingeval van gerechtelijken verkoop van het erfpachtsrecht met de opstallen en na aftrek als in het voorgaand lid daarvoor is aangewezen.

5. Geenerlei uitkeering, als in dit artikel bedoeld, heeft aan den erfpachter plaats, zoolang niet de grond met de opstallen geheel ter vrije beschikking van de Directie gesteld is.

6. Indien bij de openbare verkooping geen bod gedaan wordt, is de Directie niet alleen niet tot eenige uitkeering aan den erfpachter verplicht, maar behoudt zij op den erfpachter een onmiddellijk inbare vordering van al wat krachtens dit artikel, bij veiling, van de opbrengst zal worden ingehouden.

Artikel 10.

Einde van erfpachtstermijn.

1. Bij het eindigen van het erfpachtsrecht enkel door verloop van den erfpachtstermijn, wordt de erfpachter in de gelegenheid gesteld, het perceel andermaal in erfpacht te aanvaarden, of wel in eigendom te verkrijgen, een en ander ter keuze van de Directie.

2. Wenscht de erfpachter het erfpachtsrecht niet te continueeren, noch ook het perceel in eigendom te aanvaarden, dan dient hij het terrein in zijn oorspronkelijken toestand aan de Directie op te leveren, tenzij deze de opstellen geheel of gedeeltelijk zouden wenschen over te nemen tegen een bedrag, door de Commissie van deskundigen, bedoeld in artikel 12, vast te stellen.

Artikel 11.

Van den hypotheekhouder.

1. Wanneer het erfpachtsrecht en/of de opstellen met hypotheek worden bezwaard, zal door den erfpachter aan de Directie worden overgelegd:

a. Een authentiek afschrift der akte van hypotheekverleening;

b. Een exemplaar van het borderel van inschrijving, dat voor dit doel in drievoud ter inschrijving ten hypotheekkantore moet worden aangeboden.

2. Alle mededeelingen door de Directie aan den hypotheekhouder te doen, geschieden aan diens adres in de hypotheekakte opgenomen, zoolang de hypotheekhouder geen ander adres heeft opgegeven.

3. Wanneer de hypotheekhouder gebruik maakt van de hem bij artikel 1223 B.W. toegekende bevoegdheid, en tot executie overgaat, dan zal de in artikel 6, sub 1, bedoelde toestemming geacht worden te zijn verleend, wanneer de koper binnen een maand na de executie bij een afzonderlijke, op zijn kosten op te maken, akte zich tegenover den Staat verbindt tot naleving van alle aan de erfpachtsuitgifte verbonden bedingen. In andere gevallen zal de Directie bevoegd zijn aan haar toestemming bijzondere voorwaarden te verbinden.

4. De Directie stelt den hypotheekhouder in kennis met de schriftelijke waarschuwingen, die aan den erfpachter ingevolge deze akte worden toegezonden.

Artikel 12.

Commissie van deskundigen.

De Commissie van deskundigen bestaat uit drie leden, waarvan een aan te wijzen door de Directie en een door den erfpachter, terwijl het derde lid benoemd wordt door den Kantonrechter van het kanton, waaronder het te schatten perceel ressorteert.

Tenzij in deze akte anders is bepaald, worden de kosten der Commissie door beide partijen, ieder voor de helft gedragen.

Artikel 13.

Goedkeuring bouwplannen.

1. De op den grond te stichten opstallen moeten worden opgetrokken volgens door de Directie goedgekeurde situatie-, plattegrond- en gevelteekeningen. Wijziging van de opstallen mag niet geschieden dan volgens door de Directie goedgekeurde teekeningen.

Binnen een jaar na den dag van aanvang van het tijdvak, waarvoor het erfpachtsrecht wordt verleend, moeten de op den grond te stichten opstallen naar het uiterlijk gereed zijn.

2. De hierboven bedoelde teekeningen moeten in tweevoud worden ingediend, onder overlegging van een beschrijving van de soort en de kleur der aan de gevels te verwerken materialen.

Artikel 14.

Aansluiting waterleiding- en electriciteitsnet.

1. De erfpachter is verplicht, zoodra naar het oordeel der Directie, daartoe de mogelijkheid is geopend, de gestichte opstallen aan te sluiten bij de electriciteits- en watervoorziening, terwijl hij gehouden is al die voorschriften na te volgen, die de Directie mocht geven, in het belang der Volksgezondheid.

Palen, kabels, draden, enz.

2. De erfpachter moet gedoogen, dat op, in, aan of boven den grond en de opstallen, zooveel en zoodanige palen, kabels, draden, isolatoren, rosetten en pijpstellingen worden aangebracht, als door de Directie noodig geacht worden voor openbare bedrijven.

Gebruik overeenkomstig uitgifte.

3. De grond en hetgeen zich daarop bevindt, mag zonder schriftelijke toestemming van de Directie niet gebruikt worden voor reclamedoeleinden of voor andere doeleinden, dan waarvoor hij blijkens de bijzondere voorwaarden aan deze erfpacht verbonden, is uitgegeven.

Artikel 15.

Boete.

Wegens het niet voldoen aan eenige verplichting aan den erfpachter opgelegd, kan de Directie een boete opleggen van ten hoogste f 500.

Artikel 16.

De Directie, en alle door haar aan te wijzen ambtenaren, hebben te allen tijde toegang tot de in erfpacht uitgegeven oppervlakte.

BIJLAGE II.

STATUTEN VOOR DE LANDBOUWCULTUURMAATSCHAPPIJ
„DE WIERINGERMEER”.

Naam en zetel.

Artikel 1. De Stichting draagt den naam „Landbouwcultuurmaatschappij „de Wieringermeer” en is gevestigd ten kantore van de Directie van den Wieringermeerpolder, te Alkmaar, of ter plaatse waar deze Directie haar zetel zal hebben.

Doel

Artikel 2. Zij stelt zich ten doel, het in cultuur brengen en tijdelijk in exploitatie houden van nog niet uitgegeven Wieringermeergronden, daartoe door de Directie van den Wieringermeerpolder aangewezen.

Artikel 3. Zij tracht dit doel te bereiken door:

—a. het voor rekening en risico van den Staat uitvoeren van werkzaamheden, tot het in cultuur brengen en exploiteeren van Wieringermeergronden, voor zoover deze werkzaamheden door de Directie van den Wieringermeerpolder aan haar zijn of zullen worden opgedragen, krachtens met deze Directie te sluiten overeenkomsten;

b. het in dienst nemen van het noodige landbouwdeskundig-, cultuur-technisch- en administratief personeel.

c. alle andere middelen, die aan het doel bevorderlijk kunnen zijn.

Kapitaal.

Artikel 4. Als kapitaal strekt allereerst de som van *vijf en twintig gulden*, waarmede deze Stichting is opgericht, en voorts de uit 's Rijks kas verstrekte voorschotten, alsmede alle waarden uit anderen hoofde verkregen.

Bestuur.

Artikel 5. 1. De Stichting wordt bestuurd door een Raad van Beheer, bestaande uit de leden van de Directie van den Wieringermeerpolder, welker aantal thans 3 bedraagt.

2. Bij wijziging van dit aantal zal ook het aantal leden van den Raad van Beheer op of neer gaan.

3. Wanneer iemand ophoudt lid van de Directie van den Wieringermeerpolder te zijn, vervalt van rechtswege het lidmaatschap van den Raad van Beheer der Stichting, tenzij de Minister van Waterstaat den betrokkene in laatstgenoemde functie wenschte te handhaven tot zijn opvolger die heeft aanvaard.

4. De Raad van Beheer verdeelt de functies onderling met dien verstande, dat een der leden, als gedelegeerd lid, namens den Raad van Beheer, belast wordt met de dagelijksche leiding.

5. De leden van den Raad van Beheer genieten als zoodanig geen honorarium, noch eenige vergoeding voor hunne werkzaamheden.

6. De Raad van Beheer wordt in zijn taak terzijde gestaan door een Secretaris, als hoedanig optreedt de Secretaris van de Directie van den Wieringermeerpolder.

Artikel 6. Bij ontstentenis van een Raad van Beheer, als bedoeld in artikel 5, sub 1, kunnen als zoodanig optreden één of meer door den Minister van Waterstaat aan te wijzen personen of instellingen.

Artikel 7. De Raad van Beheer vertegenwoordigt de Stichting in en buiten rechten.

Personeel.

Art. 8. 1. Aan het hoofd van den landbouwkundigen en administratieven Dienst der Stichting staan één of meer beheerders, die door den Raad van Beheer worden benoemd en ontslagen.

2. Wordt voor de functie een ambtenaar van de Directie van den Wieringermeerpolder aangesteld, dan geniet deze daarvoor geen honorarium, noch belooning voor de verrichte werkzaamheden.

3. Het overige personeel wordt door of vanwege den Raad van Beheer benoemd en ontslagen.

4. De Raad van Beheer regelt de jaarwedden en stelt de instructies voor het personeel vast.

Artikel 9. De administratie en boekhouding worden opgezet overeenkomstig de door den Raad van Beheer te geven voorschriften.

Artikel 10. Het Boekjaar loopt van 1 Januari—31 December. De rekening en verantwoording, bestaande uit een balans en een verlies-en-winstrekening, met alle daarbij behorende bescheiden, wordt door den Raad van Beheer, uiterlijk vóór 1 Mei, in handen der Directie van den Wieringermeerpolder gesteld, teneinde daarop de goedkeuring ter décharge te ontvangen. Deze goedkeuring wordt door de Directie niet verleend, dan nadat deze daartoe gemachtigd is door den Minister van Waterstaat.

Artikel 11. 1. Op de wijze, als door den Minister van Waterstaat noodig wordt geacht, zal van zijnentwege op de financieele handelingen der Stichting contróle worden uitgeoefend.

2. De Raad van Beheer is verplicht de daartoe van Regeeringswege aangewezen Ambtenaren te allen tijde de noodige inlichtingen, betreffende het geldelijk beheer, te verstrekken, van de registers en bescheiden inzage te geven, en tot het verrichten van kasopnemingen toe te laten.

Wijziging statuten.

Artikel 12. 1. Deze statuten kunnen door den Raad van Beheer worden gewijzigd en aangevuld, welke wijzigingen en aanvullingen alleen dan rechtskracht zullen bezitten, wanneer zij door den Minister van Waterstaat zijn goedgekeurd.

2. De Minister van Waterstaat is bevoegd, in deze statuten te allen tijde wijzigingen te brengen, hetgeen echter niet geschiedt, dan na den Raad van Beheer te hebben gehoord.

3. De aangebrachte wijzigingen en aanvullingen treden in werking, onmiddellijk nadat de akte, die deze wijziging of aanvulling inhoudt, notarieel verleden is.

Duur, ontbinding en liquidatie.

Artikel 13. 1. De Stichting bestaat voor onbepaalden tijd. Zij kan worden ontbonden bij besluit van den Raad van Beheer, daartoe gemachtigd door den Minister van Waterstaat.

2. De Minister van Waterstaat is bevoegd, de Stichting te allen tijde te ontbinden.

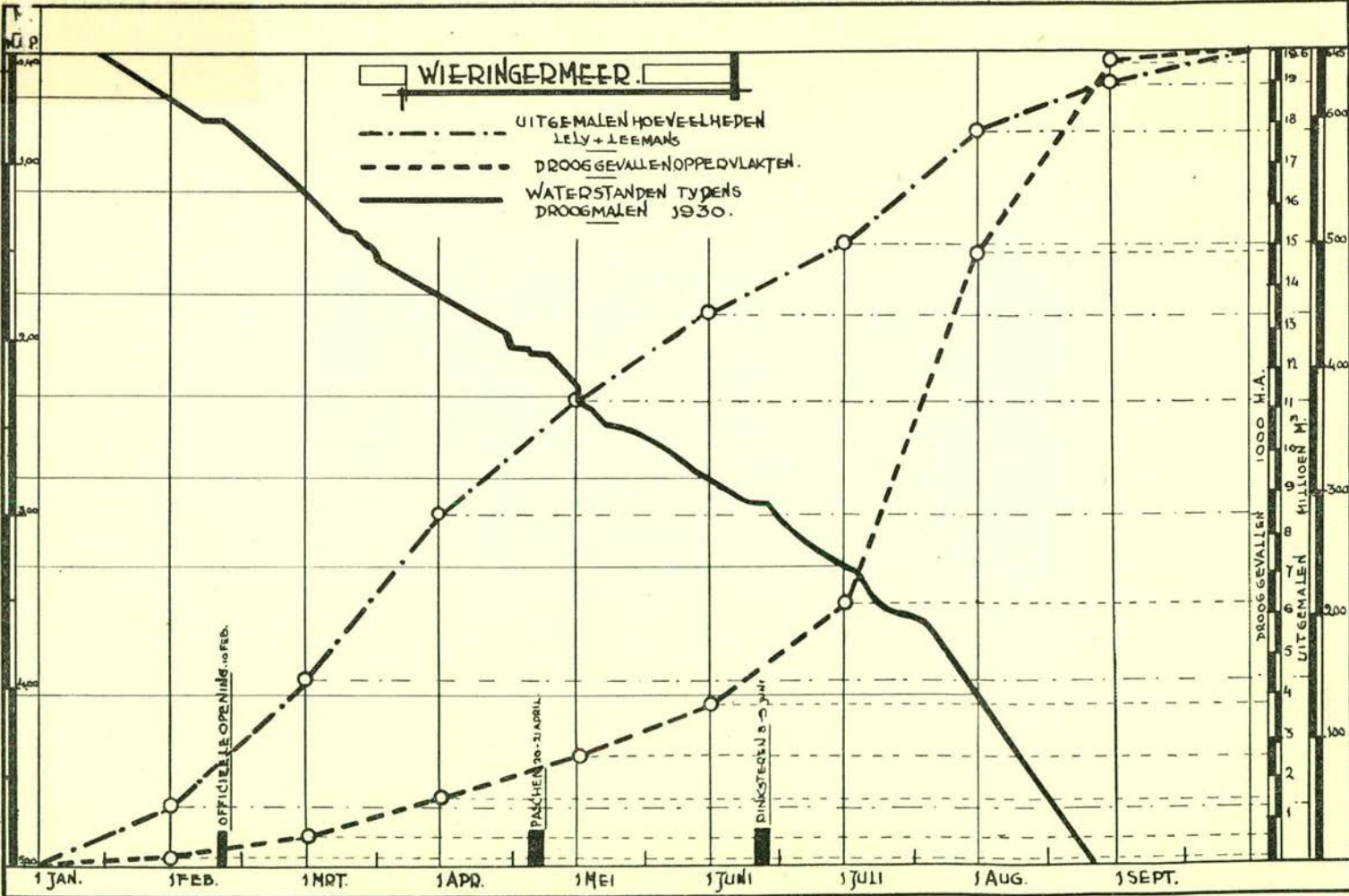
3. De vereffening der zaken geschiedt door den Raad van Beheer, behoudens de bevoegdheid van den Minister van Waterstaat, om bij toepassing van het 2e lid van dit artikel, de vereffening aan een ander op te dragen.

4. Een eventueel batig saldo komt ten bate van den Staat.

Artikel 14. In alle gevallen, waarin deze statuten niet voorzien, beslist de Raad van Beheer.

WIERINGERMEER.

- - - - - UITGEMALEN HOEVEELHEDEN
LELY + LEEMANS
- - - - - DROOGGEVALLEN OP PLOEGVAKTEN.
- WATERSTANDEN TYDENS
DROOGMALEN 1930.



NEERSLAG
M/M.

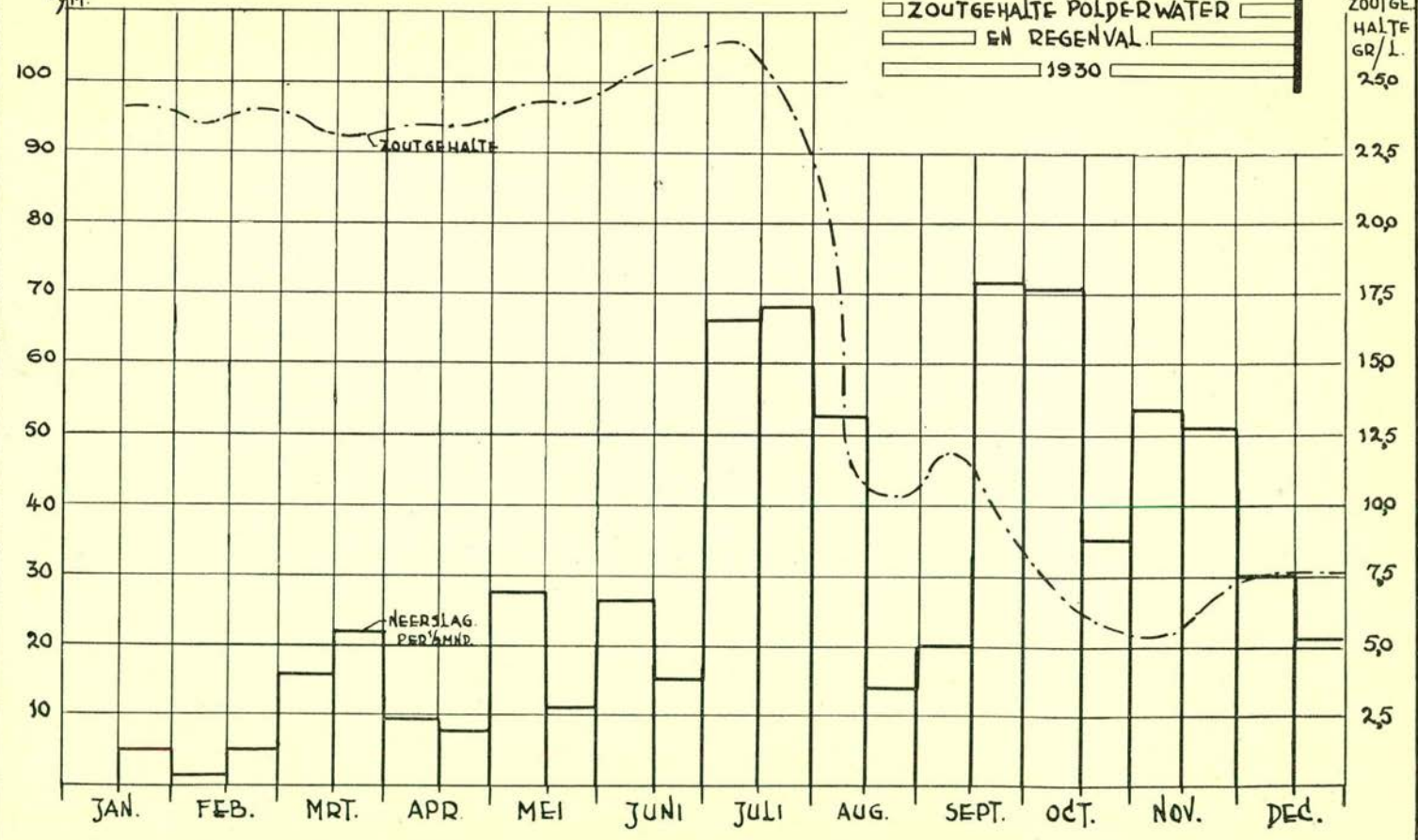
WIERINGER MEED

ZOUTGEHALTE POLDERWATER

EN REGENVAL.

1930

ZOUTGEHALTE
GR/L.
2.50



JAARGANG XII.

N^o. 4.

DRIEMAANDELIJKSCH BERICHT

BETREFFENDE DE
ZUIDERZEEWERKEN.

OCTOBER 1931.



UITGEGEVEN DOOR HET MINISTERIE VAN WATERSTAAT.
VERKRIJGBAAR BIJ DE FIRMA GEBR. VAN CLEEF TE 'S-GRAVENHAGE.

PRIJS f 0.35.



DRIEMAANDELIJKSCHE MEDEDEELINGEN BETREFFENDE DE WERKZAAMHEDEN VOOR DE AFSLUITING EN DROOGMAKING VAN DE ZUIDERZEE.

A. Mededeelingen betreffende den dienst der Zuiderzeewerken.

PERSONEEL.

Benoemd werden:

a. tot ingenieur:

met ingang van 1 Augustus 1931, ir. J. H. VERHEY, te Chatou;

b. tot opzichter 1ste klasse (bevordering):

met ingang van 16 Juli 1931, de opzichters 2de klasse J. M. VAN DEN BERGE, te 's-Gravenhage, W. J. LINDHOUT, te Kornwerderzand, en F. NICOLAI, te De Haukes;

c. tot buitengewoon opzichter:

met ingang van 1 September 1931, A. NICOLAI, te De Haukes;

d. tot sluiswachter bij de schutsluis te De Kooi:

met ingang van 16 September 1931, de sluis knecht P. J. BROUWER, te De Kooi;

e. tot tijdelijk sluis knecht:

met ingang van 1 Augustus 1931, R. MULDER, te Hindeloopen, en W. RAS, te Urk, b/d schutsluis te Kornwerderzand;

met ingang van 16 September 1931, de tijdelijk brug knecht J. TUISSEN SZN., te van Ewijk sluis, bij de schutsluis te De Kooi.

Gedetacheerd werden:

I. bij den Rijkswaterstaatsdienst in de functie van sluiswachter ter standplaats Maastricht:

met ingang van 1 September, de sluiswachter S. KOEVOETS, te De Kooi;

II. bij de Genie, zulks in verband met de uitvoering van verdedigingswerken in den afsluitdijk:

met ingang van 7 September 1931, de opzichter 2de klasse, J. M. VAN DER VOORDE, te 's-Gravenhage;

met ingang van 12 September 1931, de buitengewoon opzichter H. L. VAN DER WELLE, te Kornwerderzand;

III. bij den dienst der Zuiderzeewerken en belast met de functie van sluismeester bij de schutsluis te Den Oever:

met ingang van 16 Juli 1931, de brugwachter bij den Rijkswaterstaat D. MELJERS, te Koedijk (N.-H.);

terwijl de vóór dien datum als zoodanig te Den Oever gedetacheerde F. J. OOSTDIJK, met ingang van 16 Juli 1931, Kornwerderzand als standplaats werd aangewezen en belast met de functie van sluismeester b/d schutsluizen aldaar.

Tijdelijk te werk gesteld werden:

met ingang van 16 Juli 1931, ir. M. J. BOSSEN, te Delft;

„ „ „ 26 Juli 1931, A. J. B. DE WINTER, te 's-Gravenhage;

„ „ „ 1 Aug. 1931, G. KOST, te Groningen;

„ „ „ 6 Aug. 1931, J. M. BOELHOUWER, te 's-Gravenhage;

„ „ „ 1 Sept. 1931, Mej. S. G. A. OUD, te 's-Gravenhage.

Eervol ontslag werd verleend:

met ingang van 1 Juli 1931 (op verzoek) aan den ingenieur ir. P. PH. JANSEN, te Den Oever;

met ingang van 1 Augustus 1931 aan den buitengewoon opzichter P. KRAMER, te De Haukes;

terwijl de met Mej. C. M. VAN DER HAAR, te 's-Gravenhage, gesloten arbeidsovereenkomst (op verzoek) met ingang van 1 Augustus 1931 werd beëindigd.

PEILINGEN, STROOMMETINGEN EN PEILSCHAAL- WAARNEMINGEN.

Peilingen in zee werden verricht langs den omtrek van den N.O.-polder en benoorden Wieringen.

De meetplaatsen in de lijn van de afsluiting zijn, in verband met het vorderen van de werkzaamheden beperkt tot de Vlieter, de Middelgronden en de Blinde Geul. Door de vernauwing van dit laatste vaarwater moesten half Augustus ook hier de metingen worden gestaakt.

In de Vlieter, waar vijf maal werd gemeten, kon een langzame vermeerdering van de stroomsnelheid worden waargenomen. In de oostelijke geulen, n.l. de Middelgronden, waar zes en de Blinde Geul, waar drie metingen werden verricht, is de versterking van den stroom

grooter geweest, daar de vernauwing van het overblijvende doorstroomingsprofiel gedurende het afgelopen kwartaal uitsluitend hier plaats vond.

In de Waddenzee werden op verscheidene plaatsen stroommetingen uitgevoerd. De door de Staatscommissie-LORENTZ voorspelde versterking van den stroom in de Doove Balg (de geul die enkele kilometers ten noorden van den afsluitdijk vrijwel evenwijdig daaraan loopt) begint zich thans af te teekenen; dicht bij de zeegaten (Helsdeur, Texelstroom en Vliestroom) is de toestand, ten opzichte van dien van vroeger, nog niet merkbaar veranderd. Dis is evenmin het geval in de Boontjes, de vaargeul tusschen Harlingen en de sluizen op het Kornwerderzand.

De stroomen in het zeegebied binnen de afsluiting kunnen worden beoordeeld naar die door het Krabbersgat voor Enkhuizen, waar eveneens werd gemeten.

De verzwakking van dezen stroom is in overeenstemming met de vermindering van het hoogteverschil tusschen hoog- en laagwater (tijverschil) in de Zuiderzee. In de Waddenzee blijft het tijverschil nog toenemen, vooral langs den afsluitdijk. Het gevolg is, dat ook het verval in de sluitgaten toeneemt. Omtrent dit verval verschaffen de drie groepen registreerende peilschalen langs den dijk, die thans geregeld in bedrijf zijn, gegevens. Het heeft bij een getij van de normale sterkte een grootte van dertig tot veertig centimeter, de helft van de waarde, die het op het laatste oogenblik bij de sluiting zal verkrijgen. Bij springtij en door windinvloed kan het echter veel grooter worden; een grootste waarde van 94 cm is geconstateerd.

Het geheele verloop van stroom en getij is in bijzonder goede overeenstemming met de te voren uitgevoerde berekeningen. (Rekenmethode-LORENTZ.)

GRONDBORINGEN.

Gedurende het afgelopen kwartaal werden de boringen ter plaatse, al aangegeven in het Bericht van Juli 1931, voortgezet en uitgebreid.

LEVERING EN AANVOER VAN STEEN.

De uitvoering van de in de vorige Berichten vermelde overeenkomsten tot leveren, vervoeren, lossen en opslaan van in totaal 650 000 S.T. zuilenbasalt en basaltstortsteen, loopende over de jaren 1930, 1931 en 1932, werd regelmatig voortgezet. Eind September 1931 waren geleverd en opgeslagen ongeveer 270 000 S.T. zuilenbasalt en 216 000 S.T. stortsteen.

Door de N.V. Vigorose Cement Industrie „De Meteor”, te De

Steeg, werden krachtens overeenkomst, in de vorige Berichten vermeld, in totaal geleverd:

ruim 113 000	betonzuilen, lang 25 cm,
„ 99 000	„ „ 35 „
„ 11 000 halve	„ „ 25 „

Daar de overigens nog aan te voeren betonzuilen niet vóór het volgend jaar benodigd zullen zijn, is de verdere levering in onderling overleg tot dien tijd stopgezet.

De met dezelfde N.V. aangegane overeenkomst tot het maken en het leveren voor den wal langs de Waddenzeedijken van Texel van 88 500 stuks betonblokken, vermeld in het vorige Bericht, is geheel ten uitvoer gebracht, behoudens een nog te leveren hoeveelheid van omstreeks 6500 stuks betonblokken.

In het vorige Bericht werd melding gemaakt van twee achtereenvolgens gesloten overeenkomsten met de N.V. Vereenigde Kolenmaatschappijen te Rotterdam. Van de eerste overeenkomst is de levering voltooid, terwijl ter uitvoering van de in aansluiting daaraan gesloten tweede overeenkomst tot het leveren, lossen en opslaan van:

10 000 S.T. basaltzuilen, lang 35 cm,
3 000 „ „ „ 45 „

thans zijn geleverd, gelost en opgeslagen:

ongeveer 3000 S.T. basaltzuilen, lang 35 cm,
ruim 1000 „ „ „ 45 „

Met de uitvoering van de in vorige Berichten vermelde overeenkomst, gesloten met de N.V. Basaltwerken Löh, te Goes, werd voortgegaan.

Van de in het Bericht van April 1931 vermelde overeenkomst met de N.V. Nederlandsche Basaltmaatschappij, te Zaandam, tot het leveren, lossen en opslaan van:

8000 S.T. basaltzuilen, lang 35 cm,
2000 „ „ „ 45 „
2000 „ lichte basaltstortsteen,
4000 „ zware basaltzinksteen,

is de zink- en stortsteen afgeleverd, terwijl de overeenkomst, voor zoover betreft de basaltzuilen, is uitgevoerd tot omstreeks de helft der gecontracteerde hoeveelheden.

De eveneens in het vorige Bericht vermelde overeenkomst, gesloten met de Rhön Hartbasaltwerke „Billstein“ G.m.b.H., te Fulda am Main, tot het leveren, lossen en opslaan van:

3000 S.T. basaltzuilen, lang 35 cm,

is volledig uitgevoerd.

De overeenkomsten, eveneens aldaar vermeld, gesloten met de N.V. Steen- en Bouwstoffen Handel Maatschappij, te Rotterdam, tot het leveren, lossen en opslaan van:

3500 S.T. basaltzuilen, lang 35 cm,

is uitgevoerd tot een hoeveelheid van ruim 1100 S.T.

AFSLUITING VAN DE ZUIDERZEE MET BIJKOMENDE WERKEN.

IJZEREN SCHUIVEN VOOR DE UITWATERINGSSLUIZEN IN DEN AFSLUITDIJK.

Van de schuiven voor den Oever is bijna al het ijzerwerk in onderdeelen samengesteld en geklonken; 6 schuiven werden reeds geheel samengesteld, geklonken en geschilderd; 9 schuiven zijn geheel samengesteld op de loopwielen na en verder geheel geklonken; in opbouw zijn verder 4 schuiven.

De lierwerken voor drie schuiven zijn gereed gekomen, voor 6 schuiven zijn zij zoo goed als gereed, terwijl het gieten, smeden, bewerken, enz. van de onderdeelen voor de overige lierwerken voortgang vindt.

De kettingen zijn alle gesmeed, 20 stuks zijn uitgegloeid en goedgekeurd.

Van de schuiven voor Kornwerderzand is al het materiaal machinaal bewerkt.

Met het samenbouwen en klinken van 4 schuiven is een aanvang gemaakt.

De lierwerken voor drie schuiven zijn zoo goed als gereed om in elkaar te worden gezet, het gieten, smeden en bewerken der onderdeelen voor de overigen vindt voortgang.

IJZEREN BOVENBOUWEN VOOR DE DRAAIBRUGGEN VOOR GEWOON VERKEER TE DEN OEVER EN KORNWERDERZAND.

Het constructiewerk van de brug voor Den Oever is in de werkplaats samengebouwd geweest en wordt thans in onderdeelen naar de bouwplaats verzonden. Met het bewerken der onderdeelen voor de brug te Kornwerderzand wordt thans voortgang gemaakt.

Ook het gieten en bewerken van de voor beide bruggen benodigde gegoten stalen onderdeelen vindt voortgang, terwijl ook de beide draaipunt-constructies in bewerking zijn.

MECHANISCHE BEWEGINGSINSTALLATIE SCHUTSLUIS- DEUREN EN -SCHUIVEN TE KORNWERDERZAND

De handbewegingswerktuigen voor de houten deuren van de kleine schutsluis en de schuiven in deze deuren zijn op enkele onderdeelen na gereed en worden naar de bouwplaats verzonden.

Van de bewegingswerktuigen voor de groote deuren zijn 4 stuks zoo goed als geheel in de werkplaats opgesteld. Op 5 fundatieplaten, 1 duwperswiel en 2 tandwielkasten na, zijn verder alle onderdeelen in de werkplaats aangevoerd en grootendeels bewerkt.

Van de bewegingswerktuigen voor de rioolschuiven zijn 2 stuks binnenkort gereed om in de werkplaats te worden samengebouwd, voor de overige moeten alleen de in bewerking zijnde tandheugels nog worden voltooid en de gietijzeren onderdeelen worden aangevoerd en bewerkt.

ELECTRISCH-MECHANISCHE BEWEGINGSWERKTUIGEN VOOR DE SCHUIVEN VAN DE UITWATERINGSSLUIZEN IN DEN AFSLUITDIJK.

Aan de N.V. Machinefabriek „Jaffa”, v/h Louis Smulders & Co., te Utrecht, werd opgedragen het vervaardigen en voorloopig beproeven van twee dezer installaties onder bepaling, dat indien deze aan de gestelde eischen voldoen, de opdracht voor de geheele levering daaruit voortvloeit.

De werkteekeningen zijn thans zoo goed als gereed, met het vervaardigen van modellen is een aanvang gemaakt.

VERBETERING BINNENBERM AFSLUITDIJK DOOR HET AMSTELDIEP.

Met de uitvoering van het werk omschreven in het vorige Maandbericht werd begonnen.

De aanwezige draineerleidingen onder den bestaanden weg werden zooveel als noodig in verband met het verbreden van den weg en den aanleg van het fietspad verplaatst.

De Zuidelijke helft van den betonweg zal van Wieringen af het eerst worden gemaakt. Hiervoor is de bestaande weg over ± 1 m breedte opgebroken, is de fundeersleuf gereed gemaakt en zijn de bekistingen voor den betonweg gesteld.

Ten behoeve van het verkeer zijn eenige wisselplaatsen gemaakt, zoodat dit vrijwel ongehinderd voortgang kan vinden.

DE IN 1931 TE MAKEN DIJKSVAKKEN.

Het ter plaatse van de Javaruggen te maken Westelijk dijksvak werd, wat de keileemdams en het zandlichaam betreft, tot 4 m +

N.A.P. voltooid, terwijl de tuimeldijk over ongeveer $\frac{2}{3}$ van de totale lengte werd aangebracht.

Eveneens werden hier voltooid de kraagstukken met bestorting aan binnen- en buitenzijde, de steenglooing aan de buitenzijde tot 2 m + N.A.P. en over $\frac{2}{3}$ van de totale lengte tot 4 m + N.A.P. en de steenglooing aan de binnenzijde tot 1,50 m + N.A.P. en over ruim de helft tot de vereischte hoogte van 2,50 m + N.A.P. De voltooiing van den tuimeldijk en steenbekleedingen en het aanbrengen van den bekleedingsgrond, worden in matig tempo voortgezet, aangezien nagenoeg het gansche materieel te werk gesteld werd teneinde het nog resterende dijkswerk der oostelijke vakken boven water te brengen.

Bij het oostelijk dijksvak werden de verdedigingen van de Noord- en Zuidzijde van het gedeelte tusschen Blinde Geul en Middelgronden tot op resp. 325 m en 425 m nagenoeg volledig aangebracht, terwijl met het bekleeden met keileem goede vorderingen werden gemaakt.

In het Bericht van Juli 1931 werd medegedeeld, dat de in de Blinde Geul opgeworpen beteugelingsdam van keileem ook na den bouw van het dijksvak op de plaat tusschen de geul en de Middegronden zich goed had gehouden en dat toen met het dichten van de nog resterende 650 m werd begonnen, zich geen noemenswaardige bodemverdiepingen hadden voorgedaan.

Toen echter met het uitbouwen van den keileemdam van de beide uiteinden van de Blinde Geul werd begonnen, bleek het gestorte deel van den keileemdam reeds spoedig te gering van afmetingen te zijn. Deze dam, welke ten hoogste 2 m¹ boven den oorspronkelijken zeebodem uitstak, bleek geen voldoende aaneengesloten geheel te hebben gevormd om bij de allengs grooter wordende stroomsnelheden den wederzijds gelegen zeebodem voldoende te beschermen tegen uitschuring, zoodat daarin belangrijke verdiepingen plaats vonden, waardoor verzakkingen in den keileemdam tot plaatselijke diepten van 11 m — N.A.P. optraden.

Teneinde deze gatē, waarvan er één, somtijds twee voorkwamen, te dichten en om nog grootere uitschuring te voorkomen, moest een belangrijk gedeelte van de beschikbare keileem daar ter plaatse worden gestort. Het gevolg hiervan was, dat slechts weinig keileem beschikbaar was om voor de kranen te storten; deze moesten daardoor een grooter deel van het keileemprofiel aanbrengen, zoodat zij slechts langzaam konden opschieten. Hierbij kwam nog, dat door het slechte weer in het afgeloopen kwartaal dikwijls de juist boven water gebrachte keileemdam over eenige lengte werd weggeslagen, zoodat ook hierdoor de voortgang werd vertraagd. De koppen van het boven water gebrachte werk bleven daardoor langen tijd op dezelfde plaats.

Dientengevolge bleef de onregelmatige waterbeweging, die op de grenzen van het door de opening stroomende water optreedt en die bodemverdieping veroorzaakt, eveneens lang op dezelfde plaats, waar-

door ook in den onbeschermden zeebodem Noord- en Zuidwaarts van den op hoogte gebrachten keileemdam, maar nog binnen het profiel van den afsluitdijk zeer belangrijke verdiepingen ontstonden, welke tot 18 m — N.A.P. reikten. Ook deze verdiepingen vormden een ernstigen hinderpaal voor het vorderen van de afsluiting van de Blinde Geul, daar zeer veel meer keileem moest worden aangebracht, dan zonder de verdiepingen noodig zou zijn geweest, terwijl bovendien bleek, dat waar een keileemdam van zulk eene ongewone hoogte moest worden gebouwd, de belooften daarvan, althans in het beneden deel flauwer helling aannemen dan bij de gebruikelijke geringere hoogten van den dam.

Een en ander heeft de afsluiting van de Blinde Geul belangrijk vertraagd.

Door middel van het aanbrengen van zinkstukken in den keileemdam is getracht het uitzakken daarvan zooveel mogelijk te beperken.

De Blinde Geul was de laatste opening in den afsluitdijk, die gedicht moest worden zonder dat te voren een zwaar verdedigde beteugelingsdam, van voldoende breedte om daarop een sluitingsdam te bouwen, was aangebracht. Hierbij hebben zich, gelijk uit het voorgaande is gebleken, eenige moeilijkheden voorgedaan, die evenwel met behulp van het krachtige materieel, waarover wordt beschikt, zijn overwonnen. Immers aan het einde van het kwartaal was de keileemdam door de Blinde Geul gesloten. Het aanbrengen van het zandlichaam van den dijk daarachter vordert thans snel. Het zandlichaam aan de binnenzijde zal naar verwacht wordt in de tweede week van October ongeveer tot de hoogte van 1 m¹ + N.A.P. zijn aangebracht.

Zoals in het Bericht van April 1931 werd medegedeeld, bestond het voornemen om in 1932 in de beide dan overblijvende openingen in den afsluitdijk, te weten in de Vlieter en de Middelgronden op de in die openingen te voren reeds aangelegde zwaar verdedigde beteugelingsdammen het dijkslichaam op te trekken en zoo de sluiting tot stand te brengen. Deze beteugelingsdammen zijn gebouwd in de Middelgronden in het jaar 1929 en voor een klein gedeelte in 1930; in de Vlieter voor een klein gedeelte in 1929 en voor het grootste gedeelte in 1930, zoodat de beteugelingsdam in de Middelgronden ongeveer een jaar ouder is.

In het voorjaar 1930 is een duikeronderzoek naar de ligging van de verschillende zinkstukken ingesteld. Hierbij bleek, dat de ligging zeer bevredigend was, doch tevens, dat het rijshout eenigszins door paalworm was aangetast. In het najaar 1930 en eenige malen in 1931 is dit onderzoek herhaald, waarbij bleek, dat de beide beteugelingsdammen over hunne volle lengte en breedte door paalworm zijn aangetast, dat de aantasting erger is naarmate de zinkstukken ouder zijn, doch dat de aantasting zooals deze in Augustus j.l. werd geconstateerd,

nergens zoo sterk is, dat het hout volkomen opgevreten is, zoodat dit laatste zelfs bij de sterkste aantasting nog belangrijken weerstand bezit.

Is uit dezen hoofde dus niet te vreezen, dat de sterkte van de beteugelingsdammen ernstig geleden heeft, uit anderen hoofde is hier wel reden toe.

De zinkstukken zijn, zooals in het Bericht van Juli 1929 werd medegedeeld, voorzien van zware \pm 40 cm dikke wiepen, welke beletten moeten, dat de stortsteen door de groote stroomsnelheden wordt meegevoerd. Deze dikke wiepen vormen dus een zeer belangrijk element van de geheele constructie, zoodat indien op haar in stand blijven bij zware stormvloedden niet kan worden vertrouwd, de veiligheid der beteugelingsdammen in gevaar kan komen.

Met het oog op de krachten, die op deze dikke wiepen zullen worden uitgeoefend, zijn zij in plaats van met wilgen wiepband gebonden met gegalvaniseerd ijzerdraad, terwijl zij aan het onder- en bovenroosterwerk zijn verbonden door gegalvaniseerd gevlochten ijzerkoord.

Bij het duikeronderzoek in 1931 is nu gebleken, dat zoowel dit ijzerdraad als het koord door het zeewater dermate zijn aangetast, dat op het oudste gedeelte van den beteugelingsdam in de Middellgronden deze bevestigingen sterk hebben geleden.

Toen nu ook aan de hand van ingestelde berekeningen bleek, dat de stroomsnelheden, welke op den beteugelingsdam in de Middellgronden den komenden winter verwacht konden worden, grooter waren dan op den dam in de Vlieter en deze op laatstgenoemden dam, zelfs wanneer de Middellgronden werden afgesloten niet zoo groot zouden worden, als met beide sluitgaten open, op den dam in de Middellgronden, is besloten, om te trachten de Middellgronden dit jaar nog te sluiten. Het groote voordeel, dat hierdoor verkregen zou worden bestaat hierin, dat niet met een zwakken beteugelingsdam behoeft te worden overwinterd.

De toestand van den beteugelingsdam in de Vlieter, welke een jaar jonger is en welke zooals hierboven uiteengezet, aan minder groote stroomsnelheden dezen winter zal zijn blootgesteld, is, zooals uit nader onderzoek is gebleken, met behulp van zwaar bestortingsmateriaal volkomen veilig te maken voor den komenden winter.

Met de M.U.Z. werden terzake van de sluiting van de Middellgronden onderhandelingen geopend, welke tot overeenstemming hebben geleid en waarbij zij zich bereid heeft verklaard, het werk voor een bedrag van rond f 3 000 000 uit te voeren.

Met het werk is aangevangen aan de Oostzijde van de opening. Teneinde door vernauwing in de Middellgronden den stroom in de Blinde Geul niet te zeer te versterken, moest de voortgang van dit werk worden geremd tot laatstgenoemde geul gesloten was. Thans wordt dit werk zoo krachtig mogelijk voortgezet; van de totale lengte

van \pm 1560 m is reeds ruim 500 m afgesloten. De vereischte aanvulling van de bestorting op den beteugelingsdam in de Vlieter is in uitvoering.

AANAARDEN VAN SCHUT- EN UITWATERINGSSLUIZEN TE KORNERDERZAND.

Dit werk kwam op het gedeeltelijk opruimen van den bouwput voor de uitwateringssluizen en op het afwerken van enkele onderdeelen van het werk na gereed.

Op 15 Juli waren de werkzaamheden zoo ver gevorderd, dat de groote schutsluis gebruikt kon worden en de nieuwe weg tusschen de Boontjes en het toekomstige IJsselmeer bevaren kon worden. Nadat het betreffende politiereglement op de werken van toepassing is verklaard, is de sluis op 7 October voor het algemeen verkeer in gebruik gesteld.

AANAARDEN VAN DE UITWATERINGSSLUIZEN TE DEN OEVER.

Nadat de voor defensiebelangen noodige grondwerken definitief waren vastgesteld, kon met de M.U.Z. de Aannemingsovereenkomst n^o. 37 gesloten worden betreffende de uitvoering van het aanaarden van de uitwateringssluizen, het maken van de voor militaire doeleinden noodige grondwerken en het opruimen van den omringdijk voor den bouwput voor de uitwateringssluizen, voor een bedrag van f 1 736 400.

Wegens de zeer drukke werkzaamheden aan de Blinde Geul wordt thans ook dit werk in matig tempo voortgezet.

De aanaarding is intusschen reeds grootendeels tot stand gebracht, terwijl met het verdedigen van de beloopte een begin is gemaakt. Het opruimen van den Noordelijken omringdijk van den bouwput vordert regelmatig.

De schutsluis te Den Oever werd gelijktijdig met die op het Kornwerderzand voor het algemeen verkeer in gebruik gesteld.

AANLEG BETONWEG OP AFSLUITDIJK.

Op het vak van den afsluitdijk tusschen de Friesche kust en het sluisencomplex op Kornwerderzand is krachtens het bepaalde in het bestek behoorende bij de desbetreffende Aannemingsovereenkomst n^o. 7 voorloopig een 5 m breede klinkerverharding aangelegd; dit geschiedde omdat met het oog op vervoer naar de werken een wegverharding noodig was en het niet raadzaam werd geacht in verband met zettingen in het nieuwe dijkslichaam aanstonds een gesloten wegdek aan te brengen.

Eveneens is zulks geschied op de dijksvakken uitgevoerd volgens het bepaalde in de bestekken behorende bij de Aannemingsovereenkomsten n°. 25I, n°. 19 en n°. 25II, te weten op den dijk tusschen den bouwput voor de sluisen te Den Oever en de geul de Vlieter.

De weg op den afsluitdijk is intusschen opgenomen in het Rijkswegenplan en nu zal ten laste van het Rijkswegenfonds op den berm een 6 m breede betonweg worden aangelegd, waarneven een 1,50 m breed rijwielpad.

Besloten werd op de hiervoor genoemde dijksvakken tot vervanging van de klinkerbestrating door een betondek over te gaan.

Met de Maatschappij tot Uitvoering van Zuiderzeewerken werd terzake de aannemingsovereenkomst n°. 36 gesloten voor een bedrag van f 294 000, waarin begrepen is het wijzigen van den binnenberm van den afsluitdijk, noodig in verband met de wegverbreding.

Het werk werd krachtig aangepakt. Thans is over de aanleglengte van 7,305 m de helft van het nieuwe wegdek gereed, terwijl met de tweede helft flinke voortgang wordt gemaakt.

BOUW VAN TWEE LEIDAMMEN, AAN DE NOORDZIJDE TOEGANG GEVENDE TOT DE SCHUTSLUIS IN DEN AFSLUITDIJK DER ZUIDERZEE NABIJ DEN OEVER.

De ingang van den havenmond werd in verband met genomen proeven omtrent de toekomstige aanslibbing eenigszins gewijzigd, hetgeen in het bestek was voorzien.

De Westelijke leidam, welke hierdoor ongeveer 70 m langer moest worden, kwam grootendeels gereed.

Met den Oostelijken leidam werd een begin gemaakt.

VERHOOGING VAN DE FRIESCHE ZEEDIJKEN.

In het Bericht van Juli is medegedeeld, dat een gedeelte van de aldaar onder I genoemde werken publiek aanbesteed waren.

Het werk is krachtig aangevat en hoewel het heiwerk voor den te verhoogen loswal tengevolge van de aanwezigheid van oude verdedigingswerken eenige vertraging ondervindt, laat het zich aanzien, dat een en ander nog dit jaar gereed komt. Het verhoogen van de beide keersluisen werd, wat de sluisgebouwen betreft, opgedragen aan J. VISSER, te Sliedrecht, en wat het maken van de noodige nieuwe deuren betreft gedeeltelijk aan H. BROERSMA, te Harlingen, gedeeltelijk aan L. SCHERMERS, te Nieuwendijk, Noord-Brabant.

Het verhoogen van het gedeelte van den zeedijk van het Waterschap Der Vijf Deelen Zeedijken Binnendijks gelegen tusschen de Roptazijl en Westhoek, alsmede het verhoogen van den Noordelijken leidam van de Roptazijl en het verhoogen van den zeedijk van het Waterschap

het Oud Bildt werd bij publieke inschrijving gegund aan de aannemers-combinatie: J. KUIPERS, te Zuring, U. KRIKKE, te Heerenveen, J. DIKKERBOOM, te Oudehaske, W. J. BOLTJE, te Heerenveen, voor een bedrag van f 1 186 800.

Met het werk is een begin gemaakt en het laat zich aanzien, dat voor den winter nog een gedeelte volledig zal gereedkomen.

De verhooging van den zeedijk van het Waterschap het Nieuw Bildt kwam gereed.

VERHOOGING VAN DE ZEEDIJKEN VAN DE WADDEN-EILANDEN.

Dertig Gemeenschappelijke Polders op Texel.

De werken werden krachtig voortgezet en kwamen, voor zoover de steenglooingen aangaat, gereed.

Eendracht- en Eierlandpolder.

Het werk werd voor de eerste maal voltooid opgeleverd.

INDIJKING EN DROOGMAKING VAN DE WIERINGERMEER.

AANBRENGEN KLEIBEKLEEDING OP DEN WIERINGERMEERDIJK.

Het bekleeden van het 3,700 m lange dijksgedeelte op 4,400 m afstand van Medemblik gelegen, moest wegens de natte weersomstandigheden in langzaam tempo worden voortgezet.

AFWATERINGSKANAAL AARTSWOUD—KOLHORN— OOSTPUNT.

Het afwerken van de kade langs de Oostzijde van het kanaalvak Aartswoud—Kolhorn kwam gereed.

Hiermede is behoudens de daarover te maken overbruggingen dit kanaal voltooid.

VLOTBRUGGEN TE KOLHORN EN TE NIEUWESLUIS.

De levering van de ijzeren pontons en van de vaste overspanningen, zoomede van de bewegingswerktuigen voor deze vlotbruggen werd bij onderhandsche overeenkomst opgedragen aan de N.V. Machinefabriek „De Hollandsche IJssel”, v/h de Jongh en Co., te Oudewater.

Het voor bovenstaande bruggen benodigde constructiemateriaal

is aan de walswerken goedgekeurd en werd naar de werkplaatsen verzonden. Het grootste gedeelte van het materiaal is in bewerking genomen, terwijl 1 van de 7 pontons reeds geheel werd samengebouwd, geklonken en geschilderd. Met het samenbouwen van 3 pontons is een aanvang gemaakt.

Het heiwerk van remmingpalen en het aanbrengen van verder tot den onderbouw behoorend hout en ijzerwerk werd na gehouden onderhandsche besteding opgedragen aan I. C. KOOYMAN, te Harlingen.

Nadat de eerste lading Surinaamsch Morahout, bestemd voor dezen onderbouw, volgens de in het vorig Bericht genoemde overeenkomst geleverd door de Overzeesche Hardhout Import Maatschappij, was aangevoerd, is met het heiwerk voor de brug te Nieuwesluis een aanvang gemaakt.

ONDER PROFIEL EN OP DIEPTE BRENGEN DER HOOFDKANALEN EN VAN DE TOCHTEN IN DE WIERINGERMEER.

Met het onder profiel en op diepte brengen der kanalen en tochten in de Wieringermeer werd met kracht voortgegaan.

Evenals in de vorige verslagperiode waren 19 van vloeigoten voorziene baggermolens bij het ruimingswerk der kanalen te werk gesteld. Het grondverzet bedroeg in de afgelopen driemaandijksche periode 1 200 000 m³; in totaal is thans sinds het droogmalen van den polder 3 800 000 m³ ingestroomden grond uit de kanalen en tochten verwijderd.

In een groot gedeelte van den polder zijn thans de kanalen op de vereischte diepte gebracht. Met de hoofdkanalen der Iste, IIde en IIIde polderafdeeling is dit thans geheel het geval, terwijl in de Iste afdeeling geheel en in de beide andere genoemde afdeelingen voor een belangrijk deel het ruimingswerk mede is voltooid.

De voortgang van het ruimingswerk heeft mogelijk gemaakt, thans ook de IVde polderafdeeling tot het daarvoor bepaalde peil 6,00 m — N.A.P. af te malen.

Met de aannemers C. DE WIT en Gebrs. HAGEMAN werden overeenkomsten aangegaan voor het onder geregeld beloop brengen van de boven water gelegen oevers van op diepte gebrachte tochten.

KANAALBOORDVOORZIENINGEN.

Het maken van verdedigingen langs de oevers der kanalen, voor zoover deze reeds op het vastgestelde polderpeil worden bemalen, werd met kracht voortgezet.

Het aanbrengen van kraagstukken langs het kanaal de Haukes—Sluis I, volgens het bestek n^o. 112 Z.W., kwam gereed.

Van het aanzien van het afgewerkt kanaal met de aangebrachte boordvoorziening geeft de hierbij gevoegde foto (afb. n^o. 3) een beeld.

Op 5 Augustus 1931 werd volgens bestek n^o. 124 Z.W. aanbesteed het verdedigen van de oevers der kanalen Sluis I—Nieuwesluis en Sluis I—Gemaal Leemans te Den Oever, tezamen lang $\pm 14\ 000\text{ m}^1$ (28 000 m¹ boord). Deze verdediging zal, gelijk in het vorig Bericht werd vermeld, worden uitgevoerd met bleeslagen, vastgestoken met tuinen en bezwaard met lichte stortsteen. Het werk werd gegund aan H. M. MUSKENS, te Arnhem, voor f 77 450; met de uitvoering werd aan de zijde van Den Oever begonnen.

De beide zooeven genoemde bestekken nos. 112 en 124 Z.W. omvatten tezamen de oevervoorziening van alle scheepvaartkanalen in polderafdeeling I met peil op 4,60 —.

In polderafdeeling II (peil 5,30 —) is eveneens het verdedigen van alle kanaaloevers aanbesteed, en wel verdeeld over drie bestekken.

Op 1 Juli 1931 werd aanbesteed het bestek n^o. 121 Z.W., waarin is opgenomen het maken van boordvoorzieningen langs het kanaal Kolhorn—Sluis III ter lengte van $\pm 5\text{ km}$ (totaal 10 900 m¹ boord). Voorzover de oevers uit zand bestaan, is een verdediging met kraagstukken toegepast en wel over $\pm 5500\text{ m}^1$ lengte; in de uit klei bestaande oevervakken worden lichte houten beschoeiingen uitgevoerd volgens twee methodes.

Over 1600 m¹ boord wordt een plankbeheiging aangebracht van planken, dik 3,90 m en lang 1,70 m zonder messing-groef, steunend tegen een gording, zwaar 6,5 \times 16,5 cm, welke rust tegen palen, lang 2,50 m, staande 2,00 m hart op hart, welke onder 1 : 8 hellend worden ingeheid. Deze beschoeiing, die aan de kanaalzijde van den ongeveer op kanaalpeil gelegen berm komt te staan, verkrijgt om de 4 m een lichte verankering, bestaande uit een perkoenpaal met dubbel aangewarteld gegalvaniseerd draad, of wel met een lichte gekoolteerde ijzeren ankerstaaf.

Een lichtere verdediging wordt nog over 3,800 m¹ boordlengte gemaakt. Zij bestaat uit een opgeklampt houten schot, dik 3,9 cm, hoog 60 cm, dat weder in de buitenlijn van den te maken berm wordt geplaatst en dat steunt tegen een rij palen, lang 2 m op afstanden van 1,50 m, ingeslagen onder een helling van 1 : 10.

De planken worden bij beide werkwijzen van vurenhout gemaakt; de palen zijn dennen of grenen.

De aannemer moet de kanaaloevers onder behoorlijk profiel brengen, waarbij in het algemeen een berm van 1,50 m breedte moet worden gemaakt. Deze wordt achter de hierboven omschreven kraagstukken of houten verdediging met krammat beschermd tegen aantasting door de haalgolven. Over een gedeelte van de met kraagstuk verdedigde oevers wordt de krammat bij wijze van proef door gevlijde stortsteen vervangen.

Het bestek werd gegund aan J. DE VRIES te Heemstede voor f 61 883; het is thans voor ongeveer de helft gereed.

In het bestek n^o. 126 Z.W. is opgenomen het maken van de oeververdediging langs een gedeelte van het kanaal Medemblik—Kolhorn, en wel van Medemblik tot een punt ongeveer 2500 m¹ verwijderd van het einde van het in bestek 121 Z.W. omschreven werk bij Sluis III. Hierbij sluit aan het bestek n^o. 128 Z.W., omvattende de verdediging van het eindpunt van 126 Z.W. over Sluis III tot Sluis I.

De oevers bestaan in de kanaalvakken, waarvan de verdediging in het bestek n^o. 126 Z.W. is opgenomen, uit klei, terwijl zij bij het scheidingspunt tusschen de bestekken 126 Z.W. en 128 Z.W. in zand overgaan.

De lengte der volgens bestek n^o. 126 Z.W. te verdedigen oevers bedraagt 15 330 m¹. Hiervan zal 13 770 m¹ worden voorzien van een plankbeheiging en 1 560 m¹ van een opgeklampt schot, een en ander als hierboven bij het bestek n^o. 121 Z.W. omschreven.

Het bestek n^o. 128 Z.W. omvat het verdedigen van 12 800 m¹ kanaaloever met kraagstukjes, welke voor wat betreft het kanaalvak Sluis III—Sluis I, waar minder scheepvaart en kabling is te verwachten, bij wijze van proef van 3 m breedte op 2,20 m werden teruggebracht.

Het bestek n^o. 126 Z.W. werd op 2 September 1931 besteed en gegund aan C. DE WIT, te Kolhorn voor f 77 000; het bestek n^o. 128 Z.W., op 23 September 1931 besteed, werd gegund aan J. DE VRIES, te Heemstede voor f 60 970.

In voorbereiding zijn bestekken voor de oeververdediging van enkele kanalen in polderafdeeling III, die thans nog 40 cm boven peil staat, maar binnenkort tot het vastgestelde peil van 6,00 m — N.A.P. zal kunnen worden bemalen.

Zooals reeds in het vorig Bericht werd vermeld, dient langs de oevers der meeste tochten een lichte verdediging te worden aangebracht, ten einde beschadiging te voorkomen, alsvorens de aan te leggen rietbermen zich zullen hebben kunnen ontwikkelen.

Op 29 Augustus 1931 werd met C. DE WIT te Kolhorn een onderhandsche overeenkomst gesloten voor het maken van tuinen langs een groot gedeelte der oevers van de tochten in polderafdeeling II.

In deze polderafdeeling liggen totaal 70 km tocht, waarvan 35 km met een vaardiepte van 1,90 m en 35 km met een vaardiepte van 1,30 m. Betuining wordt volgens deze overeenkomst uitgevoerd over 25 km tocht van 1,90 en 15 km tocht van 1,30 m diepte.

De samenstelling der tuinen wordt voor de diepe tochten zwaarder gemaakt dan voor de ondiepe; in het algemeen wordt een gedeelte van de vlechtingen in den grondslag ingedrukt of ingegraven.

Wat de reeds in het vorig Bericht vermelde proeven met het uitplanten van riet betreft, kan worden medegedeeld, dat de resultaten over het algemeen gunstig zijn. De proeven worden nog voortgezet.

GRAVEN VAN KAVEL- EN WEGSLOOTEN IN DE WIERINGERMEER.

Uit het bij dit overzicht gevoegde kaartje valt de stand van het verkavelingswerk bij het einde der verslagperiode af te leiden. Zooals bij vergelijking met het bij het vorig driemaandelijksch bericht gevoegd overzichtskaartje blijkt, wordt het werk geleidelijk naar het dieper gelegen oostelijk gedeelte van den polder verplaatst. In de IIde polderafdeeling mag het verkavelingswerk thans als voltooid worden beschouwd, terwijl mede de IIIde polderafdeeling voor een belangrijk deel verkaveld is.

Het aantal graafmachines werd door afloopen van voor dit werk gesloten overeenkomsten in de verslagperiode van 14 tot 10 teruggebracht. Het voor de verkaveling verricht grondverzet bedroeg in de verslagperiode 560 000 m³, waarmede het totaal verricht kubiek op 2 360 000 m³ werd gebracht. De totale lengte der thans gegraven slooten bedraagt rond 720 km.

SLUIZEN BINNEN DE WIERINGERMEER.

De sluisen nos. I, IV en V zijn thans geheel gereed opgeleverd. De eerste twee zijn reeds geregeld in bedrijf: het verkeer is in verband met de uitvoering van vele werken en van het in cultuur brengen van den polder door de Wieringermeerdirectie zeer belangrijk.

Op het benedenhoofd van Sluis I is een ophaalbrug gebouwd. De hierdoor verkregen verbinding is van veel belang, met het oog op het vrij drukke verkeer met rijwielen en lichte automobielen van Nieuwe-sluis (Wieringerwaard) over het vanwege de Wieringermeerdirectie aangelegd fietspad naar Sluis I.

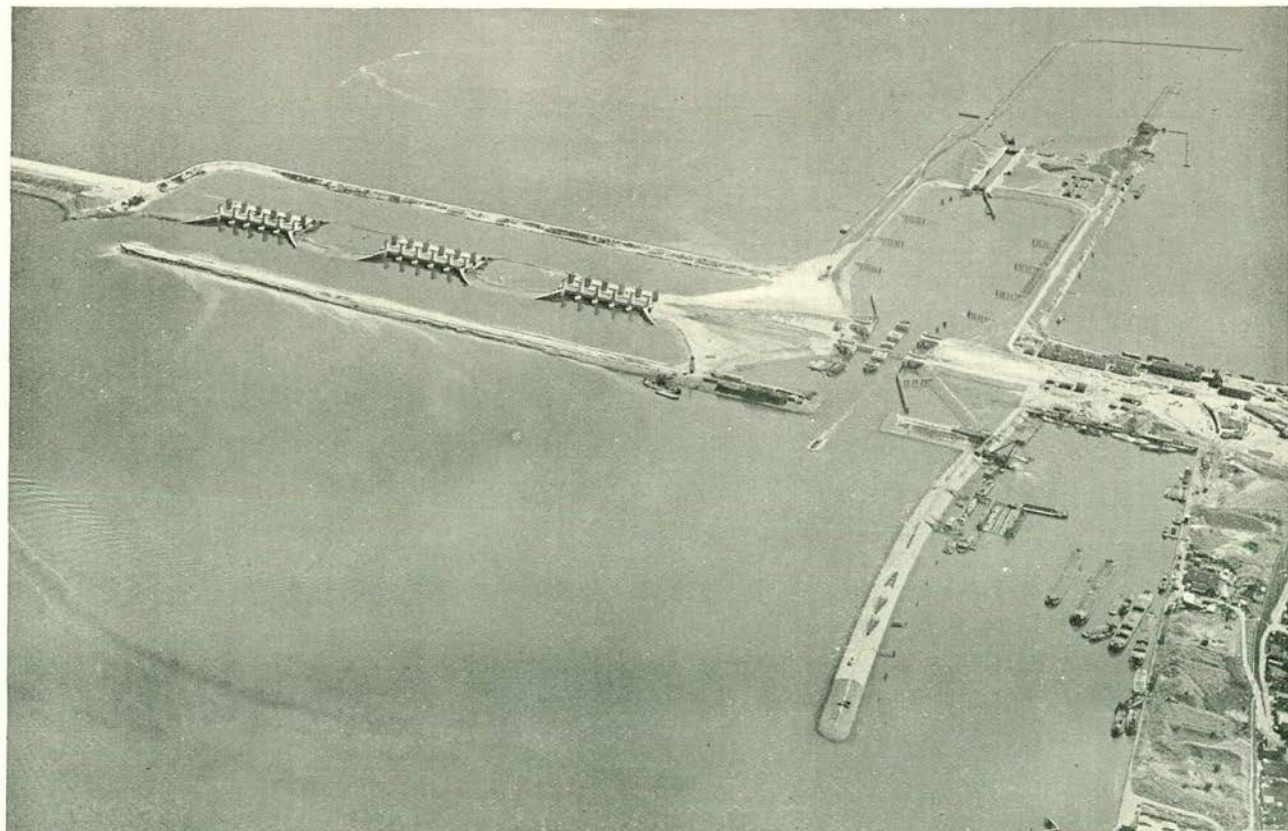
Voor de overbrugging kon gebruik gemaakt worden van de ophaalbrug, die indertijd volgens het bestek n^o. 16 Z.W. is gemaakt over het tijdelijk verbindingskanaal te van Ewijkssluis, welke brug na het voltooiën van de definitieve werken aldaar, in het jaar 1930, weder ter beschikking is gekomen.

Het opstellen der brug werd bij onderhandsche overeenkomst van 14 Juli 1931 opgedragen aan W. HERMANS te Den Oever en is inmiddels gereed gekomen.

Een foto van sluis I met de daarover opgestelde ophaalbrug is bij dit Bericht gevoegd. (Afb. n^o. 4).

AANLEG VAN WEGEN IN DEN POLDER.

Het aanleggen van wegen binnen de Wieringermeer werd gedurende de verslagperiode met kracht voortgezet. De levering van straatklinkers, volgens de in het vorig Bericht genoemde overeenkomst, werd grootendeels beëindigd; voor zoover de klinkers niet aan de aannemers



N^o. 1. Overzicht van de sluiswerken c. a. bij Den Oever (4 Juni 1931). Rechts de werkhaven, links de uitwaterings-sluizen binnen den reeds doorgebaggerden omringdijk. Daartusschen de nieuwe scheepvaartverbinding door de afsluiting met de in gebruik genomen schutsluis. (Foto K.L.M.)

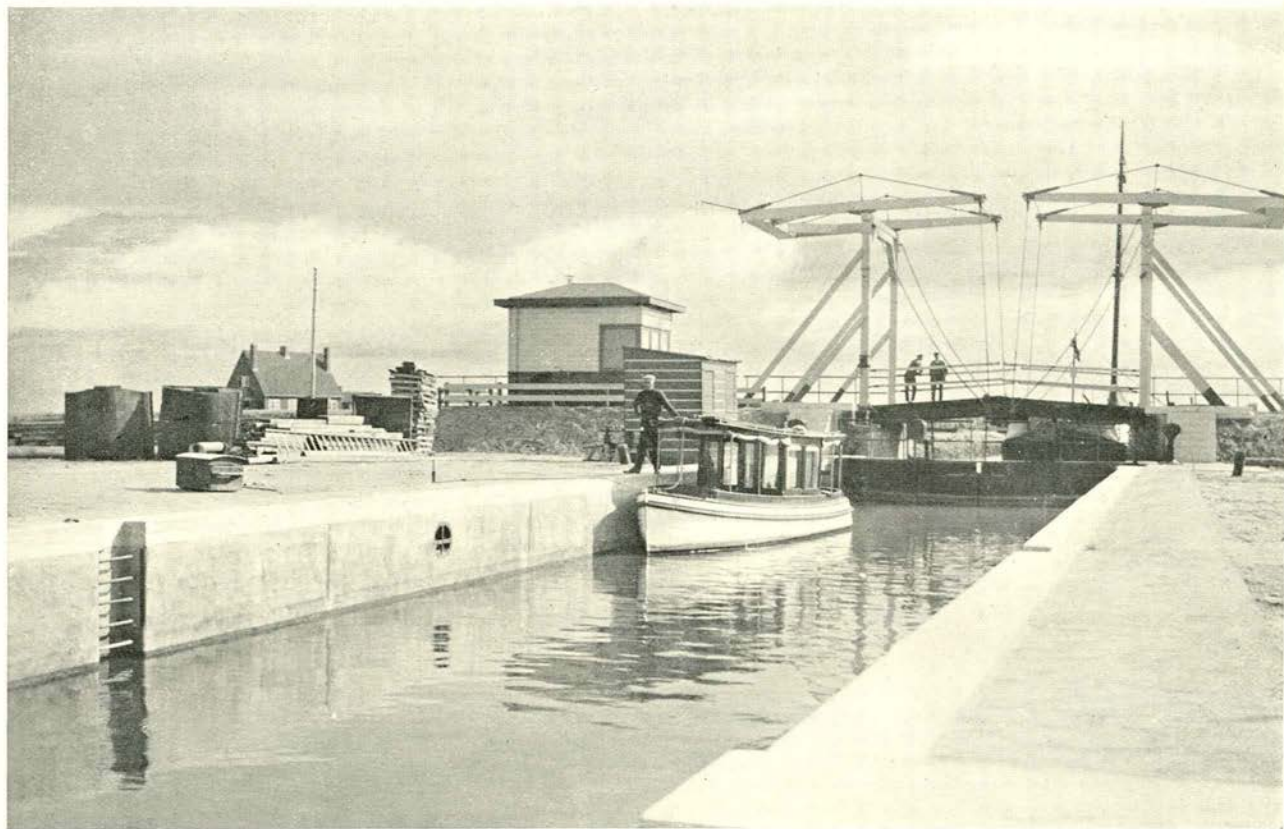


Nº. 2. Sluiting van den keileemdamm in de Blinde Geul 8 Augustus 1931.

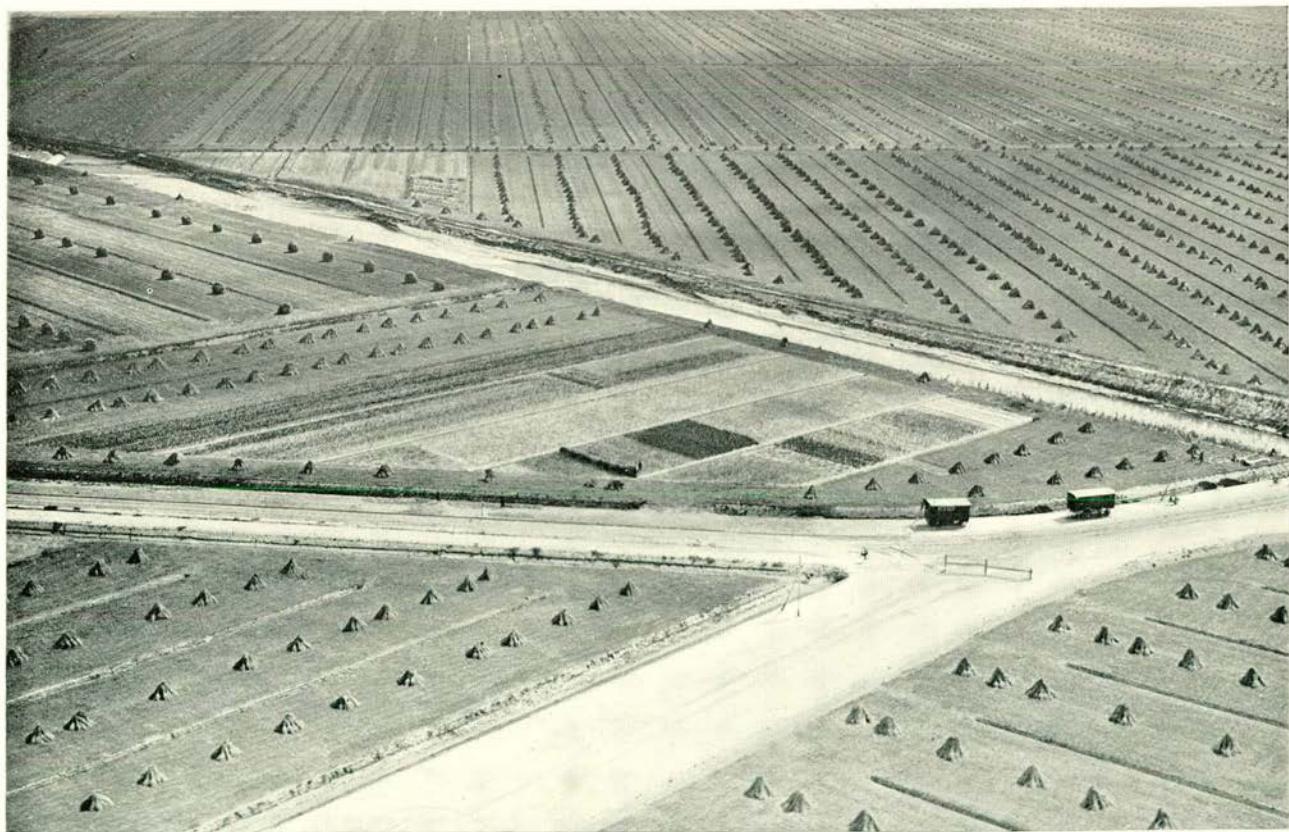


N^o. 3. Afgewerkt kanaal De Haukes—Sluis I met voltooide boordvoorziening (Sept. 1931).
Aan de overzijde landbouwschuur en strooschelven.

Foto Fa. Chef Kreuger, Den Helder.

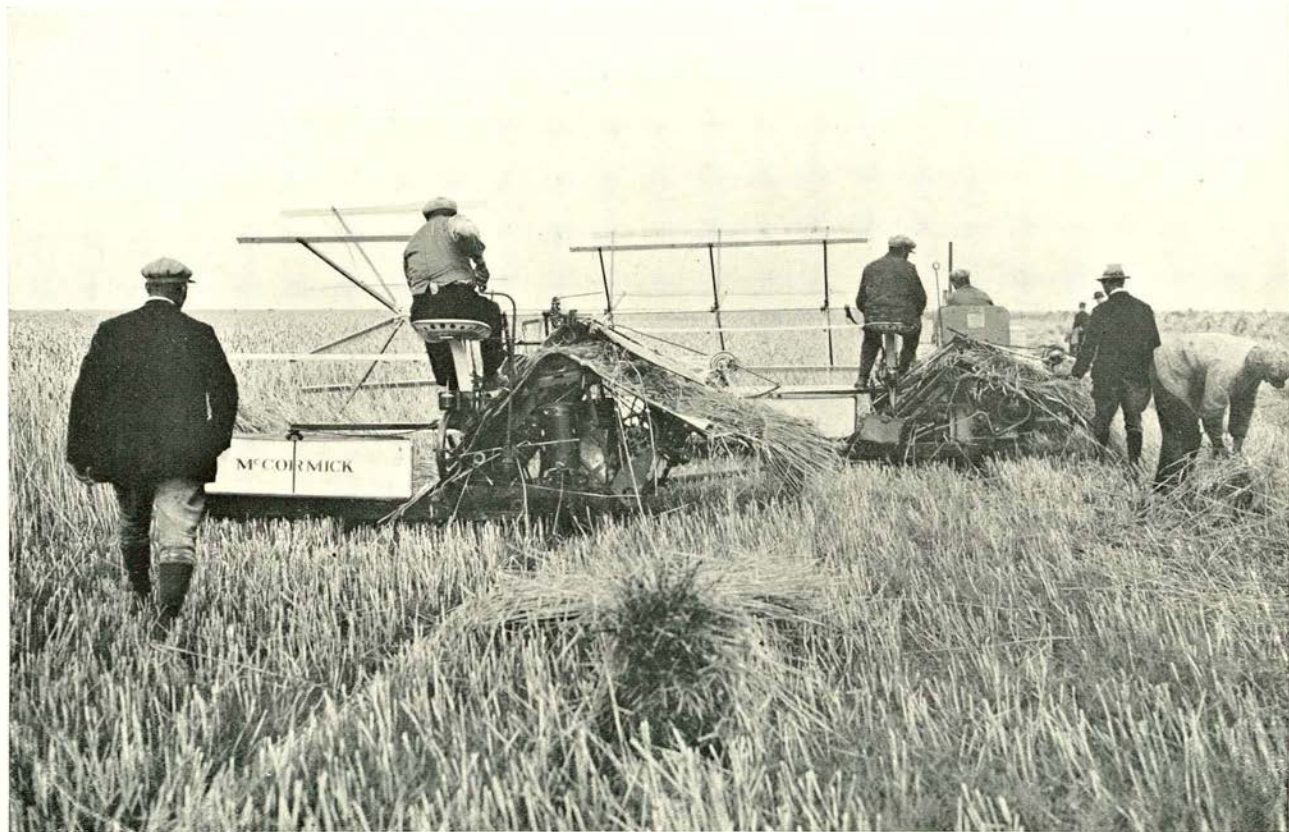


N^o. 4. Schutsluis N^o. I in de Wieringermeer met daarover opgestelde ophaalbrug.



Nº. 6. De rooggeogst in hokken op de zandgronden ten Zuiden van De Haukes.

(Luchtfoto Vliegkamp „De Kooy“.)



N^o. 5. Het maaien van de rogge met de gecombineerde 10- en 6 voets zelfbinders.



Nº. 7. Schapen weidende op de jonge graslanden ten Zuiden van De Haukes.

Foto Joh. Kuiper, Hoogwoud.



Nº. 8. Natuurlijke begroeiing op het ontwateringsproefveld nabij Kolhorn; in den linkerbovenhoek een niet ontwaterde, in den rechterbovenhoek een gedraineerde strook, in het midden de op 15 m gedraineerde overgangsakker.

Foto Ir. W. A. Bosma, Medemblik.

der in uitvoering zijnde bestekken werden ter beschikking gesteld, werden zij gelost langs of nabij wegvakken, die in 1932 zullen worden bestraat.

Met het aanleggen van de aardenbaan en het bestratingswerk der wegen de Haukes—Oostpunt, Oostpunt—Nieuwesluis—Kolhorn, Nieuwesluis—Sluis I en Medemblik Aartswoud, volgens de bestekken nos. 111, 116 en 117 Z.W. werd geregeld voortgegaan.

In aansluiting bij deze werken werd het laatste gedeelte van den Westelijken randweg, van Aartswoud tot Kolhorn en een gedeelte van den weg Kolhorn—Nieuwesluis, op 22 Juli 1931 aanbesteed, volgens het bestek n°. 123 Z.W. In dit bestek is tevens opgenomen het bestraten van den weg van Kolhorn naar Sluis III. Het werk werd gegund aan C. KLOS, te Baarn, voor f 119 600.

De besteding van het bestek n°. 120 Z.W., voor het maken van ± 25 km steenslagwegen in polderafdeeling I, werd nog in het vorig Bericht vermeld. Het bestek is verdeeld in vier perceelen, die als volgt werden gegund: perceel I, teersteenslagweg van de Haukes naar Sluis I, lang $\pm 6,5$ km, aan de N.V. Wegenbouw Maatschappij „Teermacadam”, te 's-Gravenhage, voor f 89 445; perceel II, macadamwegen ten Westen van het kanaal de Haukes—Sluis I, gezamenlijk lang ± 8 km, aan de N.V. Nederlandsche Basalt Maatschappij, te Zaandam, voor f 73 000; perceel III, macadamweg van de Haukes in Oostelijke richting langs de Zuidkust van Wieringen tot het kanaal Sluis I—Den Oever, lang $\pm 5,5$ km, aan de N.V. Aannemersbedrijf v/h H. J. te Siepe, te Winterswijk, voor f 64 178, en perceel IV, macadamwegen gelegen ten Oosten van het kanaal de Haukes—Sluis I (met uitzondering van de in de perceelen I en III opgenomen wegen) tezamen lang $\pm 6,5$ km, aan de firma WIERS en VAN DIJK, te Edam, voor f 58 351.

De aanvoer van materialen is voor alle perceelen in vollen gang, terwijl met het inwalsen der verharding is aangevangen.

De steenslagwegen, opgenomen in het zooeven genoemde bestek n°. 120 Z.W., liggen vrijwel geheel in zandig terrein.

Het wordt van groot belang geacht te onderzoeken, of de aanleg van gewalste wegen in kleigedeelten van den polder, waar het vastgestelde polderpeil reeds wordt onderhouden, bij den thans bereikten stand der ontwatering van den grondslag mogelijk is zonder ernstige bezwaren. Daarom zal bij wijze van proef de 3,5 km lange weg van Sluis I tot het kanaal bij de Terp nog in 1931 worden aangelegd. Een onderhandsche overeenkomst is daartoe gesloten op 2 October 1931 met de N.V. „Teermacadam”, te 's-Gravenhage. Mede als proef zal de deklaag van dezen weg worden uitgevoerd volgens de trasmacadammethode.

Nog is op 30 September 1931 aanbesteed het bestek n°. 130 Z.W., bestrating met ter beschikking gestelde straatklinkers van den 6,5 km

langen weg van Aartswoud in N.O. richting tot het kanaal Medemblik—Kolhorn nabij Sluis III. Het laagst is ingeschreven door P. Daalder's Aannemersbedrijf N.V., te Alkmaar, voor f 46 506. De gunning heeft nog niet plaats gehad.

DE BEMALING VAN DEN POLDER.

Het waterbezwaar van den polder werd in de verslagperiode door de gemalen zeer gemakkelijk beheerscht, zoodat stijgingen van eenige beteekenis boven de aangehouden bemalingspeilen niet voorkwamen.

Gelijk reeds vroeger is medegedeeld, werd voorshands de 1ste polderafdeeling op het daarvoor vastgestelde peil van 4,60 m — N.A.P. bemalen, terwijl de overige drie polderafdeelingen nog gemeen lagen en bemalen werden op het peil der IIde polderafdeeling: 5,30 m — N.A.P.

Aanvang September was nu het baggerwerk in de laagst gelegen twee polderafdeelingen zoover gevorderd, dat zonder het verkeer te benadeelen tot eene diepste afmaling dezer afdeelingen kon worden overgegaan.

In verband hiermede werd door het in bedrijf stellen van schutsluis n°. IV de IIde polderafdeeling van de andere twee afgescheiden.

Terwijl nu het peil van 5,30 m — N.A.P. in de IIde afdeeling gehandhaafd bleef, werden de IIIde en IVde afdeelingen geleidelijk op het vastgesteld peil der IIIde afdeeling: 6,00 m — N.A.P. gebracht.

Het ligt in de bedoeling ook eerlang de IIIde en IVde afdeelingen van elkaar te scheiden en geleidelijk het peil der IVde afdeeling mede op de daarvoor bepaalde hoogte: 6,70 m — N.A.P. te brengen.

B. Mededeelingen betreffende den Dienst voor het in cultuur brengen van de Wieringermeer.

PERSONEEL.

Op arbeidsovereenkomst werden aangesteld:

tot Commies: Mr. A. F. KAMP, te Amsterdam, met ingang van 1 October 1931;

tot administratief-ambtenaar:

L. G. VELDT, te 's-Gravenhage, met ingang van 1 September 1931;

E. P. SPIERINGS, te Eindhoven, met ingang van 1 October 1931;

tot bouwkundig opzichter:

S DEELSTRA, te Breezand, met ingang van 6 Juli 1931;

H. ANSINK, te Bennekom, met ingang van 20 Juli 1931;

tot assistent-bouwkundig opzichter:

M. VAN GULIK, te Wageningen, met ingang van 7 September 1931;

tot bouwkundig teekenaar:

L. LENOIR, te Willemstad, met ingang van 24 Augustus 1931;

tot timmerman-uitvoerder:

J. DE JONG, te Drachten, met ingang van 1 Juli 1931;

H. TIESINGA, te Usquert, met ingang van 14 Juli 1931;

met ingang van 1 September 1931 is de Inspecteur A. MINDERHÖUD, belast met het beheer van de Landbouwcultuurmaatschappij „de Wieringermeer” en zijn de administratieve ambtenaren A. A. ANTONISSE en D. M. DOYER gedetacheerd bij de administratie dier maatschappij.

I. *De Landbouwkundige afdeling.*

Omtrent de onderzoekingen, verricht in nauwe samenwerking met de Proefpolder-Commissie, kan het volgende worden medegedeeld.

I. *Bodemkundige kaart.*

Het veldonderzoek voor de vervaardiging van de bodemkundige kaart van Afdeling III Oost heeft in het afgelopen tijdvak plaats gehad en kon worden beëindigd. Een aanvang is gemaakt met de verkenning van de 4de- en laatste-polderafdeeling.

II. *Ontzilting.*

Bemonstering en onderzoek, ter vaststelling van de grenzen van het gebied, dat van Augustus af bezaaid kon worden, is in Juli beëindigd.

De „zoutselectie”, aangevende de kavels, waar het zoutgehalte wordt aangenomen geen belemmering meer te vormen voor een goeden aanslag en ontwikkeling van het te zaaien gewas, is gevolgd door de z.g. „veldselectie”, ten doel hebbend uit te maken of deze gronden geacht kunnen worden voldoende „bouwrijp” te zijn, om bezaaid te worden. Op grond van deze beoordeeling bleek ± 1050 H.A. voor bezaaiing in aanmerking te komen, waarvan ± 270 H.A. kleigrond en ± 780 H.A. zandgrond.

Van deze oppervlakte kleigrond werd ± 150 H.A. aangewezen om met koolzaad, wintergerst en wintertarwe te worden bezaaid, terwijl de overige ± 900 H.A. voor den aanleg van blijvend grasland met een grasklavermengsel zijn bezaaid.

Daarenboven zullen de gronden, welke dezen zomer door middel van stroo stuifvrij zijn gemaakt en grotendeels nog slechts gedurende korten tijd van greppels zijn voorzien, dezen herfst met rogge moeten

worden bezaaid, om door middel van begroeiing het bij sterke regens inloopen van de greppels zooveel mogelijk tegen te gaan.

Door bemonstering zal worden nagegaan, bij welke zoutconcentratie het bezaaien plaats vindt. Ditzelfde geldt ook voor de gedurende de laatste weken begreppelde zandgronden, welke *zonder* stroobedekking zoo spoedig mogelijk met rogge zullen worden ingezaaid.

Daar tot nog toe slechts die gronden voor bezaaiing in aanmerking zijn gekomen, welke voldoende ontzilt waren, moet in verband met het stuifgevaar thans dus een aanzienlijke oppervlakte zandgronden worden bezaaid, welke een zoodanig zoutgehalte bezitten, dat door een voorspoedige ontzilting in de komende wintermaanden de concentraties binnen toelaatbare grenzen moeten worden gebracht. Door bemonstering zal op daarvoor uit te kiezen kavels het verloop van de ontzilting in den aanstaanden winter worden gecontroleerd. Bij een gunstig verloop hiervan kan dan volgend voorjaar, evenals dit op de zandgronden bij De Haukes dit voorjaar heeft plaats gehad, in de rogge gras en klaver worden ingezaaid voor den aanleg van blijvend grasland.

Daar het niet mogelijk is een groot gebied als de Wieringermeer in den loop van het jaar voortdurend in zijn geheel te blijven bemonsteren, heeft op bepaalde standaardkavels een geregelde contrôle op vocht- en zoutgehalte plaats, waaruit een voldoende algemeen inzicht wordt verkregen ten aanzien van de zoutbeweging in den grond.

In het algemeen blijkt wel, dat ondanks de vele regens alleen daar ontzilting optreedt, waar het zoute bodemvocht door greppels of drains naar de slooten kan worden afgevoerd.

III. Proefvelden.

De ten Zuiden van *De Haukes* aangelegde proefvelden hebben een zeer goede ontwikkeling te zien gegeven en daardoor belangrijke gegevens verstrekt ten aanzien van de meest gewenschte bemesting van deze lichte gronden.

Op de vroegere zandbank „*de Kooltuinen*” zijn de gras- en klavermengsels goed aangeslagen en hebben zich, dank zij de zomerregens, voorspoedig ontwikkeld. Gebleken is, dat de woelklei niet alleen groote verdienste heeft gehad voor het stuifvrij maken van deze gronden, doch ook de vruchtbaarheid er van in aanzienlijke mate heeft verhoogd. De aanslag en ontwikkeling van de hier gezaaide gewassen is dan ook meegevallen. Opgemerkt moet echter worden, dat het weer dezen zomer voor de ontwikkeling van de gewassen op de hoog en droog gelegen lichte gronden in de Wieringermeer gunstig is geweest.

De proefvelden nabij *Nieuwsluis*, aangelegd op kleigrond, zijn zeer leerrijk geweest. Gebleken is, dat, gelijk verwacht werd, de kleigronden dit voorjaar nog niet in een zoodanigen toestand van „rijpheid” verkeerden, dat een flinke ontwikkeling van de gewassen mocht worden

verwacht. Verder is hier duidelijk gebleken, dat op deze jonge, zilte kleigronden, grassen een grootere kans van slagen hebben dan akkerbouwgewassen.

De klavers, die dezen zomer blijk gaven in de gegeven omstandigheden weinig levensvatbaarheid te bezitten, hebben zich nadien in verrassende mate ontwikkeld. Hoewel de beteekenis van dit gewas als leverancier van de kostbare stikstof, alsmede in verband met zijn grondverbeterende werking, in het algemeen niet mag worden onderschat, kan hieraan voor de humusarme en vrije vaste Wieringermeergronden zeker een bijzondere beteekenis worden toegekend en zal, zoowel bij akkerbouw, alsook bij de weidecultuur in de komende jaren, aan roode-, witte- en lucerneklaver de noodige aandacht moeten worden geschonken.

Het *microbiologisch onderzoek* der Wieringermeergronden, dat in den afgeloopen zomer uitgebreid ter hand werd genomen, was vooral gericht op het opsporen der factoren, die de gewenschte normale ontwikkeling der microflora in deze jonge gronden belemmeren. Hierbij bleek, dat naast het hooge zout- en vochtgehalte gebrek aan humus een belangrijke rol kan spelen, zoodat op humusarme gronden speciale cultuurmaatregelen, ter verhooging van het humusgehalte, wenschelijk kunnen zijn. Ook het voorkomen van bepaalde zeer belangrijke soorten van microben wordt bestudeerd, o.a. van de wortelknolletjes bacteriën der vlinderbloemige gewassen, om te kunnen beoordeelen, wàar en in hoeverre deze organismen opzettelijk in den vorm van reinocultures aan den grond zullen moeten worden toegevoegd.

De dit voorjaar aangelegde bemestings- en grasklavermengselproefvelden zijn alle bestemd, om nog eenige jaren te blijven liggen.

De op het *ontwateringsproefveld* nabij *Kolhorn* op kleine veldjes gezaaide gewassen hebben een uiterst geringe ontwikkeling te zien gegeven. Oock hier is wel gebleken, dat de reeds voor den winter ontwaterde kleigronden in de Wieringermeer, dit voorjaar nog niet voor bezaaiing in aanmerking kwamen.

Zooals reeds in het Rapport van Januari j.l. werd medegedeeld, vindt op dit proefveld een stelselmatige vergelijking plaats van de ontwatering door middel van greppels en die met drainbuizen.

Zoowel de drainage, alsook de begreppeling is hiertoe vorigen herfst uitgevoerd op afstanden van 10, 15 en 20 m, waartusschen stelselmatig ook niet ontwaterde strooken zijn opgenomen. Het onderzoek van de gronden van dit ontwateringsproefveld heeft plaats in de volgende richtingen:

a. Het nagaan van het verloop van de ontzilting, verband houdende met de meer of minder intensieve ontwatering en van de veranderingen in het vochtgehalte van de verschillende lagen.

b. Een onderzoek naar de plaatsvindende structuurveranderingen door indroging, scheurvorming, enz., (o.a. door doorlaatbaarheids- en

volume-gewichtsbepalingen, in samenhang met de resultaten van de algemeene analyse).

c. Een uitvoerige studie van de grondwaterstanden en de veranderingen, die deze volgens waarneming in de vele grondwaterstands-buizen in tijden van droogte, regen, vorst, enz. ondergaan, alsmede in een bestudeering van de verschillen, die tusschen de onontwaterde, de gedraineerde en de greppelvakken optreden. Daarnaast zal worden nagegaan, in hoeverre er een mathematische samenhang bestaat tusschen de afhangkrommen van het grondwater naar de tocht, naar de kavelslooten en die naar de greppels en drains, terwijl tevens onderzocht zal worden, of uit de kennis van de eerstgenoemde twee krommen, die van de laatste kan worden berekend.

d. Een studie van de verandering van het base-gehalte, dat aan de klei-substantie is gebonden, alsmede naar de oorzaken, die deze veranderingen inleiden, respectievelijk versnellen.

Uit de oriënteerende bemonstering van dit proefveld is gebleken, dat de bovenste laag (0—15 cm) over het algemeen uit meer zandigen grond bestaat en de daaronder voorkomende grond uiteenloopt van zware zavel tot zeer zware klei.

De *natuurlijke plantengroei* heeft zich op dit proefveld zeer ongelijk ontwikkeld, veroorzaakt door de verschillen in grondgesteldheid en ontwateringstoestand. Terwijl de onontwaterde vakken bijna geen plantengroei vertoonden, gaven de 20 m akkers de sterkste ontwikkeling te zien vlak langs de greppels en drains, terwijl de 15 m en vooral de 10 m akkers meer regelmatig en dichter met onkruiden (grootendeels zeeasters) waren bezet. Met uitzondering van één geval, werd in dit opzicht tusschen de drain- en greppelvakken geen duidelijk verschil waargenomen.

Om het inzicht in de moderne drainage-systemen te verruimen, wordt elders in de Wieringermeer geregeld nagegaan, welke hoeveelheden water worden afgevoerd door:

1. *de drains*, op normale wijze in den grond gelegd;
2. de door middel van een molploeg in den grond getrokken *houten hokers* (systeem Prof. VISSER);
3. de op gelijke wijze in den grond getrokken *geperforeerde metalen buizen* (systeem RUD. SACK).

Omtrent de deels in uitvoering, deels nog in voorbereiding zijnde herfstproefvelden op het gebied van *grondbewerking* en *bemesting* zullen in het eerstvolgend nummer mededeelingen worden gedaan.

IV. *Zoutgehalte watermonsters.*

De resultaten van het onderzoek der genomen watermonsters op CL¹, uitgedrukt in grammen keuzenzout per L., zijn samengevat in de volgende tabellen.

1. Watermonsters (19 stuks) genomen in de tochten van de eerste en tweede Polderafdeeling:

Half Februari	1931	van 2,8 tot 15,4 Gr.	Gemiddeld 6.3 Gr.
„ Maart	„ „	3,5 „ 15,4 „	„ 7,9 „
„ April	„ „	3,6 „ 18,2 „	„ 10,3 „
„ Mei	„ „	5,— „ 16,8 „	„ 10,1 „
„ Juni	„ „	3,1 „ 27,6 „	„ 11,— „
„ Juli	„ „	4,3 „ 19,7 „	„ 10,5 „
„ Augustus	„ „	5,7 „ 16,7 „	„ 10,— „
„ September	„ „	4,9 „ 12,3 „	„ 9,— „

2. Het gehalte van het door de gemalen uitgeslagen water bedroeg:

		„Lely”.	„Leemans”.	
Voorjaar	1930	23—24 Gr.	23—24 Gr.	
Juni—Juli	„	26—27 „	25—26 „	
		Afdeeling I.	Afdeeling III.	
October	1930	4,5 — 7,5 Gr.	6,6 — 8,2 Gr.	4,2 — 10,4 Gr.
Januari	1931	6,1 — 7,9 „	6,4 — 8,— „	8,4 — 11,5 „
Februari	„	5,7 — 8,1 „	5,9 — 8,1 „	9,— — 11,8 „
Maart	„	5,2 — 9,— „	6,4 — 7,5 „	7,3 — 7,7 „
April	„	7,7 — 10,— „	7,— — 7,8 „	12,8 — 14,8 „
Mei	„	7,4 — 9,4 „	8,5 — 8,9 „	8,1 — 13,6 „
Juni	„	9,7 — 10,9 „	8,2 — 10,4 „	9,1 — 15,4 „
Juli	„	8,1 — 10,9 „	—	—
Augustus	„	8,— — 9,— „	7,— — 8,6 „	12,2 — 15,8 „
September	„	9,1 — 11,3 „	8,2 — 13,7 „	8,7 — 15,8 „

3. De watermonsters, in het midden van de maanden Juli, Augustus en September j.l. in het *Amstelmeer* genomen, bleken een zoutgehalte te bezitten van resp. 1,7 Gr., 2,1 Gr., en 2,2 Gr. keukenzout per Liter.

V. De karteering.

Met ingang van 1 Juli werd de karteering tijdelijk stopgezet, omdat de met deze werkzaamheden belaste personen hunne diensten moesten verleen bij het zaaiklaar maken en het bezaaien van de hiervoor in aanmerking komende terreinen. Op dezen datum was \pm 2000 H.A. kavelsgewijze in kaart gebracht en waren hiervan nadere gegevens, die voor het in cultuur brengen en voor de latere uitgifte van belang zijn, vastgelegd.

Zure gronden. Daar in de Wieringermeer plaatselijk zure grondlagen voorkomen, bleek het wenschelijk hieromtrent nadere gegevens te verzamelen. In samenwerking met de Proefpolder-Commissie is hiertoe in September een aanvang gemaakt met het in kaart brengen der kalklooze grondlagen, waarna aan de hand van de gegevens van het monsteronderzoek aan het Bodemkundig Instituut te Groningen uitgemaakt zal worden, op welke wijze deze gronden in cultuur zullen moeten worden gebracht.

VI. *Natuurlijke vegetatie.*

Het onkruid heeft zich in het bijzonder in het reeds ontwaterde randgebied zoo voorspoedig ontwikkeld, dat plaatselijk maatregelen genomen zijn om hieraan paal en perk te stellen.

Daar in de ontwikkeling der wilde flora echter tevens een belangrijke aanwijzing ligt opgesloten voor een toenemende geschiktheid van de gronden voor de cultuur, zal worden getracht de intensiteit en de geaardheid van de begroeiing der verschillende gebieden aan het eind van de groeiperiode op een kavelkaart van de Wieringermeer vast te leggen.

Het hierdoor te verkrijgen beeld, zal bij jaarlijksche vaststelling interessant studiemateriaal leveren, in het bijzonder daar het hierdoor mogelijk wordt gemaakt, het verband na te gaan tusschen den graad van ontzilting en het van nature aanwezige plantendek.

VII. *Excursies.*

Van de gelegenheid, geboden om met een boot van de N.V. Gebr. Kaan's Vervoermaatschappij, te Hipolytushoef (Wieringen) uitstapjes in de Wieringermeer te maken, werd door ongeveer 2240 personen gebruik gemaakt. Het volgende staatje geeft aan, welk aandeel de verschillende provincies procentsgewijze in dit aantal hadden:

Friesland	16 %.	Noordholland	35 %.
Groningen	5 „	Zuidholland	16 „
Drenthe	2 „	Zeeland	2 „
Overijssel	5 „	Noordbrabant ...	6 „
Utrecht	7 „	Limburg	1 „
Gelderland	5 „		

Naast deze excursies, waarvan uit den aard der zaak het aantal deelnemers gemakkelijker te controleeren was, mocht de polder en speciaal de boerderij bij de Haukes, zich doorlopend in een druk bezoek verheugen, terwijl den laatsten tijd de aangelegde fietspaden zich meer en meer uitstekend blijken te leenen voor excursies op de fiets.

2. *De cultuur-technische afdeling.*

I. *Arbeidskrachten en arbeidsvoorwaarden.*

1. *Arbeiders.*

Het aantal tewerkgestelde arbeiders varieerde in het afgelopen kwartaal van 1719 begin Juli tot 2118 eind September. Aan het einde van September waren tewerkgesteld onder leiding van de Nederlandsche Heidemaatschappij 840 arbeiders; het Ingenieursbureau v/h J. v. Hasselt & de Koning 537; de Grondverbeterings- en Ontginningsmaatschappij 636 en de Landbouwcultuurmaatschappij 111. In de arbeiderskampen waren gehuisvest 497 man, terwijl ongeveer 1000 arbeiders in de randgemeenten wonen. De overigen hebben aldaar in kosthuizen onderdak gevonden.

Daar de ontginningswerken zich meer en meer naar het midden van den polder hebben verplaatst, was het noodig in de omgeving van het werk voor huisvesting te zorgen. Tot dat doel zijn een 4-tal landbouwloodsen, verdeeld over twee kampen, tot arbeiderskamp ingericht. Het kamp ten Zuiden van Hipolytushoef werd 9 Juli betrokken, terwijl 24 Augustus het kamp ten Zuiden van Sluis III in gebruik werd genomen. Elk kamp biedt ruimte voor de huisvesting van 116 man, benevens het gezin van den kokbeheerder. De vrijgekomen barakken te De Haukes en Kolhorn worden nu verplaatst naar het Oostelijk deel van den polder.

Het aanbod van arbeidskrachten uit de omgeving van den polder was zoo groot, dat slechts een klein gedeelte kon worden geplaatst. Het gemiddelde ziekenpercentage schommelde in het afgelopen kwartaal tusschen 2,45 en 3,6 %.

2. *Arbeidsvoorwaarden.*

Het reglement op de arbeidsvoorwaarden bleef ongewijzigd van kracht. Ook in de verstrekte driemaandelijksche periode kon een goed weekloon worden verdiend. Het gemiddeld uurloon varieerde tusschen 50 en 58 cent. De arbeidsvoorwaarden geven aan de kamparbeiders recht op een periodiek verlof van Vrijdagmiddag tot Maandagavond. Bij het Juli-verlof wenschten de Drentsche arbeiders uit het kamp Kolhorn reeds Donderdagavond te vertrekken, hetgeen op grond der arbeidsvoorwaarden niet werd toegestaan. Deze kamparbeiders hebben daarop het werk neergelegd en zijn reeds des Woensdags vertrokken. Zij zijn direct door andere Drentsche arbeiders vervangen.

II. *Beproeving en aanschaffing van machines, werktuigen, gereedschappen en materialen.*

3. *Greppelmachines.*

Zowel de greppelploeg van VAN DIJK-MAC. LAREN als die van Prof. VISSER-MATTHIJSSSEN waren regelmatig in bedrijf.

Het rendement der ploegen werd gedrukt, doordat vrijwel uitsluitend werd gewerkt op van kavelsloten voorziene terreinen, waardoor de trek lengte tot ± 220 m is beperkt, terwijl voorts de zware trekkracht, welke in de zandgronden voor machinale begreppeling wordt vereischt, eveneens belemmerend werkte.

4. *Molploeg Prof. Visser.*

Met het trekken van houten zuigdrains op een diepte van 1,30 m werd geregeld voortgegaan. Deze wijze van drainage moet nog steeds als een proef worden beschouwd. Thans kan nog geen definitief oordeel worden uitgesproken of tot drainage op groote schaal met deze methode zal worden overgegaan.

5. *Buisdrainmachine.*

In het verstreken kwartaal werden proeven genomen met een nieuwe draineermachine van den heer J. BRUINS, te Zaandam.

Deze proeven, genomen in kleigrond met 5 cm aarden drainbuizen, mogen als geslaagd worden beschouwd. Het ligt in de bedoeling deze draineermethode thans, bij wijze van proef, op grootere schaal voort te zetten.

6. *Drain- en grèsbuizen.*

Met den aanvoer van drain- en grèsbuizen werd regelmatig voortgegaan. De aanvoer van de tot volgend voorjaar benodigde hoeveelheid kwam zoo goed als gereed.

In totaal werden tot en met 30 September 1931 aangevoerd $\pm 2\,630\,000$ buizen, met een totale werkende lengte van 877 800 m. Bovendien werden tot dien datum aangevoerd 347 919 m houten koker en 90 000 m grèsbuis. Dit drainmateriaal werd, behoudens een enkele uitzondering, uitsluitend aangewend voor uitwatering van de greppels naar de kavelsloten door de wendakkers.

In verband met de werkloosheid in de drainbuizenindustrie werden thans reeds bij de verschillende drainbuizenfabrikanten in ons land, voor levering volgend voorjaar Mei, aangekocht 600 000 buizen. Voor gewone buisdrainage werden aangekocht 545 000 buizen \emptyset 5 cm.

7. *Wegschaaf en greppelreinigingsmachine.*

De op zandgrond genomen proeven met het verspreiden van greppelgrond door middel van een wegschaaf of molbord, zijn uitstekend

geslaagd. Gebleken is, dat daarmede een aanzienlijke besparing kan worden verkregen, zoodat tot aankoop is overgegaan. In hoeverre deze machine ook op de kleigronden practisch bruikbaar is, wordt nog nagegaan.

Ook werd overgegaan tot aankoop van een greppelreinigingsmachine, nadat gebleken was, dat deze practisch bruikbaar was.

8. *Tegengaan verstuivingen.*

Met de vastlegging van een gedeelte der stuifzandgronden door middel van stroo, werd voortgegaan. Evenals vorig jaar zal dit najaar getracht worden een gedeelte stuifvrij te maken door rechtstreeksche inzaai met rogge.

9. *Oogsten.*

In het laatst van Juli werd een aanvang gemaakt met het oogsten van de rogge (135 H.A.) en gerst (103 H.A.) en rogge gemengd met gerst (33,5 H.A.). Daarvoor werd een drietal maaimachines-zelfbinder aangeschaft (een 10-, 8- en 6-voets), waarmede over de greppel kon worden gemaaid en waarvan twee werden aangedreven door de „power take off”. Het maaien en tot schooven binden van het graan had met deze machines een uitstekend verloop; met twee achter elkaar gekoppelde zelfbinders werd een capaciteit bereikt van max. 13 H.A. per dag.

Het maaien van ongeveer 60 H.A. gerst werd aanbesteed. Daar dit gewas zeer kort van stroo was, werd het op ruiters geplaatst, wat aan de ondervrucht (gras en klaver) ten goede kwam.

Het machinaal dorschen van den oogst werd aanbesteed. De gerst werd uit de ruiters gedorscht. Wegens het ongunstige weer kon slechts een deel van de rogge uit de hokken worden gedorscht en moest een groot deel eerst aan hoopen (schelven) worden gezet, om successievelijk te worden afgedorscht.

Gelet op het feit, dat de in het vorig jaar voor het tegengaan van verstuivingen met *rogge* ingezaaide zandgronden ten Zuiden van De Haukes nog niet in die mate waren ontzilt, dat een normaal gewas kon worden verwacht, gaven de uitkomsten reden tot tevredenheid.

Verschillende kavels gaven een opbrengst van 30—36 H.L. per H.A., enkele andere daarentegen bleven hierbij achter, zoodat een gemiddelde opbrengst van ruim 28 H.L. per H.A. werd verkregen.

Van de dit voorjaar gedeeltelijk eerst in Mei gezaaide *gerst*, dienende als dekvrucht voor de gras en klaver, werd een zeer licht en kort gewas verkregen. De opbrengst bedroeg gemiddeld ruim 21 H.L. per H.A.

10. *Kunstmeststrooiers en zaaimachines.*

Daar dezen zomer en dit najaar \pm 2500 H.A. voor inzaai in aanmerking kwamen, moest ook de machine-inventaris worden uitgebreid.

Aangekocht werd o.a. een 8 m gekoppelde Westfalia kunstmeststrooier, terwijl verder eenige zaaimachines met zaaiegge werden aangeschaft.

11. *Kunstmeststoffen.*

De benodigde kunstmeststoffen werden betrokken, gedeeltelijk door bemiddeling van het Centraal Bureau uit het Nederlandsch Landbouwc Comité te Rotterdam en den Land- en Tuinbouwbond te Haarlem, gedeeltelijk rechtstreeks van particuliere handelaren.

In dit kwartaal werden aangekocht:

123 400 kg	Superfosfaat;
100 000 „	Kalksalpeter;
80 000 „	Kalizout;
206 000 „	Thomas slakkenmeel;
52 000 „	Chilisalpeter;
10 000 „	Zwavelzure ammoniak;
240 000 „	Kalkmergel.

12. *Gras- en klaverzaden.*

De benodigde gras- en klaverzaden voor den nazomerzaai worden uitsluitend geleverd door bemiddeling van het Centraal Bureau.

Aangekocht werden:

24 000 kg	Engelsch Raygras;
6 000 „	Veldbeemdgras;
7 600 „	Ruwbeemdgras;
3 600 „	Fioringras;
4 800 „	Timothee;
6 000 „	Beemdlangbloem;
3 600 „	Ital. Raygras.

13. *Zaaigranen.*

Voor het bezaaien van eenige kavels kleigrond werd 15 200 kg zaai-tarwe en 1050 kg koolzaad en 2550 kg wintergerst aangekocht. Voor den inzaai dit najaar van de daarvoor in aanmerking komende zandgronden met rogge wordt hoofdzakelijk rogge van eigen oogst gebezigd.

Voor het verkrijgen van goed zaaizaad in het volgend jaar, werd van het Centraal Bureau 5000 kg origineele Petkuser rogge gekocht.

14. *Schapen.*

Zoo spoedig mogelijk na het oogsten van de dekvrucht, is ter bevordering van een voorspoedige ontwikkeling van de grasmat, op de uitgestrekte gras- en klavervelden een kudde schapen ingeschaard. Het jonge grasgewas had veel te lijden van roest.

Stand der werkzaamheden.

15. *Begreppeling en drainage.*

Het hierachter opgenomen kaartje geeft den toestand weer op 1 October 1931. De totale begreppelde oppervlakte bedroeg op dien datum 9200 H.A., terwijl in totaal 70 K.M. rijwielpad gereed kwam. Het geheele westelijke gedeelte van den polder tot de Terp is thans reeds per auto bereikbaar. Vergunningen daarvoor kunnen worden verleend door de Directie Wieringermeerpolder, Kennemerpark 25, Alkmaar.

16. *Bezaaiing.*

In het afgelopen kwartaal werd een oppervlakte van 889 H.A. met gras- en klaverzaad en 116 H.A. met koolzaad ingezaaid.

Met den najaarsinzaai van gerst, tarwe en rogge is een aanvang gemaakt.

3. *De sociaal-economische afdeling.*

I. *Bouwkundige dienst.*

In het afgelopen kwartaal kwamen wederom 8 landbouwloodsen op verschillende plaatsen in den polder gereed.

Een viertal werd in gebruik genomen als arbeiderskamp, terwijl de overige dienst doen als opslagplaats van kunstmeststoffen, zaaizaden en producten, alsmede voor de berging van werktuigen, machines en materialen.

Tot heden zijn 10 loodsen volledig opgeleverd en in gebruik genomen. Op 18 September j.l. werd aanbesteed de bovenbouw van 10 steenen landbouwloodsen en 14 dubbele arbeiderswoningen op verspreide plaatsen in den polder. Het werk werd aangenomen door de N.V. Bos & Beetstra's Bouwbedrijf, te Sneek, voor f 116 000. De aanleg van de betonfundeering en de opstelling van de ijzerconstructie voor laatstgenoemde 10 loodsen verkeerden reeds in een vergevorderd stadium van uitvoering.

De eerste 10 dubbele woningen bij Sluis I zijn nagenoeg gereed. Vier woningen werden reeds in gebruik genomen, terwijl de anderen binnen enkele dagen worden bevolkt.

Ia. *Bouwureau „De Wieringermeer”.*

De aanleg van een rioleering in de beide dorpskernen nabij Sluis I en Sluis III kwam nagenoeg gereed. Het bouwterrein wordt thans verder drooggelegd door middel van drainage met 5 cm Ø buizen.

De voorbereidingen zijn getroffen voor drainage van het hoofddorp.

Op 17 Augustus j.l. werd aanbesteed de bouw van 55 woningen in het kerndorp bij Sluis I. Het werk werd aangenomen door de firma A. KINGMA, te Leeuwarden, voor de som van f 144 944. Met de uitvoering is bereids aangevangen.

De plannen zijn gereed voor den bouw van 102 woningen in het kerndorp bij Sluis III en van 28 bij Sluis I. Veertien October wordt het werk aanbesteed.

II. *Uitgifte van gronden.*

a. *Uitgifte in erfpacht.*

Reeds verscheidene aanvragen kwamen in voor het verkrijgen van bouwgrond in erfpacht. Met de aanvragers worden thans verder onderhandelingen gevoerd.

b. *Beschikbaarstelling terrein voor proefnemingen.*

De gelegenheid werd opengesteld voor den aanleg van proefvelden voor bloembollencultuur. Aan een viertal personen werd een totale oppervlakte van 5 H.A. voor den tijd van één jaar ter beschikking gesteld.

III. *Sociale maatregelen.*

1e. *Godsdienstige verzorging.*

Door een drietal Kerkgenootschappen zijn reeds plannen ingediend voor de stichting van patronaats- en wijkgebouwen. Deze plannen zijn thans in onderzoek.

2e. *Voorziening in de behoefte aan lager onderwijs.*

Vorbereidende maatregelen werden getroffen ter voorziening in de behoefte aan lager onderwijs ten behoeve van de kinderen uit de gezinnen, die zich in den polder zullen vestigen.

Het ligt in de bedoeling voor de kinderen uit de eerste gezinnen gelegenheid tot het ontvangen van onderwijs te openen in een der arbeiderswoningen. Intusschen worden de noodige stappen gedaan voor de stichting van een lagere school.

Bij Koninklijk besluit van 12 September 1931, n^o. 12, is het gedeelte van de Wieringermeer, tijdelijk toegevoegd aan de gemeente Medemblik, ingedeeld bij de onderwijsinspectie Den Helder, zoodat thans de geheele Wieringermeer tot deze inspectie behoort.

3e. *Volksgezondheid.*

a. *Medicus.*

De Commissie voor de Volksgezondheid is door den Minister van Waterstaat in staat gesteld aan een zich in den polder vestigenden arts een tijdelijke vestigingstoelage te verleenen.

Aangenomen kan worden, dat begin 1932 een arts zich bij Sluis I zal vestigen.

b. *Wijkverpleging.*

Het ligt in de bedoeling van de Stichting Instellingen van Weldadigheid en Barmhartigheid te Amersfoort, in de onmiddellijke omgeving van het wijkgebouw voor de Nederlandsch Hervormde Kerk te Sluis I een wijkverplegingsgebouw te stichten en een verpleegster met den wijkverplegingsarbeid te belasten.

IV. *Landmeetkundige dienst.*

In de afgelopen verslagperiode zijn de veldwerkzaamheden voortgezet. Deze bestonden uit enkele-puntsbepaling, polygoneering en indirecte-afstandsmeting. De hoekmetingen zijn thans gevorderd van het begin van den Polder Waard-Nieuwland op Wieringen (Z.W.-punt) tot voorbij het gemaal Leemans, waar de afsluitdijk naar Medemblik in Z.O.-richting omhoogt. (H.M.-paal 17,7). Eveneens is klaargekomen het gedeelte van Nieuwesluis tot halverwege Kolhorn—Aartswouder-sluis, langs den Groetpolder.

Tevens is de indirecte afstandsmeting voor deze trajecten voltooid, zoodat nog overblijft een gedeelte tot Aartswouderluis en de afsluitdijk Wieringen—Medemblik, welke gedeelten zoo spoedig mogelijk zullen worden gemeten.

De geheele omtrek van den polder is dan gereed, voor zoover betreft hoek- en afstandsmeting, zoodat de noodige berekeningen kunnen worden verricht gedurende de a.s. winterperiode.

C. Mededeelingen van algemeen aard.

VRIJSTELLING VAN GRONDBELASTING VOOR DROOGGEMAAKTE ZUIDERZEEGRONDEN.

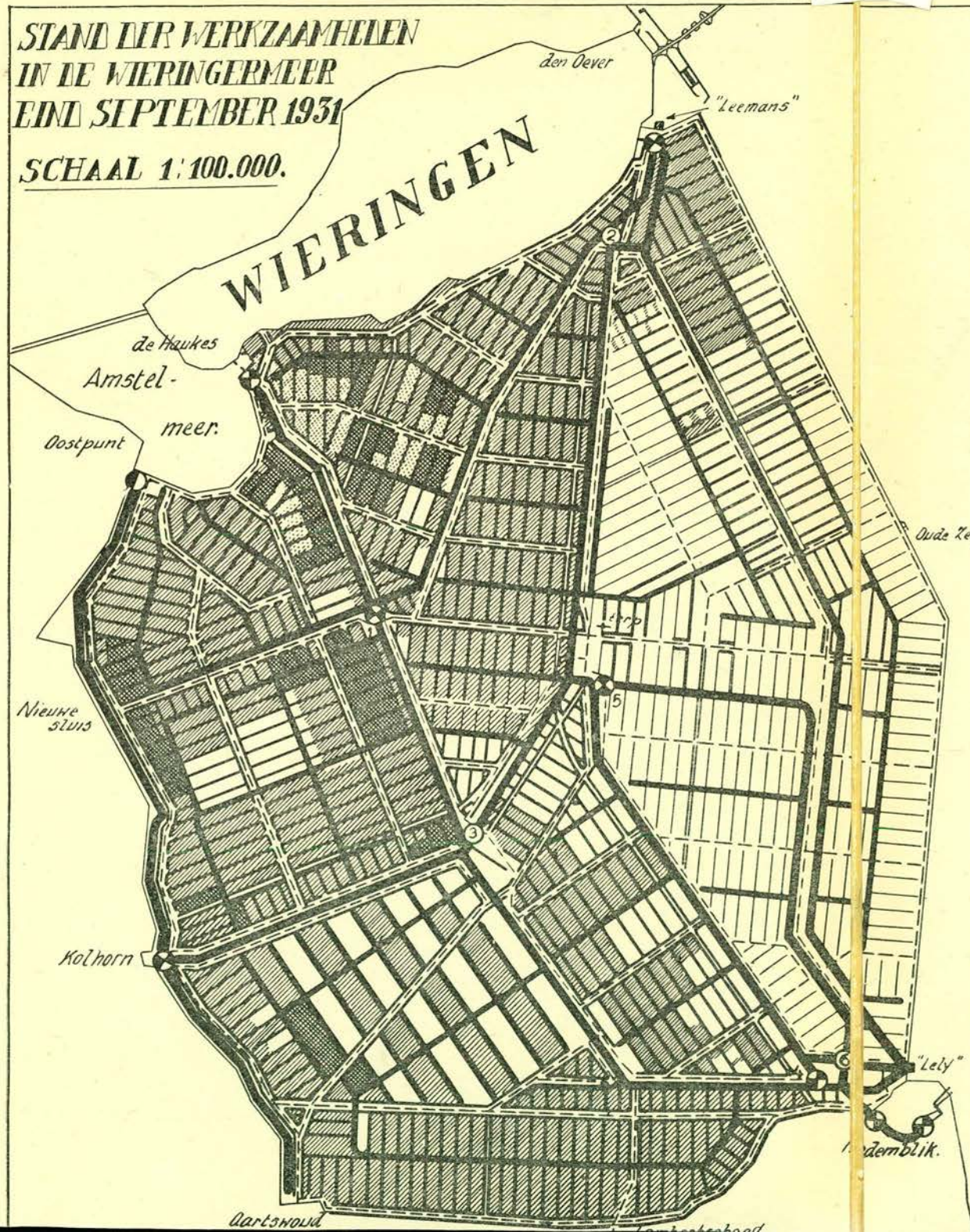
Bij de wet van den 21sten Mei 1931 (*Staatsblad* n°. 203) tot het verleen van tijdelijke vrijstelling van grondbelasting voor drooggemaakte Zuiderzeegronden is bepaald, dat van deze gronden de belastbare opbrengst betrekkelijk de grondbelasting eerst wordt geregeld na verloop van zes en veertig jaar. Voor gebouwen, gesticht voor of tijdens de periode, dat de voorgaande bepaling van kracht is en dienende tot landbouw, tuinbouw, veehouderij of soortgelijke middelen van nijverheid om den drooggemaakten grond zelve vruchten te doen afwerpen, wordt de belastbare opbrengst eerst geregeld na verloop van dertien jaren.

Verder bevat de wet regelen omtrent het vaststellen van den aanvang der hiervoor bedoelde termijnen.

**STAND DER WERKZAAMHEIDEN
IN DE WIERINGERMEER
EIND SEPTEMBER 1931**

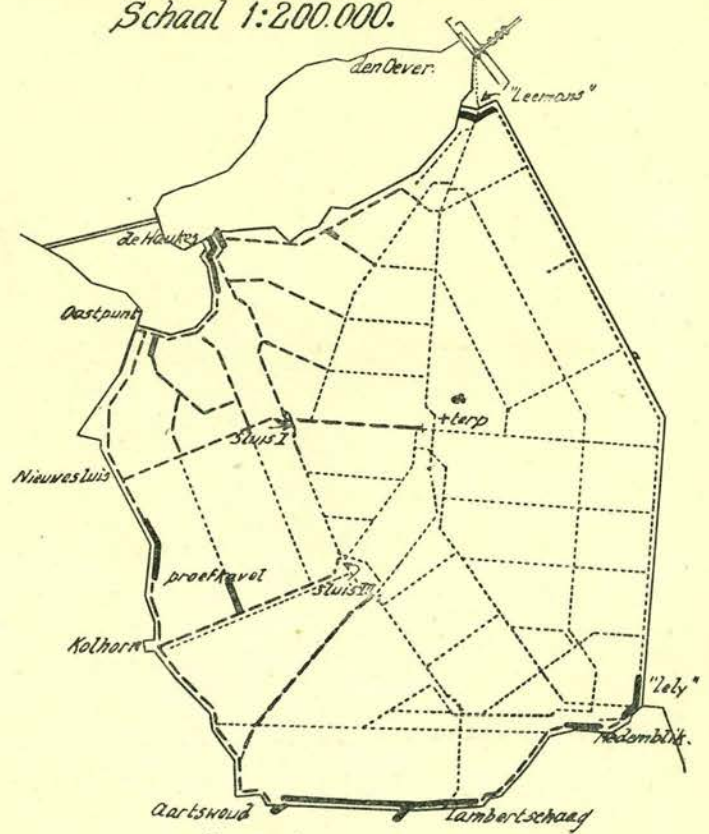
SCHAAL 1:100.000.

WIERINGEN



WEGENPLAN.

Schaal 1:200.000.



Verklaring.

.....	nog aan te leggen wegen	160 K.M.
-----	wegen in aanleg	73 K.M.
————	gereedgemaakte wegen	12 K.M.

————	gebaggerde kanalen totaal:	90 K.M.
————	gebaggerde lochten	124 "
————	gegraven slooten	717 "
————	nog te graven slooten	± 325 "
-----	onthorpen wegen	246 "
▨▨▨▨	begreppeld	9200 HA.
▩▩▩▩	tot 30 September ingezaaid	1005 "
▧▧▧▧	geogost in Aug '31	300 "

②	nog uit te voeren schutsluizen	3 st.
①	gereedgemaakte schutsluizen	8 "
⊙	keersluis	1 "

